P. 1084.

[Lithovius, I.]

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO
KOTIMAINEN
ostettu

Kippi-Schoulu,

Ja

Kingeri-Lugut,

Ell

Kysymyxet,

Jotca Kippi-Schoulus Lapsille, ja Kingereillä muillekin Seuracunnan jäsenille owat eteen asetettawat,

Doct. Mart. Lutheruxen Catechismuxen /

Ja

Doct. Getzeliuxen Kysymys Kirjan

Latviammax selityxex cocoonpannut

Ja

Ulosannetut.

TURUSA,
Prändätty JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELLILLÄ Wuonna 1765.

Utdrag af Theologiska Facultetens i ÅBO Protocoll hållit den 12. Dec. 1764.

Denna Lilla Tractat, kallad Rippi-Schoolu, ja Kingeri-Lugut, är af Faculteten öfwerseedd, och approberad, at för sin Nytta skull genom trycket utgifwas.

ad Mandatum
CHRISTIAN JOHNSSON.
Conf. Eccl. Ab. V. Not.

Esipuhe.

YOrkiast Cunnioitettawa Pispa ja Consistoriumi Turus ulos andoi Wuonna 1740 Opettaille Hiippaacuñasans käskyn, että sitte cuin lapset owat Seuracunnan Luckareilda Lucu Schoulus tullet opetetux Catechismuxestans sekä sisäldä että ulcoa heidän Christillisydens pääcappalet lukeman, niin pitä wielä toinen Schoulu, soca cutzutan Kippi Schoulux, pidettämän ja lapset silloin, cuin he aicowat ensimmäisen kerran HERran Pyhälle Ehtolliselle tulla, sijnä opetettaman samat Christillisydens asiat oikein ymmärtämän.

Mainitun Corkiast Cunnioitettawan käskyn jälken tuli nimitetty Kippi Schoulu cohta, nijncuin mualla, niin myös tämän Pitäjän Seuracunnisa, käyndöön saatetuxi, ja samaa Kippi Schoulua war-

ken ne Kyſymyket Chriſtilliſyden pääcappaleiſta, cuin täſä ſeurawat, aſian omaiſilda cocoon pannuri, ja Lapſet nijden cautta, enſin täällä Emäkircolla, mutta ſitten myös muillakin Kirckocunnilla Pitäjäs, Chriſtilliſydens tiedoſa harjoitetuix.

Coettelemus näytti myös cohta mikä hedelmä ja hyödytys tällä Rippi Schoululla oli myötäns. Muiden, ja nijden wälillä, jotca täſä Schoulus ollet olit, näytti itzens cohta Chriſtilliſyden aſiain tiedos juuri merkillinen eroitus.

Mutta ſitten on taas coettelemuxeſta hawaittu, että waicka Lapſet ſilloin, cuin he Rippi Schouluſta päſewät näiden kyſymyſten päälle hywin kyllä waſtata taitawat ja caunihiſti heidän Chriſtilliſydens aſioiſta tilin tehdä, nijn ei tahdo ne cuitengan cauwan heidän muiſtoſans pyſyä; Waan tulewat jällens lijatengin nijldä, joilla pahee muiſto on, jo wuoden perästä ſurex oſax pois unhohdeturi. Monda kerta on juuri carwalla mielellä täytynyt hawaita, cuinga ſe caunis enſimmäinen Chriſtilliſyden hedelmä, joca nijn ihanaiſeſti Rippi Schouluſta pääſtyä heidän tykönäns itzens näytti, juuri cuin cohta jo itu ſuulla eli orhalla jällens on poiscuiwettunut; jonga cautta ſe päälle tarcoitus, cuin Corkiaſt

kiaſt cunnioitettawille aſian omaiſilla tämän Rippi Schoulun canßa on, rauke cocoanans tyhjään.

Tätä waſtan ei ole muuta neuwoa löytynyt, cuin että aſian omaiſten on täytynyt nämät kyſymyxet Prändtihin toimitta, ja ſen cautta laitta ne Laſten omihin käſihin, että he ſaawat, cuin nijn tarpellinen on, catzoa kirjaan, ja heillens ſijtä ei ainoaſtans päälle muiſtutella, jos he jotakin pois unhohtaneet owat, waan myös oppia wielä liſä, ja tulla ſijnä aina paremmax ja paremmax.

Mutoin on näiſtä Kyſymyxiſtä, ſe cuin ſeura, wielä warihin otettawa: Nijncuin corkias cunnia muiſtus pidettäwän Piſpan Doctor Gezeliuxen Suomalainen Kyſymys-kirja on jo wanhudeſta meidän Seuracunniſam ynnä Catechiſmuxen cans, tullut Catechiſmuxen ſelityxex, Lapſilda ulcoa luetux; nijn on ſe myös ynnä Catechiſmuxen cans täſä Rippi Schoulus peruſtuxexi otettu, jonga jälken lapſet ſijnä neuwoturi tulewat. Peruſtuxen jälken on ſentähden myös Kyſymyxet täytynyt laitta, ja nijn owat ne, ei ainoaſtans itze Catechiſmuxen, waan myös ſaman Kyſymys-Kirjan johdatuxen jälken, käſitetyt, ja laitetut nijn, että Lapſet ja muut

christillisyden tiedos rinkertaisemmat tulisit nijden cautta molemmat, seká Catechismuxens että Kysymys-Kirjan paremmin ja selkiämmästij ymmärtämän.

Mitá nijhin wastauxihin tule, jotca Catechismuxesta ja Kysymys-Kirjasta otetut owat ja siellá löytywát, nijn ei ole ne coconans tásá tullet ulos pannuxi, waan lyhykäisyden tähden on ainoastans mutamia ensimmäisiá sanoja nijstá nimitetty, joidenga perás aina nämát merkit owat ⁂; mutta cuuldelemuxes pitá cuitengin ei ainoastans ne nimitetyt ensimäiset sanat waan coco wastauxet, järjestáns sanasta sanaan ylös luettaman.

Nijncuin Kysymyxet owat cahtalaiset; mutamat Pää-Kysymyxet eli juuri cuin lähteet caickihin muihin, mutamat semmoiset jotca samoista Pää-Kysymyxistá ulos wuotawat, ja owat nijden selityxex tarpelliset: nijn owat ne myös cahtalaisilla Numeroilla ulos merkityt. Ne edelliset, nimittáin Pää-Kysymyxet näillá suremmilla I. II. III. IV. ⁂; mutta ne jálkimmäiset näillá wähemmillá Numeroilla 1. 2. 3. 4. ⁂;

Kysymysten seas löyty mutamia semmoisia jotca ei ole wielá Schoulus eli lapsille tarpelliset tietá, waan tulewat wastá

sta sitten, cuin he täydellisembän tietoon Christillisydesäns tulla tahtowat, heille hywär: sentähden mennän myös Rippi Schoulus nijden ohitze, ja owat sitä warten tällä merkillä *, joca nijden edellä seiso, muista ulos eroitetut.

Paicoin josa se on tarpellisex näkynyt, owat lyhykäiset Selityxet wastausten ala tygö pannut joita caickia ei cuitengan aica myöden anna, enämmin Rippi-Schoulus cuin Kingerilläkän, edestuoda, waan owat erinomattain sijhen aiwotut, että itze cukin aina muulloin cuin hänellä sijhen halua ja tilaa on, saa nijtä itzellens caswannoxi Christillisydens tiedos luckella.

Mingätähden nämät Kysymyxet Rippi-Schoulux cutzutan, sen taita itzecukin sijtä ymmärtä cuin jo sanottu on, nimittäin sen syyn tähden, että Lapset tulewat nijden cautta Rippi-Schoulus Christillisyden tietoon opetetuxi. Mutta Kingeri Luguin nimi on nijlle annettu sentähden, että ne myös Kingereillä muilletkin Seuracunnan jäsenille tästä Pitäjäs tulewat wuosittain edespannux.

Ensimmäldä tulit nämät Kysymyxet, nijncuin jo mainittu on, ainoastans Rippi Schoulua warten cocoon pannuxi; mutta sitten löysit asian omaiset hywäx, että

ne myös samoin Kingereillä harjoituxeen ja käyndöön toimitta. Ja nijncuin coettelemus on näyttänyt, että cuin ne Opettajat, joilla owat yhdet ja samat sanan cuuliat, caikin heidän omalla erityisellä tawallans heitä kyselewät ja cuuluſtelewat; niin tulewat ei ainoaſtans Lapset, waan myös muutkin sanan cuuliat, jotca Christillisydens tiedos wielä owat huonommat, pikemmin semmoisten monellaisten Kysymysten cautta secoitetuxi, cuin selkiän tietoon Christillisydens asiois autetuxi: sentähden nijn owat Opettajat täsä Pitäjäs keskenäns myös siihen suostuneet, että he caikin näillä yrillä ja samoilla Kysymyrillä ilman mutoxeta cuuldelemuxen Kingereillä toimittawat.

Peruſtuxen Christillisyteen pitä caikilda nijldä jotca yhtenä sen päälle työtä tekewät, yhtäläisesti tuleman lasketuxi; mutta sitten cuin he saman peruſtuxen päälle rakendawat, ei se enä haitta mitän, että yxi ulosmala ja cauniſta työns ja rakennuxens yhdellä, toinen toisella tawalla: jonga myös Christilliset Opettajat saarnoisans Jumalan armon cautta tehdä ahkeroitzewat, parahin cuin he saattawat.

Mitä itze opettamisen muoton tule, joca näiden Kysymysten canßa Rippi-

Schou-

Schoulus ja Kingereillä tapahtu, niin on sillä ajan ja niiden suhten, jotca opetetuxi tulewat, cummasakin tilas suuri eroitus.

Xippi-Schoulus pidetän sijnä asias täsä Pitäjäs se tapa, että se joca Schoulua pitä, jaca Kysymyxet cuuten osaan, ja cungin osan sitten päiwäs läpitze juore, niin että caicki Kysymyxet tulewat yhden wijcon sisällä läpitze käydyxi. Cuin cuuldelemus alca, ja ensimmäinen Kysymys Lasten eteen pannan, niin anda hän saman Kysymyxen järjestäns Lapsia myöden niin cauwan ja niin monda kerta ymbärins käydä, että jocainen heistä selkiäst taita wastata sen päälle; josa hän hywin catzo perän, että itze cukin itze edestäns wasta. Sitten otta hän toisen Kysymyxen, joca järjestäns seura, ja teke sen cansa samoin. Sen jälken colmannen ja neljännen, ja niin edespäin, eikä ikänäns jätä yhtän Kysymystä ennen cuin caicki taitawat selkiäst sen päälle wastata, muutoin, jos ei niin ole, että lasten seas löyty joku semmoinen, jolla on aiwan cangia oppi, jonga tähden ei anta caickia muita, sitten cuin he owat wastauxen oppinet, cowin cauwan wijwytellä. Illalla, ennen cuin hän Schoulun siri päiwäxi lo-

petta, Mõskerto hän kerran eli cahdesti, sen päiwän Kysymyxet, paremman muiston tähden.

Ne Schoulu lapset, jotca ensimmäisellä kerralla oppiwat selkiäst caickein Kysymysten päälle wastaman (johonga tyynni ja hywin kyllä, niincuin coettelemuresta on hawaittu, cari wijckoa aica tarwitan) tulewat silloin peräti ja sirens Schoulusta pois pääsketyxi: mutta ne, joilla on cangiambi oppi, ja ei tällä ensimmäisellä kerralla tule niin hywäx, cuin heidän pidäis, tulewat kyllä HERran Ehtolliselle pääsetyxi, mutta cuitengin tygö sanoturi, että heidän seurawaisna wuonna, cahdex eli colmex päiwäx Schoulun lopulla, pitä sinne jällens tuleman.

Mutta niincuin Kingereillä cuuldelemuxen aica on lyhykäinen; niin tapahtu myös silloin cuuldelemus ja opettaminen coconans toisella tawalla.

Näisä tiloisa on täsä Pitäjäs tawallinen, että mainitut Kysymyxet jaetan cahteen osaan, ja ainoastans toinen niistä cunnakin wuonua läpitze käydän, että cuuldelemuxen alla olis myös asiain selityxeen jotakin aicaa. Se edellinen, nimitetyistä osista, on Catechismuxen alusta colmandeen useon cappalesen asti; se jälkimäi-

mäinen colmanneſta uſcon cappaleſta Catechiſmuxen loppuun ſaacka.

Päälliſex niincuin chriſtelliſydengin aſiat owat ſijtä luonnoſta, että ne taitan ſilloin paremmin ja ſelkiämmäſt, cuin mutoin, käſitettä, cuiu ne ſeurawat ja edes pannan heidän luonnolliſes järjeſtyxeſäns toiſtens jälken; niin owat ne myös näiden Kyſymyſten lopus, nijlle hywär, joilla on halu ſamoiſa Chriſtilliſydens aſiois ſaada ſelkiän tiedon ja ymmärryxen, nimitettyyn heidän luonnolliſeen järjeſtyxeens laitetut.

Minun ſydämellinen toiwoturen on, että Se armollinen Jumala, tähän yxinkertaiſeen työhön, andais runſaan ſiunauxen!

Lapualda Pohjan maalla
26. päiw. Syys cuulla w. 1761.
ISAAC LITHOVIUS.

Kyſymyxet.

Chriſtilliſydeſt yhteiſeſt.

I. Oletcos Chriſtitty? Waſtaus.

Olen, Sillä minä olen caſtettu ja riſtitty Iſän . . .*

* Cuin me olemma Caſketut, ja pidämme Chriſtuxen oikein meidän wapahtajam ja Lunaſtajam edeſt, eli Uſcom hänen päällens; niin taidamme me myös totudes ſanoa, että me olem Chriſtityt: ſillä, Caſte ja totinen Uſco HERran JEſuxen päälle owat ne wälicappalet, joidenga cautta me tulemma Chriſtityix. Marc. 16: 16. Gal. 3: 27.

II. Miſä meidän Chriſtilliſydem ſeiſo? Waſtaus.

Se ſeiſo ſiinä, että meillä on wahwa tieto Jumalaſt, hänen . . .

I. Mitkä ne cappalet owat, joita meidä täſä totiſeen Chriſtilliſyteen waditan? Waſt.

1. Että me tunnemma Jumalan. 2. Että me Uſcom hänen päällens. 3. Että me pidäm Chriſtilliſtä ja Jumaliſta elämäkerta meidän edeſäm. *

* Joh. 17: 3. Apoſt. T. 16: 31. Gal. 2: 8.

2. Eikö Caste itzesäns ilman näitä Christillisyden cappaleita tee meitä Christityixi? Wastaus.

Paljas Caste ei tee ketän Christityxi: waan joca Castens lijton ricko, ja ehdolla teke nimitettyjä Christillisyden cappaleita wastan, hän on wielä pahembi cuin pacana. *

* Matth. 18: 17. Tit. 5: 8.

III, Mistä me taidam Christillisydem oppia? Wastaus.

Catechismuxesta.

IV. Mikä Catechismus on? Wastaus.

Catechismus on lyhykäinen summa Christillisest - - - *

* Catechismus on yxi Grecalainen sana, ja merkitze yhtä semmoista Kirja, josa Christillisyden asiat lyhykäisesti ja yxinkertaisesti kysymysten ja wastausten cautta tulewat nijlle selitetyx ja edes pannux, jotca Christillisyden asiois owat yxinkertaisemmat.

I. Mistä Catechismus on lyhykäinen Summa? Wast.

Christillisestä opista.

I. Keneldä Christillinen oppi on alcuns saanut? Wastaus.

Ei ihmisildä, waan Jumalalda itzeldä. *

* Matth. 16; 17. 1. Cor. 2: 10.

II. Cut-

II. Cutca ne owat joille se armollinen Jumala tämän callin labjan ulos andanut on? Wastaus:

Caicki ihmiset. *

* 1. Tim. 2: 4.

III. Mitä Christilliſes opis meille edespannan? Wastaus.

Uſcon ja elämäkerran aſiat, eli mitä meidän pitä tietämän ja uſcoman, ja cuinga meidän pitä elämän että me ijancaickiſeſt autuaix tuliſim.

* IV. Mingä caldainen se Christillinen oppi itzeäns on? Wastaus.

1. Ylön luonnollinen * 2. Se ainoa oikia ja totinen niſsä hengelliſis aſiois, jotca owat ylön luonnolliſet ** 3. Autuaxi tekewäinen. ***

* Alcuns, ſiſällä pitöns, waicutuſiens ja päälle tarcoturens ſuhten. Matth. 16: 17. ** Judalaiſilla, Turkeilla, ja Pacanoilla on myös cullakin heidän oppins hengelliſis aſiois; mutta ne owat caicki wäärät, ja hirmuiſilla erhebdyxillä täytetyt. Se luonnollinen oppi on toſin oikia niſsä hengelliſis aſiois, jotca järki taita käſittä ja ymmärtä: mutta ſe Chriſtillinen on yxin oikia ja totinen ylönluonnolliſis taiwalliſis aſioiſs. *** Matth. 16: 17.

V. Mitä warten on Jumala meille Chriſtilliſen opin andanut? Wastaus.

1. Itzellens cunniax. 2. meille hywäx ja autudex *

* Joh. 17: 3. 20; 31. Rom. 1: 16.

I. Mi-

I. Mistä Catechismus on ulos-otettu? Wastaus.

Pyhästä Raamatusta.

I. Kenelda Pyhä Raamattu on alcuns saanut? Wastaus.

Jumalalda itzeldä.*

* 2. Tim. 3: 16. 2. Pet. 1: 21. Hebr. 1: 2.

1. Ongo sijs Pyhä Raamattu Jumalan oma sana? Wastaus.

Pyhä Raamattu on ei ihmisten, waan sen Pyhän Caickiwaldian ja Maijestetillisen Jumalan totinen oma sana.* * 2. Sam. 23: 2. Luc. 1: 70. 1. Thess. 2: 13. Mitä esimerkix Moseren, Dawidin, Pawalin Kirjoituxis seiso, se ei ole heidän sanans: waan sen suuren Maijestetillisen Jumalan oma sana. Ne puhet, opetuxet ja käskyt, cuin heidän kirjoituxisans owat, ei ole heidän, waan sen Caickiwaldian Jumalan omat puhet, opetuxet ja käskyt.

* 2. Mistä me sen taidamme wissihin tietä ja päätä, että Pyhä Raamattu on Jumalalda itzeldä alcuns saanut ja on Hänen sanans? Wastaus.

Nijstä todistuxista ja tundomerkeistä, cuin meil-

meille siihen owat, sekä ulcona Pyhästä Raamatusta, että myös sisälläs Pyhäsä Raamatus itsesäns, ja erinomattain Pyhän Hengen todistuxest, joca Jumalan lapsilla on sen päälle heidän sydämisäns.

* 3. Mitkä ne tundomerkit owat, cuin meillä ulcona Pyhästä Raamatusta owat siihen, että se on Jumalan sana? Wastaus.

1. Jumalan Seuracunnan yximielinen ja caickein aicainen todistus. 2. Martyrein wahwistus heidän werellans ja cuolemallans. 3. Jumalan Sanan warjelus ja woimasa pitäminen caickia hänen wihollisians wastan.

* 4. Mitkä ne tundomerkit owat, jotca sisällä Pyhäsä Raamatus itsesäns löytywät? Wastaus.

1. Pyhän Raamatun oma todistus. 2. Ihmetöiden suurus ja paljous, joilla se on tullut wahwistetux. 3. Se, että Jumalan Sana sisälläns pitä ylönluonnollisia taiwallisia asioita. 4. Että ne ennustuxet, cuin se sisälläns pitä, owat caicki tullet täytetyix. 5. Että, waicka sijnä on yxinkertainen puhen muoto, nijn on sillä cuitengin sydämmen kapitze tungewainen, ylön luonnollinen woima myötäns.

* 5. Taitawateo nämät nimitetyt Pyhän Ramatun sisälliset ja ulconaiset tundomerkit meitä jo täydellisesti wacutta sistä, että se on Jumalalda alcuns saanut? Wast.

Ei wielä, waan nijden tygö pitä myös Pyhän Hengen todistuxen meidän sydämmisäm tuleman.

* 6. Mitä tällä Pyhän Hengen todistuxella ymmärretän? Wastaus.

Se Pyhän Hengen armo waicutus, cuin hän anda Jumalan lasten heidän sydämmisäns tuta ja maista Jumalan Sanan liscuttawaisen, ylös herättäwäisen, suloisen, lohduttawaisen, wirwottawaisen wäen ja woiman, nijn että he sen cautta tulewat wacutetuxi sistä, että se on täydelliseste Jumalan oma totinen Sana.* *Apost. T. 2: 37. 1. Thess. 1: 5, 6. 2: 13. 1. Joh. 5: 6.

II. Cutca ne owat, joidenga cautta Jumala Pyhän Raamatun on meille andanut? Wastaus.

Prophetain cautta Wanhas: Ewangelisterein ja Apostolein cautta Uudes Testamendis. *

* Luc. 1: 70. 2. Pet. 1: 21.

III. Kenelle Sän Pyhän Raamatun on ulos andanut? Wastaus.

Caikille ihmisille ilman eroitusta; nuorille, wanhoille; halwoille, Corkeille;

yrinkertaiſille, toimelliſille.* * 2. Moſ. 24: 12. 5. Moſ. 6: 6. Joh. 5: 39.

IV. Mitä Pyhällä Raamatulla ymmärretän? Waſtaus.

Se Pyhä Kirja, joca Prophetain, Ewangeliſterein ja Apoſtolein Kirjoituxet ſiſälläns pitä, ja cuzutan muutoin Bibliax.

V. Mingä caldainen Pyhä Raamattu on? Waſtaus.

1. Pyhän Hengen cautta Prophetaille ja Apoſtoleille ſiſälle annettu. 2. Caickein enſin Hebrean ja Grecan kielillä Kirjoitettu. 3. Totinen. 4. Täydellinen. 5. Selkiä nijlle, joca ſitä oikein tutkiſtelewat. 6. itzeſäns woimallinen. 7. meidän uſcom ja elämäkertam ainoa ojennus nuora.

1. Cuinga Pyhä Raamattu on Pyhäldä Hengeldä ſiſälle annettu? Waſtaus.

Nijn, että Pyhä Hengi on heille ilmoittanut caicki, mitä Pyhä Raamattu ſiſälläns pitä.*

* Prophetat, Ewangeliſterit ja Apoſtolit ei ole heidän Kirjoituxians omaſta päästäns ylös ajatellet ja cocoon pannet; waan ſe hywä ja armollinen Jumala on itze, ilman heidän perään ajatuſtans, Pyhän Hengens cautta heille ſiſälle andanut, eli ſiſälliſeſti heidän ſydämmiſäns heille ilmoittanut, ja andanut heidän ylöskirjoitta caicki, mitä Pyhä Raamattu ſiſälläns pitä.*

* Matth. 10: 19, 20. Joh. 14: 26. 2. Tim. 3: 16.

2. Owatco siis caicki sekä sanat että asiat, cuin Pyhä Raamattu sisälläns pitä, Pyhäldä Hengeldä Seille sisälle annetut? Wast.

Owat.*

* Matth. 10: 19, 20. 1. Cor. 2: 12, 13. 2. Pet. 1: 20, 21.

* 3. Eiköstä Pyhän Raamatun cans yhdes cuitengin ole muutamia semmoisia kirjoituxia, jotca ei ole Pyhän Hengen sisälle andamisen cautta kirjoitetut? Wastaus.

On wanhan Testamendin kirjoitusten seas.*

* Semmoiset owat nämät seurawaiset kirjat, nimittäin Judithan, Wisauden, Tobian, Syrachin, Baruchin, ia molemmat Maccaberein kirjat; Cappalet Esterin Kirjasta; Historia Susannast, ja Danielist; Babelin Belist; Babelin Lohikärmestä; Asarian ruecous; Colmen miehen Kiitos-Wirsi tules; ja Manassen ruecous. Nämät Kirjat ei ole Pyhäldä Hengeldä sisälle annetut, waan muutoin jumalisilda ihmisildä Kirjoitetut, ja Pyhän Raamatun Kirjain seaan jo wauhdesta sisälle otetut, sentähden että ne caunihia opetuxia sisälläns pitäwät, jongatähden ne wielä nytkin nijden seas pidetän.

* 4. Mistä se on nähtäwä ettei ne ole Pyhäldä Hengeldä sisälle annetut? Wast.

Sijtä, että nijsä löyty mutamia erehdyxiä uscon asiois: eikä ole, Wanhan Testamendin Seuracunnalda ojennus nuoraxi wastan otetut.

5. Cuinga Pyhä Ramattu on totinen?
Wastaus.

Nijn, että caicki, mitä se sisälläns pitä on sula taiwallinen totuus.*

* Psalm. 119: 142. Joh. 17: 17.

6. Cuinga se on täydellinen? Wastaus.

Nijn, että caicki meidän uscom ja elämäkertam asiat, owat sijnä täydellisest meille ilmoitetut. *

* 5. Mos. 4: 2. 2. Tim. 3: 16, 17.

7. Cuinga Pyhä Raamattu on selkiä?
Wastaus.

Nijn että caicki, jotca sitä oikein tutkistelewat, sen myös caikis nijs asiois oikein käsittä ja ymmärtä taitawat, cuin meidän aututeem tarpelliset owat. *

* 2. Tim. 3: 16, 17.

8. Cuinga meidän pitä Jumalan Sana eli Pyhä Raamattua tutkisteleman, että me sen oikein ymmärräisim? Wastaus.

1. Catechismuxestam jo edeldäpäin oppiman meidän Christillisydem asiat tietämän ja ymmärtämän. * 2. Lukeman ja tutkisteleman Pyhä Raamattua wiriäst ja ahkerast. ** 3. Tarcalla perään ajatuxella ja warihin ottamisella. *** 4. Mieluisella sydämmellä ojendaman itzem senjälken. * 5. oikias päälle tarcoituxes. ** 6. Huocausten ja rucousten cans Jumalan tygö. ***.

* Ca-

* Catechiſmus on lyhykäinen Summa coco Pyhästä Raamatusta: ſiinä edespannan ja ſelitetän lyhyeldä ja yxinkertaiſeſt caicki ne tarpelliſimmat uſcon ja elämäkerran aſiat, cuin Pyhä Raamattu lawiammalda ſiſälläns pitä. Meidän pitä ſijs Catechiſmuxeſtam jo edeldäpäin toimittaman itzellem tarpelliſen tiedon ſamoiſta meidän Chriſtilliſen uſcom ja elämäkertam aſioiſta, ja ſillä juuri cuin laſkeman peruſtuxen oikiaan Pyhän Raamatun ymmärryxeen, ja tekemän ſijhen walmiſtuxen. Jotca ſen tekewät, ja muutoingin Jumalan ſana oikein tutkiſtelewat, nijlle on ſe olewa selkiä, nijncuin yxi kircas walkeus. Pſalm. 119: 105. 2. Pet. 1: 19.

** Wireys ja Ahkerus Pyhän Raamatun tutkiſtelemuxes on sangen tarpellinen; jota ahkerammat me ſijnä olemma, ſitä paremmin taidamme me ſen käſittä: jota uſiamman kerran me ſen läpitze käymme, ſitä selkiämmäx tule ſe meille.

*** Pyhän Raamatun tutkiſtelemuxeſta, joca tapahtu kewiämieliſeſti ja ilman perään ajatuſta, ei ole mitän hywä. Se on juuri yhtä turha, cuin Jumalan Sanan cuulo ilman perään ajatuxeta. Meidän pitä ſijs aina, cuin me ſitä tutkiſtelem, tekemän ſen hywän perään ajatuxen ja

tarcan waarihinottamiſen cans. Mutta miſtä pitä meidän ſilloin ottaman tarcan waarin? Waſtaus. 1. Caickein ſanain oikiaſta luonnolliſeſta, yhteiſeſtä ja tawalliſeſta merkityxeſtä, joſta emmä me ſaa ikänäns ilman ſyytä ja tarpeeta pois luopua, mutta ſilloin cuin ſuuri ja wältämätöin tarwe ſitä waati, täyty ſen teydä. Nijncuin eſimerkiri näiſä Pyhän Johannexen ſanois: Ja ſana tuli lihaxi. Joh. 1:1. Mitä Sanalla, ja mitä lihalla, omas luonnolliſes ja yhteiſes merkityxeſäns ymmärretän, ſen tietä itzecukin; mutta täſä paicas ei ſowi niitä ſijnä merkityxes otta, waan täyty ſen jättä, ja ahkeralla perään ajatuxella caikiſta aſianharoiſta ja muiſtakin Pyhän Raamatun paicoiſta perään catzoa, mitä nämät ſanat täſä paicas merkitzewät. 2. Caikiſta aſian haroiſta, cuſakin Pyhän Raamatun paicas, nijncuin tilaſta, ajaſta, paicaſta, Perſonaſta joſta eli jolle ſijnä puhutan, ja coco paican eli puheen päälle tarcoituxeſta. 3. Miſtä cuſakin paicas edellä puhutan ja miſtä cohta jälken. 4. Muiſta Pyhän Raamatun paicoiſta, joiſa ſamoiſta aſioiſta puhutan, joita meidän pitä wiriäſt ja tarcaſt perään catzoman ja tutkiſteleman: ſillä yxi Pyhän Raamatun paicka ſelittä uſeingin toiſen.

*Jos me Pyhä Raamattua tutkiſtelleſam

ſam löydäm, että meillä joſacuſa uſcon eli elämäkerran aſias owat wäärät ajatuxet ollet, jotca ſotiwat Jumalan Sana waſtan; niin ei meidän pidä silloin oleman itze pindaiſet ſamois meidän wääris ajatuxiſam kiinnirippuman, niitä pitämän ja edes waſtaman, waan mielellän andaman ne meidän wäärät ajatuxem mennä, ja ottaman Jumalan Sanaſta ojennuxen.

** Sillä, joca tahto Pyhän Raamatun oikein ja autualliſeſti ymmärtä, pitä myös ſen tutkiſtelemuxes oikian päälle tarcoituxen oleman. Monella owat täſä aſias juuri tyhjänpäiwäiſet syyt ja turhat päälle tarcoituxet. Monella on ſiinä paljas huwitus päälle tarcoitusna, ja niin on ſe erinomaittain caickein niiden cans, jotca ei paljo mitän muuta Pyhäſtä Raamatuſta lueckan, cuin Wanhan Teſtamendin Hiſtorioja huwixens. Moni tarcoitta ſen cans oman cunnian ja yliſtyxen päälle, ja etzi Pyhän Raamatun lukemiſella ei mitän muuta, cuin paljaſta tietoa ja oppia, ja että hän ſais näyttä, ja anda muiden cuulla, cuinga hän Pyhää Raamattua wiſuſti ja hywin on lukenut. Nämät ja muut ſencaldaiſet syyt ja päälle tarcoituxet owat caicki turhat ja kelwottomat. Mutta min-

gästä syyn tähden pitä meidän siis Pyhää Raamattua tutkisteleman? Wast. Ei mingän muun, cuin sen syyn tähden, että me sen cautta tulisim taiwaallisen totuden tunnolla ylös walaistuxi, totiseen uscoon käätuxi, uscosam wahwistetuxi, parannuxeen saatetuxi, jumalisuteen johdatetuxi, murhesam lohdutetuxi; ja että me wihdoin tulisim ijancaickiseen aututeen taiwaas.

*** Waicka se armollinen Jumala jo ennen, cuin me taidammacan Händä rucoilla, sen cautta, cuin me sillä tähän saacka nimitetyllä tawalla Hänen Pyhä sanans tutkistelem, awa meidän sydämmem oikein sen ymmärtämän. Luc. 12: 47. Apost. T. 2: 14, 37, 38, 41. Niin saawat cuitengin ne sielut, jotca sen sijnä siwus tekewät huocauxilla ja rucouxilla Jumalan tygö, että Hän heitä sen cautta ylöswalaisis, wielä runsaamman armon ja walkeuden Hänen Sanans oikiaan ja autualliseen ymmärryxeen. Psalm. 119: 105. Apost. T. 16: 14. Eph. 1: 17, 18. 5: 14. 2. Pet. 1: 19.

9. Cuinga Pyhä Raamattu on itzesäns woimallinen? Wastaus.

Niin, että sillä on itzesäns ylönluonnollinen woima, jolla se meitä ylöswalaise, ylösherättä, useon meidän sydämmisäm ylössytyttä, ja caickia muuta hywä waicutta,

ta, cuin meidän aututeem tarpeellinen on.*

* Rom 1: 16. 1. Cor. 1: 18.

10. Ongo tämä Pyhän Raamatun woima wastan seisomatoin ja wäkiwaldainen?

Wastaus.

Ei, waan ihminen taita seisoa sitä wastan, ja sen tykönäns että, jos hän tahto.*

* Es. 65: 2. Matth. 23: 37. Apost. T. 7: 51.

11. Cuinga Pyhä Ramattu on ainoa meidän uscom ja elämäkertam ojennus nuora?

Wastaus.

Nijn, että caicki meidän uscom- ja elämäkertam asiat, pitä sen jälken tuleman coetelduix, ojetuix ja duomituix.*

* Ei meidän järkem, eikä ihmisten kirjoituxet, eikä myöskän wasta alcuiset ilmestyxet kelpa sijhen, waan ainoastans Jumalan sana. Es. 8: 19, 20. Gal. 6: 16.

* VI. Cuinga Pyhä Ramattu jaetan?

Wastaus.

Puolittain Wanhan ja Uuden Testamendin kirjoituxihin; puolittain Lain ja Ewangeliumin sanaan.

* 1. Mitä Wanhan- ja mitä Uuden Testamendin kirjoituxilla ymmärretän? Wast.

Wanhan Testamendin kirjoituxilla Mosexen ja Prophetain; Uuden Testamendin kirjoituxilla Ewangelisterein ja Apostolein kirjat.

2. Mitä Lain ja mitä Ewangeliumin sanalla ymmärretän? Wastaus.

Lain sanalla ymmärretän Jumalan kymmenen Käsky Sanat, ja caicki muut paicat Pyhäs Raamatus, seká wanhas että Uudes Testamendis, joisa ne lawiammalda selitetän: Mutta mitä Ewangeliumin sanalla ymmärretän, se tietäwäx tehdän edespäin sijnä toises Päácappalees Catechismuxes.

VII. Mitä warten Jumala meille Pyhän Raamatun andannut on? Wast.

1. Itzellens ylistyxex ja cunniax. 2. Meille hywäx ja autudex. * * Joh. 5: 39. 20: 31. 2. Tim. 3: 16.

I. Cuinga monda Päácappaletta Catechismuxes on? Wast.

Cuusi. 1. Jumalan Kymmenen Käsky Sanat 2. Uscon tunnustus. 3. Isä-

2. Mikä se ensimmäinen Päácappale on? Wastaus.

Jumalan Laist eli Kymmenest Käskyst.

Ensimmäinen Päácappale.

Jumalan Laista.

1. Cuca meille Lain andanut on? wast.

Se Wanhurscas ja Caickiwaildias Jumala itze. *

* 2. Mos. 20: 1. . . . 17.

II. Te-

II. Kenengä cautta Jumala meille Lain andannut on? Waſtaus.

Moſexen cautta Sinain wuorella.

*I. Eikö ſijhen ſaacka ollengan Jumalan Lakia ihmiſillä ollut ole? Waſtaus.

Sijhen ſaacka on ſe wanhurſcas Jumala ainoaſtans ſuuſanalla Lain ja Käſkyns Pyhille Patriarchoille, ja heidän cauttans muille ihmiſille ilmoittanut; mutta waſta Moſexen cautta kirjoitettuna ulos andanut. *

* Joh. 1: 17.

III. Kenelle Jumala Lain ulos andanut on? Waſt.

Caikille ihmiſille. *

* Rom. 3: 19.

1. Ongo ſe ſijs ei anoaſtans jumalattomia warten, waan myös Jumaliſille eläwäkerran ojennus nuoraxi ulosannettu? Waſt.

On. *

* Rom. 3: 31.

IV. Mikä Jumalan Laki on? Waſt.

Jumalan Laki on Jumalan ijancaickiſen oikeuden ja . . .

V. Mingä caldainen Jumalan Laki on? Waſtaus.

1. Cahtalainen, luonnollinen ja ilmoitettu. 2. Se ilmoitettu Laki on Maijeſtetilliſellä tawalla Jumalalda ulosannettu.

3. Siſälläns pitä Kymmenen Käſkyä.
4. Waati täydelliſtä cuuliaiſutta.

1 Mikä luonnon Laki on? Waſtaus.

Se päälle pano cuin meillä ihmiſillä luonnoſtam on ſiſällä meidän ſydämmiſäm ſijhen, että meidän pitä paha wälttämän ja hywä tekemän.*

* Meillä ihmiſillä on luonnoſtam ei ainoaſtans ſocu tieto, mitä paha meidän pitä wälttämän ja mitä hywä tekemän; waan ſijnä ſiwus myös, ſildä Caickiwaldialda Jumalalda yxi päällepano ja juuri cuin käſky ſiſällä meidän ſydämmiſäm, että meidän pitä ſitä ſama paha wältämän ja hywä tekemän. Tämä päälle pano, joca näin luonnoſtans on meidän ſydämmiſäm, cutzutan luonnon Laix. Rom. 2: 14, 15.

2. Mingäcaldainen tämä luonnon Laki nyt langemuxen jälken on? Waſtaus.

Huono ja woimatoin.*

* Nijncuin meidän enſimmäiſillä Eſiwanhemmillam ennen ſynnin langemuſta oli ſelkiä ja täydellinen tieto caikeſta ſitä, cuin heidän piti wältämän ja tekemän, nijn ſait he myös ſildä caickiwaldialda Jumalalda luomiſes wäkewän ja woimallisen cuuliaiſuteen waatiwaiſen päälle panon ſiſälle heidän ſydämmihins; mutta ſitä waſtan, nijncuin he, ſynnin langemuxen cautta, owat nimitetyn tiedon nijn pois cadottanet, että ainoaſtans muutamia ſeawia ja pimiöitä jännöxiä ſijtä nyt jäljellä on; nijn on myös tämä ſen caickiwaldian Jumalan päällepano langemuxen cautta tullut woimattomax, eli enimmän cuuliaiſuteen waatiwaiſen woimans pois cadottanut.

3. Mi-

3. Mikä se ilmoitettu laki on? Wast.

Joca meille Jumalan sanas eli Pyhäs Raamatus ilmoitettu ja edespandu on.*

*Sitten cuin luonnon laki synnin langemuxen cautta on tullut niin heicox ja huonox; niin on se armollinen Jumala löynnyt tarpelliseX, että Hänen Pyhän Lakins meille selkiämmäst ja täydellisemmäst ilmoitta ja Hänen sanasans edespanna.

4. Mingäcaldaisella Majestetillisellä tawalla tämä ilmoitettu Laki on Jumalalda ulosannettu? Wastaus.

Tulen leimauxella, hirmuisella jylinällä, ja wäkewällä Basunan änellä.*

*2. Mos. 20: 18. 5. Mos. 5: 22, 23.

5. Cuinga monda Käskyä täsä Jumalan Lais on? Wastaus.

Kymmenen.*

*5 Mos. 4: 13. Nämät Jumalan Kymmenen Käsky Sanat, cuin se caickiwaldias Jumala Mosexen cautta on Sinain wuorella ulos andanut, owat sitten lawiammalda Pyhäs Raamatus selitetyt ja edespannut, sekä Wanhan että Uuden Testamendin Kirjoituxis. Caicki semmoiset paicat Pyhäs Raamatus, joisa puhutan, cuinga meidän pitä elämän, mitä meidän pitä wältämän ja mitä tekemän, ja joisa meille edespannan Jumalan wiha, ubcauxet, rangaistuxet, cuolema ja cadotus, owat lawiammat Jumalan Kymmenen Käsky Sanain selityxet.

6. Cuinga tämä Jumalan Laki eli Kymmenen Käsky Sana jaetan? Wast.

Cahteen tauluun, edelliseX . . .*

* Ju-

* Jumalan Laki jaetan Cahteen Tauluun sentähden, että se Pyhä Jumala on sen ulos andaisans Mosexen cautta Cahteen Kiwisen Tauluun sisälle kirjoittanut.

7. Mitä ne colme Käskyä, cuin se edellinen taulu sisälläns pitä, waatiwat? Wast. Rackautta, ja caickia muitakin meidän welwollisutejam Jumalata wastan.

8. Mitä ne seitzemän Käskyä, cuin toinen taulu sisälläns pitä? Wast. Rackautta, ja caickia muitakin meidän welwollisutejam, sekä meitä itziäm, että meidän lähimmäistäm wastan.

9. Mikä Lain summa on? wast. Sinun pitä racastaman sinun HERRAS Jumalatas caikesta sinun . . . *

* Rom 13: 8, 9, 10.

10. Tahtoco Jumala Laisans, että meidän pitä sen täydelliseſti pitämän, eli caickia syndejä wältämän, cuin Hän sijnä kieldä, ja caikia hywä tekemän, cuin Hän Käske? Wastaus.

Tahto * *5. Mos. 12: 32. Gal. 3: 10.

11. Taitaco jocu ihminen nyt synnin langemuxen jälken Jumalan Lain näin täydelliseſt pitä? Wastaus.

Ei. *

* Ap. T. 15: 10, 11. Rom. 7: 14. 8: 3.

12. Mutta waicka emmä me taida Jumalan Lakia juuri täyttä, emmäkö me cuitengan

gan wielä langemuxen jälken taida jotakin sijtä tehdä ja pitä? Wast.

Ulconaisia ja julkisia syndejä taitawat catumattomatkin sielut wältä, ja ulconaisesti hywä tehdä, (jos se muutoin hywäxi cutzua taitan)*; mutta Jumalan lapset taitawat nijn hywin fisälliseſti cuin ulconaiſeſtickin seká syndiä wältä, että hywä tehdä nijn paljo, cuin heidän armon tilasa pysymiseens tarpeellinen on **

* Nijn paljon woima on ihmisellä wielä luonnostansakin, että hän taita ulconaisia syndejä wältä, ja ulconaisesti hywin ja cunnialliseſt elä. Ja sen taitawat pacanatkin tehdä: Rom. 2: 14. Tätä nimitettyä catumattomain sielujen ulconaiſeſti cunnialliſta elämäkerta ei taita cuitengan Jumalan Sanan jälken hywäxi cutzua, waan sekin on Jumalan edes palsas syndi, jolla Hänen Lakins tule, nijncuin muillakin synneillä, ricottuxi. Hebr. 11: 6.

** Mutta ne sielut, jotca owat käändyneet uscoon heidän Wapahtajans HERran JEsuxen päälle, ja uscon cautta sanet Pyhän Hengen, ja Uuden hengellisen wäen ja woiman, saattawat seká fisälliseſt että ulconaiseſt wältä caickia syndiä, ja tehdä caickia hywä, ehkei juuri täydelliseſti, cuitengin nijn paljon, cuin heidän armon tilasa pysymiseens tarpellinen on. Joh. 15: 4, 5. 2. Cor. 3: 5.

13. Mihingä saacka Jumalan Lapset sen tehdä taitawat? Wast.

Sijhen saacka, ettei he ehdolliseſti tee syn-

syndiä *, eikä ehdolliseſti jätä mitän hywä tekemätä **

* Niin täydelliſix emmä me ikänäns täſä mailmas taida tulla, ettemmä me enä heickoudeſtacan syndiä tekis Jumalan Lakia waſtan; mutta ſihen saacka taidamma me cuitengin Jumalan armon cautta tulla, ettem me ſitä ehdolliſeſt eli mieliſuoſin, tieten ja tahtoen tee, niin cauwan cuin me olemma Jumalan lapſet. 1. Joh. 3: 9.

** Heickoudeſta jääpi myös Jumalan lapſilda paljon hywä tekemätä, mutta ehdolliſeſti ei he mitän hywää tekemätä jätä. Joh. 14: 15. 23. 1. Joh. 2: 3, 4, 5. 3: 22. Cap. 5: 2.

14. Taidammaco me Lain töiden cautta autuax tulla, cosca en me ſitä täyttä taida? Waſtaus.

Ei. * * 5. Moſ. 27: 26. Ap. T. 15: 11. Rom. 3: 20. Gal. 3: 10.

VI. Mutta cosca emmä me taida Jumalan Lakia täyttä, emmäkä myös ſen cautta autuax tulla, Ongo ſitten Laki mihingään tarpellinen? Waſtaus.

On.

1. Mihingä ſe on tarpellinen? Waſt. Laki opetta. 1. mitä meidän pitä . . .

2. Emmäkö me muutoin cuin Jumalan Laiſta tiedä mitä meidän pitä tekemän ja jättämän, ja tunne meidän syndejäm? Waſt. Emmä niincuin meidän ne tietämän ja tundeman pitä, waan ſen opetta meille Jumalan Laki.* * Rom. 3: 20. 4: 15.

3. Cuin-

3. Cuinga Laki meitä curitta ja aja pakenemaan Lain täyttäjän Christuxen tygö? Wastaus.

Cuin se asetta meidän silmäim eteen meidän syndim ja nijden paljouden, suuruden, julmuden. Jumalan wihan, uhcauxet, cuoleman ja cadotuxen ja caikella sillä meitä peljättä ja cauhista.** Gal. 3:24.

4. Cuinga me tunnem synnin Laist? Wastaus.

Cosca me luem ja tutkistelem Jumalan ==.

Synnistä Yhteisesti.

I. Keneldä syndi on ensimmäisen alcuns saanut? Wastaus.

Ei Jumalalda, waan Perkeleldä *

* Psalm. 5:6, 7. Joh. 8:44. Jac. 1:13.

II. Cutca syndihin wicapäät owat? Wastaus.

Caicki Ihmiset. *

* 1. Kun. 8:46. Rom. 3:23. 1. Joh. 1:8.

III. Mitä synnillä ymmärretän? wast.

Caicki se, cuin on Jumalan tahtoa ja Käskyä wastan.* * 1. Joh. 3:4.

IV. Mingä caldainen syndi on Jumalan caswoin edesä? Wastaus.

Ilkiä, julma ja cauhistawainen.*

* Psalm. 5:6, 7. Nijn wihaa ja cauhistu Jumala caicketickin epäjumalan palwelusta, Hänen

nimens turhan lausumista, Pyhä Pälwän turmelusta, lasten jumalattomuutta wanhembians wastaan, haureutta, ylöllisyttä, wiha, warcautta, walhetta, wäryttä &c.

1. Tekekö syndi ihmisengin joca synnis elä, ja caicki hänen työns ilkiäx Jumalan edes? Wastaus.

Teke, lisotengin cuin hän paatumuxeen saacka synneisäns elä. *

* Yxi catumatoin syndinen joca jumalattomudesans ja synneisäns paatumuxeen saacka elä, tule yunä caickein hänen parastengin töidens cans sille Wanhurscalle Jumalalle cauhistuxex. Psalm. 5: 5, 6, 7. San. 15: 8. Esa. 1: 13: 14. 66: 3. Amor. 5: 21, 22, 23. Matth. 25: 32. 2. Pet. 2: 22.

V. Mitä me synnillä matcaan saatam? Wastaus.

1. Estäm Jumalan cunnian. 2. Poiscadotam Jumalan armon ja autuuden, ja sitä wastan ansaitzem ja päällem wedäm Jumalan wihan, ja sekä ajalliset että ijancaickiset rangaistuxet. *

* Rom. 6: 23. 2. Thess. 1: 8, 9.

I. Mikä se caickein ensimmäinen syndi on/ cuin ihmisildä on tullut tehdyx? Wast.

Adamin ja Ewan langemus.

Syn-

Synnin Langemuxest.

I. Cuca Adamin ja Ewan Langemuxeen sy on ollut? Wastaus.

Ei Jumala * waan Perkele, kärmen cautta **: sillä kärme se on Perkele wietteli ***

* Se Pyhä Jumala oli meidän ensimmäisille Esiwanhemmillem andanut nijn corkian tiedon ja wijsauden ja nijn suuren pyhyden, että he olisit helposti jos he tahtoneet eteens catzoa, tainnet olisit langemuxen wälta. Hän on sijnä siwus cowalla cuoleman uhcauxella tämän langemuxen pois kieldänyt ja päälliset, wielä, cuin he owat langenneet, saman cuoleman rangaistuxen andanut heidän ylitzens käydä. Cuca taita sijs sanoa, että Jumala on sy heidän langemuxeens ollut?

**Luom. K. 3: 1. ,,, Joh. 8: 44.

1. Eikö sijs tämä kärme ollut jocu paljas luonnollinen kärme? Wastaus.

Ei, waan yxi Perkeleeldä riwattu kärme, eli semmoinen, jonga sisällä Perkele oli mennyt.

II. Cutca ne owat, jotca ensimmäiseen syndihin langenneet owat? Wastaus.

Meidän ensimmäiset Esiwanhembam Adam ja Ewa. * *Luom. K. 3: 1. ***

* 1. Cuinga Adam ja Ewa jotca olit nijn suurella wijsaudella ja pyhydellä waruste-

tut, annoit itzens tulla syndihin langetetuxi? Wastaus.

Sy siihen oli puolittain Perkelen suuri wieckaus *; puolittain se, että he owat wäärin käyttänet heidän wapaan tahtons, joca heillä on ollut. **

* Tästä Perkelen wiekaudesta puhu Moses Luom. K. 3: 1. ... Meidän ensimmäiset Esiwanhembam olisit sillä wisaudella, cuin Jumala Heille luomises andanut oli tainnet hywin kyllä wältä langemuxen, jos he olisit sillä oikein eteens catzonet: mutta cuin ei he sitä tehnet, ja Perkele nijn suurella wieckaudella on heitä kiertänyt ja wietellyt, nijn owat he sen cantta tullet petetyx, ja syndihin langennet. Silloin on tapahtunut se, cuin sananlasens sanotan: wiecas usein wisaankin pettä.

** Waicka se Armollinen Jumala on Adamille ja Ewalle luomises corkian pyhyden andanut nijn ei hän ole cuitengan pannut waatimista heidän päällens hywyteen; waan on jättänyt heille wapauden, että he olisit Hänelle wapa ehtoisen cuuliaisuden osottanet: mutta tämän wapaan tahtons owat he wäärin käyttäneet, ja wapa ehtoisesti syndihin langenneet.

II. Mihingä syndihin he lagenneet owat? Wastaus.

Sisälliseesti uscottomuteen *, syndiseen himoon **, julmaan cunnian pyyndöön ***, ja tottelemattomuuteen. Ulconaiseesti siihen, että he owat syönet kieldyn puun hedelmästä.

* Ettei he usconeet Jumalan kieldoa ja uhca-

usta,

uſta, waan epäilit niiden päälle; mutta ſitä waſtan enämmin uſcoit Perkelen petoxen ja walhen.

** Että he himoitzit ſen kieldyn puun hedelmätä Luom. K. 3: 6.

*** Että he tahdoit tulla yhtä wiiſaixi Jumalan canſſa. Luom. K. 3: 5, 6.

1. **Mikä ſe kielty puu on ollut?** Waſt. Yxi hedelmätä candawainen puu keſkellä Paradiſia, jonga hedelmä on ollut ſangen ihana ja ſuloinen nähdä, mutta oli ſildä Caickiwaldialda Jumalalda cowaſti kieltty, ettei Adamin ja Ewan pitänyt ſiitä ſyömän.* * Luom. K. 2: 15, 16, 17.

2. **Mingä tähden on Jumala tämän puun luonut ja ſen hedelmän ſyömiſen niin cowaſti poiskieldänyt?** Waſtaus.

Ei mingän muun syyn tähden, cuin ainoaſtans ſitä warten, että Adamin ja Ewan piti ſen ſyömiſen wälttämiſellä cuuliaiſudens Jumalata waſtan näyttämän.

IV. **Mingä caldainen tämä ſynnin** langemus on? Waſtaus.

1. Sangen ſuuri. 2. Likennä Perkelen langemuſta, ſe enſimmäinen alcu ja lähde caickeen muuhun jumalattomuteen ja pahuteen, cuin mailmas on ja tapahtu. 3. tule ſildä Wanhurſcalda Jumalalda

muillengin heidän jälken tulewaisillens tygö luoturi. * * Rom. 5: 12, 19.

* 1. Mingä tähden Adamin ja Ewan langemus on niin suuri syndi? Wastaus.

1. Sen suhten, että se on sen suuren Jumalan kieldoa wastan tapahtunut. * 2. Sentähden, että se niin julmia asioita sisälläns pitä. ** 3. Sen onnettoman ulos käymisen suhten, cuin sen päälle seurannut on. ***

* Jota corkiamman Personan kieldoa wastan ricos tapahtu, sitä suurembi on se myös.

** Niin niin että Adami ja Ewa enämmin usdoit Perkelettä cuin Jumalata, ja että he pyysit tulla yhtä wijsairi Jumalan canssa, ja juuri cuin ajetta itzens ylös Hänen wertaisexens.

*** Sen cautta on coco ihmisen luondo tullut turmelluri: Jumalan cuwa meidän päältäm pois risutuxi, ja Perkelen julma cuwa meidan päällem puoturi; ymmärrys pimeydellä, tahto ja coco sielu ja ruumis pahudella täytetyxi; autuus pois mistatuxi; cuolema ja cadotus ansaituxi.

V. Mitä warten Perkele on meidän ensimmäiset Esiwanhembam Langemuxeen saattanut? Wastaus.

1. Että Jumalan cunnia olis sen cautta tullut estetyxi. 2. Heille onnettomudexi ja cadotuxexi. *

* Cuin meidän ensimmäiset Esiwanhembam sondihin langeisit, niin oli se ajatus heistä caucana

poi-

poiesa, että heidän piti sen cautta onnettomix joutuman; he luulit ja toiwoit paljo enämmin, että heille piti sijtä oleman paljo hywä ja autuutta; mutta Perkeleellä oli toinen ajatus: hän pyysi heitä sen cautta ajalliseſt ja ijancaickiſeſt onnettomixi, ja se on myös tapahtunut, niin että he owat sen cautta cohta Jumalan armon ja caiken ruumillisen, hengellisen, ja ijancaickisen autuuden pois cadottanet, ja sitä wastan ei ainoastans ajalliseen onnettomuteen itzens syöstäneet, waan myös tehneet ijancaickiseen cuolemaan ja cadotuxeen wicapäixi. Rom. 5: 12, 19.

1. Owatco muutkin ihmiset tämän langemuxen cautta pois cadottaneet autuuden, ja cadotuxeen wicapääxi tullet? Wastaus.

Owat.* *Rom. 5: 12: 18.

---

1. Cuinga monellainen on se syndi, joca tästä synnin langemuxesta alcuns saanut on? Wastaus.

Syndi on; moninainen, mutta yhteiseſt cahtalainen: Per-syndi ja Teco-syndi. Perisyndi on se - - -

Perisynnistä.

1. Kenelde Perisyndi on alcuns saanut? Wast.

Perkeleeldä ja meidän ensimmäisildä Esiwanhemmildam.*

* Psalm. 51; 7. Job. 14; 4. Rom. 5: 12.

II. Cutca perisyndihin owat wicapäät?

Wastaus.

Caicki ihmiset jotca luonnollisella tawalla mailmaan sikiäwät ja syndywät. *

* Joh. 3: 5, 6. Rom. 3: 23. JEsus meidän Wapahtajam yrinäns, joca on ylönluonnollisella tawalla Pyhästä Hengestä siunnyt, on myös täsä asias caikista muista ihmisistä ulos eroitettu. Hebr. 7: 26.

III. Mitä Perisynnillä ymmärretän?

Wastaus.

Se juurtunut paha himo *, ja turmeldu luondo ** josa me synnymme.

* Perisyndi otetan cahtalaisesa merkityxes, tärkemmäs ja lawiammas.

Tärkemmäs merkityxes ymmärretän sillä ainoastans se juurtunut paha himo, eli käiwäys, taipumus ja halu, cuin meisä luonnostam on caickeen pahuteen.

** lawiammas ja täydes merkityxesäns ymmärretän sillä coco se turmeldu luondo josa me synnymme, eli coco se hengellinen Turmelus, cuin meidän sieluisam ja ruumisam on luonnostans aina sikiämä ja syndymä hetkestäm saacka. Ymmärryxen puolesta seiso tämä luonnon turmelus, puolittain hengellises sokeudes, eli tietämättömydes, tyhmydes ja erhehdyxis hengellisis asiois ja hengellises hulludes; puolittain uscottomudes samois Taiwaallisis asiois. Tahdon puolesta haluttomudes, wastahacoisudes caickeen sihen cuin hywä on; ja sitä wastan käiwäydes, taipumures, halus ja mielisuosios caickeen sihen cuin paha on.

Mutta yhteisest molembain setä sielun että

ruu-

rummin puolesta, hengelliſes wäettömydes ja woimattomudes ſihen cuin hywä on.

IV. Mingä caldainen Periſyndi on?

Waſtaus.

1. Yxi ſangen ſuuri ja julma iſyndi.* 2. Tule meihin ſen luonnolliſen ſikiämiſen ja ſyndymiſen cautta meidän wanhemmiſtam. 3. Kiſnni rippu meiſä aina cuolemaan ſaacca.

* Suuri ja ſyngiä on ſe hengellinen ſokeus ja hullnus: ſuuri ja cangia ſe uſcottumus: ſuuri ja wäkewä ſe halu ja taipumus caickeen pahuteen: ſuuri ſe wäettömys hengelliſis aſiois, cuin meiſä nyt luonnoſtam on.

1. Tuleco ſijs periſyndi eli ſe turmeldu luondo meihin ſen luonnolliſen ſikiämiſen cautta meidän wanhemmiſtam? Waſt.

Tule.* *Pſalm. 51: 7. Joh. 3: 5, 6. Sillä ſamalla cuin me ſikiämiſen ja ſyndymiſen cautta ſaamma meidän wanhemmildam meidän luondom, eli ſielum ja ruumin, ſaamma ja perimmä me myös heildä tämän luonnon turmeluxen, eli Periſynnin.

2. Emmekö me myös ikänäns taida

Periſynniſtä tulla täydelliſeſt wapaax, nijn cauwan cuin me täſä mailmas elämme? Waſt.

Tucahutta, cuoletta ja wähendä taidamma me ſen Jumalan armon cautta, nijn ettei ſe saa meiſä hallita; mutta emmä ikänäns peräti ulos juuritta.*

* Rom. 6: 12, 14. Hebr. 12: 1.

V. Mitä warten Perkele on Perisynnin matcaan saattanut? Wastaus.

1. Jumalan cunnian estämisexi. 2. meille onnettomudexi ja cadotuxexi.* *Eph. 2: 3.

Teco Synnistä.

I. Cuca Teco Synnit matcaan saattaa? Wastaus.

Ihmisen turmeldu luondo ja Perkele.*

* 1. Mica K. 21: 1. Joh. 13: 2. Apost. T. 5: 3. 2 Cor. 4: 4, Eph. 2: 2. Jac. 1: 14, 15.

II. Cutca ne owat jotca Teco synde-jä tekewät? Wastaus.

Caicki ihmiset. *

* 1. Cun. 18: 46. Matth. 6: 12. Rom. 7: 19. Jac. 3: 2.

III. Mitä Teco synneillä ymmärretän? Wastaus.

Caicki mitä ihminen pahasta himostans ajaturilla eli caicki semmoiset ajaturet, puhet, käytöxet ja työt, jotca owat Jumalan Lakia wastaan.* *1. Joh. 3: 4.

IV. Mingäcaldaiset Teco synnit owat? Wastaus.

1. Sisälliset ja ulconaiset. 2. jättämisen ja tekemisen synnit. 3. ehdolliset ja heickouden synnit.

1. Mi-

1. Mitä siſälliſillä teco ſynneillä ymmärretän? Waſtaus.

Ne jotca tapahtuwat ſiſällä ihmiſen ſydämmes.*

* Semmoiſet owat ſyndiſet ajatuxet, himot, halut ja ſydämmen liſcutuxet. Matth. 5: 22. 28. 23: 25. Luc. 11: 39.

2. Mitä ulconaiſilla Teco ſynneillä? Waſtaus:

Ne jotca ulconaiſeſti puhellla, käytöxillä ja töillä tulewat tehdyxi.*

* Matth. 15: 19.

3. Mitä nijllä jotca jättämiſellä tapahtuwat? Waſtaus.

Ne, jotca ſilloin tulewat tehdyxi, cuin me jätäm ſen hywän tekemätä cuin meidän tekemän pidäis.

4. Teemmäkö me ſilloingin ſyndiä, cuin me ainoaſtans jätäm hywän tekemätä? Waſtaus.

Yhtä hywin cuin ſilloin, coſca me paha teemmä.* * Jac. 4: 16, 17.

5. Ongo ſekin ſyndi cuin me ſen, joca muutoin hywä on, teemmä häjyſt ja kelwottomaſt, nijncuin eſimerkix, cuin me häjyſt cuulemma Jumalan ſana, eli rucoilemma Jumalata? Waſtaus.

On.* * Eſ. 1: 15. Am. 5: 23.

6. Mi-

6. Mitä nijllä synneillä, jotca tekemiſellä tapahtuwat, ymmärretän? Waſtaus.

Ne jotca ſilloin tapahtuwat, cuin me teemmä ſitä pahaa, cuin Jumala kieldänyt on.* *1. Joh. 3: 4.

7. Mitä ehdolliſillä synneillä ymmärretän? Waſtaus.

Ne synnit jotca tulewat tehdyix tieten ja tahtoen,* ja myös ne, joten ihminen teke tietämättömyöes, cuin hän itze tietämättömyteens on syypä.**

* Eli täydellä tiedolla, ja täydellä halulla ja ſa mieliſuoſiolla.

** 4. Moſ. K. 15: 30. Ap. T. 3: 27. Cuin me Chriſtillisydem tiedoſta olemma huolimattomat, ja ſentähden tietämättömydeſä syndiä teemmä, niin ei auta meidän tietämättömydem meitä Jumalan edes mitän, waan ſemmoiſet synnit, tulewat ſilloin wanhurſcalda Jumalalda yhtä hywin ehdolliſix luetut, ja owat ſentähden myös itze työſä cadottawaiſet.

8. Cutca ne owat jotca ehdolliſia syndeiſä tekewät? Waſtaus.

Catumattomat ſielut.

9. Mingä caldaiſet ehdolliſet synnit owat? Waſtaus.

Itze työſä cadottawaiſet.*

* Ei ainoaſtans cadoturen anſaitzewaiſet, waan myös itze työſä cadottawaiſet, jos ei catumus wälihin tule: ja ſemmoiſet owat caicki ne caickein

kein wähimmät ehdolliset synnit, niincuin catumattomain sieluin syndiset ajatuxet, puhet ja käytöxet. Matth. 5: 22, 28. 12: 35, 37. Rom. 6: 23. Jac. 2: 10.

10. Mitä heickouden synneillä ymmärretän? Wastaus.

Ne jotca tapahtuwat tietämätä ja wastaan tahtoa.*

* Cuin ihminen ei tiedä, ymmärrä ja hawaitze, että hän syndiä teke, eikä itze ole syypää syhen tietämättömyteens; cosca hänellä ei myös ole yhtän halua, tahtoa ja mielisuosiota syndihins, waan cohta sydämmestäns pahastu, cuin hän näke syndiä tehnens, silloin teke hän heickoudesta syndiä.

11. Cutca ne owat jotca heickouden syndejä tekewät? Wastaus.

Käändynet sielut. * *Rom. 7: 17, 19, 23.

12. Mingä caldaiset heickouden synnit owat? Wastaus.

Cadoturen ansaitzewaiset, mutta ei cuitengan itze työstä cadottawaiset.*

* Rom. 8: 1.

---

1. Mitä meille edespannaan itze cusakin Käskys? Wast.

1. Mitä paha eli syndiä meidän pitä wälttämän. 2. Mitä hywä meidän pitä tekemän.

En-

Ensimmäinen Kåsky.

I. Cuinga Ensimmäinen Kåsky cuulu? Wastaus.

Minä HERra olen sinun Jumalas ei ...

II. Mitä Jumala tåsä ensimmäises Kåskys kieldä? Wastaus.

Epäjumalain palweluxen.

1. Cuinga monellainen epåjumalan palwelus on? Wastaus.

Cahtalainen, julkinen ja salainen.

2. Mikä se julkinen epåjumalan palwelus on? Wastaus.

Cosca Engeleitä, edesmenneitä ... *

* 2. Mos. K. 20: 4. 5. Mos. K. 4: 19. Jlm. K. 19: 10.

Yxi jäännös tästä julkisesta Epäjumalain palweluxesta meidän seasam on se, cuin wißit päiwät wijcos tulewat muista päiwistä eroitetuixi ja pyhembänä pidetyixi, nijncuin esimerckix Tuorusdai. Nijtä löyty wielä nytkin, jotca nimitettynä päiwänä ei tahdo caickia semmoisia töitä tehdä cuin muina päiwinä, nijncuin erinomattain kehrätä. Mutta mistä on se muusta alcuns saanut, cuin siitä, että meidän pacanalliset Esiwanhembam owat tänä nimitettynä päiwänä palwellet yhtä heidän Epäjumalatans, jonga nimi on ollut Thore, jonga jälken myös tämä päiwä on Tuorusdaixi nimitetty? waan semmoisen pacanallisen ja epäjumalallisen päiwäin eroituxen pois kieldä se Wanhurscas Jumala cowasti. 2. Mos. 20: 4.

3. Mi-

3. Mikä se salainen on? Wastaus.

Cosca ei Jumalata nijn täydelliseſti palwella, euin ***

4. Ongo sijs se epäjumalan palwelus, cuin emmä me palwele händä nijn cuin hän sanansans ilmoittanut ja meille käskenyt on? Wast. On.*

* Semmoista Jumalan palweluria, jotca ei ole Jumalalda, waan ihmisildä asetetut, on paljon Pawin lahco-cunnas. Meidän seasam on tähän luettawa se, cuin me palwelemma Jumalata ei sydämmestä, waan paljailla sanoilla, suulla ja käytörillä. Matth. 15: 9.

5. Ongo sekin epäjumalan palwelus cuin me racastamme mailmallisia cappaleita, nijncuin rickautta ja tawarata, hecumata ja hywiä päiwiä, enä cuin Jumalata? Wastaus.

On ja silloin owat samat mailmalliset cappalet meidän epäjumalam.*

* Jos me racastamme tawarata, nijn on tawara, jos me racastamme cunniata, nijn on cunnia, jos me racastamme hecumata enä cuin Jumalata, nijn on hecuma meidän epäjumalamme. Phil. 3: 18, 19. Col. 3: 5. 1. Tim. 3: 4.

6. Mingä tähden? Wastaus.

Sentähden että me silloin osotamme luondocappaleille sen rackauden, cuin meidän Jumalalle tule anda.

7. Ongo myös se epäjumalan palwelus, cuin me taicka pelkämme ihmisiä, enä

cuin

cuin Jumalata, taicka uſcallam ja luotam omaan wiiſauteem ja woimaan, eli muiden ihmiſten armoon ja apuun, enä cuin Jumalaan? Waſtaus.

On; ja ſilloin teemmä me taicka itzem taicka muut ihmiſet meillem epäjumaliix.* *Pſ. 146: 3. San. l. 3: 5. Jer. 17: 5. Matth. 10: 28.

8. Mingä tähden ſe on epäjumalan palwelus? Waſtaus.

Sentähden että me ſilloin oſotamme ſen cunnian luondocappaleille, cuin meidän Jumalalle oſottaman pidäis.

9. Kuinka ſekin ole epäjumalan palwelus, cuin ihminen puutoxis ja waiwoiſans, käändä itzens welhoin ja noitain tygö, ja ſemmoiſten Perkelen orjain tykönä apua etzi? Waſt.

On yxi hirmuinen epäjumalan palwelus, ja ſilloin owat itze Perkele ja noidat ihmiſen epäjumalat.* *5. Moſ. 18: 10, 11, 12.

III. Mitä Jumala Käſke täſä enſimmäiſes Käſkys? Waſtaus.

Että me ylitze caickia. 1. pelkämme, 2. —

1. Mitä Jumala täſä enſin Käſke? Waſtaus.

Että meidän pitä Händä ylitze caickia pelkämän.

2. Miſä totinen Jumalan pelco ſeiſo? Waſtaus.

Siinä että meillä owat Jumalan wihan, Wanhurſcauden ja woiman tähden, pel-

pelkäwäiset lijcuturet meidän sydämmisäm Händä wastan. *

* Cuin lapset pelkäwät wanhemblans, niin todista coettelemus, että heillä silloin swat pelkäwäiset lijcuturet heidän sydämmisäns: niin myös cuin Jumalan lapset händä pelkäwät. Ps. 2: 11, 12. Jer. 5: 22. 10: 6, 7. Mal. 1: 16. Matth. 10: 28. Phil. 2: 12. Hebr. 12: 9, 10, 11. 1. Pet. 3: 14, 15.

3. Pitäkö meidän itze työsäkin näyttämän pelgon Jumalata wastan? Wastaus. Pitä.

4. Cuinga? Wastaus.

Niin että me wältäm caickia sitä, cuin Jumalan mieldä ja Käskyjä wastan on, ja waroimma, ettem me Händä millän wihoitais. * * Luom. K. 39: 9. San. l. 3: 7. 8: 13. 16: 6. 1. Pet. 1: 17.

5. Mingäcaldainen totinen Jumalan pelco on? Wastaus

1. Lapsellinen *. 2. Ei aina yhtä wäkewästi tunduwainen. 3. Caickein corkein.

* Jumalan pelco on cahtalainen, orjallinen ja lapsellinen. Rom. 8: 15, 16.

6. Mikä se orjallinen pelco on? Wast.

Cuin ei ihmisellä ole yhtän rackautta Jumalan tygö ja uscalluſta Hänen päällens, waan paljas pelco ja cauhiſtus sydämmes Jumalata wastan. *

* Silloin pelkä ihminen Jumalata nijncuin yhtä

cowa Duomaria, nijncuin hänen pahain tecoins Wanhurſcaſta coſtajata, eli nijncuin yhtä julma ja armotoinda tyrannia. Semmoinen pelko on erinomaittain niillä ſieluilla, jotca waſta äſken owat ſynnin ja ſuruttomuden uneſta ylös heränneet, ennen cuin he tulewat armon tilaan ja käſittäwät uſcon HERran JEſuxen päälle. O! cuinga hirmuinen pelco, hämmäſtys, cauhiſtus ja wapiſtus heillä monda kerta ſilloin on. Tämä orjallinen pelco Jumalata waſtan on toiſinans myös catumattomilla ſieluilla. Rom. 8: 15, 16. Hebr. 2: 15. 1. Joh. 4: 18.

7. Mikä ſe lapſellinen Jumalan pelco on? Waſtaus.

Joca ſydämmelliſellä Jumalan rackaudella ja uſcalluxella hänen päällens ſecoitettu on.*

* Hywillä lapſilla, jotca wanhembians pelkäwät, on ei ainoaſtans pelco, waan myös rackaus ja uſcallus ſydämmeſä. Pelco on rackaudella ja uſcalluxella, uſcallus ja rackaus pelgolla ſecoitettu: niin on ſe myös Jumalan laſten canßa. Rom. 8: 15, 16. 1. Joh. 4: 18.

8. Eikö ſe lapſellinen Jumalan pelco aina yhtäläiſeſti tunnu? Waſtaus.

Ei, waan toiſinans wähemmin, toiſinans enämmin.*

* Nijncuin eſimerkix: cuin Jumalan lapſet heidän kondeſſa johonguhun ſyndihin horjahtuwat; niin tahto uſcallus ſilloin wähendyä, ja pelco tule ſuuremmaxi, ja rupe enämmin tundumon. Mutta toiſinans taas on rackaus ja uſcallus Hänen päällens heidän ſydämmiſäns nijn wallan päällä, ettei

tei pelcoa paljo tunnuckan, ehkä se cuitengin sydämmes on.

9. **Cuinga Jumalan pelgon pitä oleman caickein corkeimman?** Waſtaus.

Nijn että me pelkämme händä ylitze caickia muita ſekä maan päällä, että taiwais.

10. **Mingä Jumalan Lapſia pitä totiſeen Jumalan pelcoon ylöskehoittaman?** Waſt.

Jumalan wihan, wanhurſeauden ja rangaiſtuſten cowuden, cuitengin nijn, että Jumalan armo ja rackaus ſijnä ſijwus on aina heidän ſilmäins edes, ja teke heidän pelcons lapſelliſex.* * Pſ. 130: 4. Jer. 5: 22. 10: 6, 7. Mal. 1: 6. Matth. 10: 28.

11. **Mitä Jumala täſä käſkyſs toiſex Käſke?** Waſtaus.

Että meidän pitä Händä ylitze caickia racaſtaman.

12. **Miſä totinen Jumalan rackaus ſeiſo?** Waſtaus.

Sijnä että me pidäm Hänen meidän ſydämmiſäm hywänä ja ſuloiſna.*

* Hywäin yſtäwäin luondo ja tapa on, että he pitäwät toinen toiſens ſydämmeſäns racaſna: nijn on myös nijden ſieluin cans, jotca Jumalata racaſtawat. Pſ. 18: 2, 3. 63: 2.

13. **Pitäkö meidän rackauden Jumalata waſtan itze työſäkin näyttämän?** Waſt.

Pitä.

14. Cuinga? Wastaus.

Nijn että me **mieluisella** sydämmellä Hänen **tahtoans** ja käskyjäns caickis noudatamme. *

* Hywät ystäwät, jotca toisians racastawat, noudattawat mieluisella sydämmellä, caikis cuin he saattawat, toisens mieldä ja tahtoa: nijn tekewät myös ne sielut jotca Jumalata racastawat. Joh. 14: 21, 23, 24. 1. Joh. 5: 3. 2. Joh. 2: 6.

15. **Mingácaldaisen totisen Jumalan** rackauden pitä oleman? Wastaus.

Caickein suurimman, nijn että me pidämme Hänen **caickein parasna, suloisimbana** ja **rackaimbana** seká maan päällä että taiwais.*

* 5. Mos. 6: 5. Ps. 73: 25, 26. Matth. 22: 37.

16. **Mingá meitä pitä Jumalan rac**kauteen yllöskehoittaman? Wastaus.

Jumalan hywyden, rackauden, armon, suloisuden, ja Hänen suuret ja lukemattomat hywät työns, ja armo lupaurens, cuin Hän meille tehnyt on.* *1. Joh. 4: 9, 10.

17. **Mitä Jumala tässä Käskys col**manner Käske? Wastaus.

Että meidän pitä Hänen päällens **uscoman** ja **caiken turwam paneman.**

18. **Missä uscallus ja turwa Jumalan** päälle seiso? Wastaus.

Siinä etten me **meidän** sydämmisäm epäile Jumalan armon ja awun päälle,

waan

waan meidän tuskisammakin wahwast luotam sen päälle, että Hän on meitä auttawa. * *Ps. 22: 5, 6. 62: 9. 71: 5, 6. San. l. 3: 5. Jer. 17: 5, 7.

19. Pitäkö meidän itze työsäkin tämän uscalluxen Hänen päällens näyttämän? Wast. Pitä.

20. Cuinga? Wastaus. Nijn että me caikis meidän hädisäm turwallisest Hänen puolens kännymmä, ja silloin Hänen tykönäns rucoilem ja etzim apua.* *Duom. 10: 11, 12, 15. Esa. 31: 1. Luc. 18: 7, 8.

21. Mingä caldaisen tämän uscalluxen pitä oleman? Wastaus. Puhtan caikesta uscalluxesta luondocappalden päälle.*

* Se caickiwaldias Jumala tahto ja käske Hänen Sanasans, ettei meidän pidä mingän muun, cuin Hänen ainoan päällens, uscaldaman ja caiken turwam paneman.

Nijtä wälicappaleita, cuin se Hywä Jumala meille awux suonut on, saamme me tosin, parahin cuin me taidam, hywäxem käyttä, ja nijden cautta apua etziä. Nijn saamme me myös etziä semmoista neuwoa ja apua ihmisildä, joca luwallinen ja Christillinen on; mutta se että panna uscalluxem ja turwam wälicappalden ja ihmisten päälle, on sen Pyhän Jumalan tahtoa ja Käskyä wastan.

Nijn saamme me sairaudesam Läkityxen wälicappaleita nautita, cuin meillä nijtä on, ja se

on myös meidän welwollisudem, että meidän sen tekemän pitä; mutta emmä cuitengan saa luotta nijden päälle. Samalla muoto saamma me, cuin se Esiwallalda meille käsketän ulosláhettä sotawäen wihollisia wastan, ja sen tule meidän myös tehdä, mutta meidän ei pidä cuitengan luottaman sotajoucon suuruden ja woiman päälle, waan caicki uscallus pitä pandaman ainoastans sen armollisen ja Caickiwaldian Jumalan päälle, joca wälicappalden ja ihmisten cautta meille awun anda cuin hän nijn tahto. Pſ. 118: 8, 9. 146:3. Eſ. 31: 1. Jer. 17: 5. Mich. 7: 5.

22. Mingä meitä pitä ylöskehoittaman uscallureen Jumalan päälle? Wastaus.

Jumalan Caickitietäwäisyden, Totuden, Caickiwaldian woiman, hywyden ja Hänen armolliset lupaurens.* * Pſ. 346: 34, 35. Eſ. 26: 3, 4. Eph. 3: 20.

Toinen Käsky.

I. Cuinga Toinen Käsky cuulu? Wast.

Ei Sinun pidä turhan lausuman HErran sinun Jumalas Nime, sillä . . .

II. Mitä Jumala täsä toises Käskys kieldä? Wastaus.

Hänen nimens turhan lausumisen.*

* Turhan lausua Jumalan nimeä, on sitä pyhä, suurta, corkiata ja Majestetillistä Nime tyhjis, turhis, syndisis, ja jumalattomis asiois lausua eli mainita.

1. Cuinga Jumalan Nimi tule turhan lausuturi? Wastaus.

1. Kirouxella ja picaisella Jumalan Nimen mainitzemisella. 2. Wannomisella ja wäärin wannomisella. 3. Noitumisella. 4. Walhella. 5. Petoxella.

2. Mitä kirouxella ymmärretän? Wast.

Se, cuin iocu wihan kiucus toiwotta taicka itzellens, taicka lähimmäisellens paha ja onnettomuutta.*

* Nijncuin esimerkix: cuin ihminen toiwotta perkelettä, eli päällisexi monda tuhatta perkelettä omaan eli lähimmäisens syndämmen: Käske sen ja sen tulla ja wiedä händä siitä paicasta: Käske hänen mennä helwettin tulehen: Huuta Jumalan costoa ja rangaistusta hänens eli lähimmäisens ylitze, ja niin edespäin.

3. Cuinga sijs Jumalan nimi turhan lausutan kirouxella? Wastaus.

Cuin Jumalan Pyhät Nimet semmoisis kirouxis ja sadatuxis lausutuixi eli mainituixi tulewat.*

* Monella Jumalattomalla ihmisellä on se tapa, että hän kiroillesans toisinans Jumalan ja HERran JEsuxen Pyhiä nimeä, toisinans perkeleitä huuta, hoke, ja tuhansin sijaldäns ulos aja. 3. Mos. 24: 13, 14. Jac. 3: 10.

4. Cuinga Jumalan Nimi picaisest turhaan mainitan? Wastaus.

Cuin Jumalan ja HERran JEsuxen

Nimet tulewat kewiämieliſeſti ja ilman nöyrydetä ja hartaudeta mainitux.*

* Niincuin eſimerkix; cuin ihmiſet tyhjän päiwäiſiä aſioita ihmettelewät, ja paljaaſta totutuſta tawaſta ſillöin ſanowat: HERra JEſus ſiunatcon! HErra Jumala hallitcon! ja niin edespäin.

Se ſama tapahtu myös, cuin catumattomat ſielut kewiämieliſeſti, ilman perään ajatuſta ja hartautta, heidän rucouriſans, kitoriſans ja weiſuiſans, mainitzewat Jumalan ja HERran JEſuxen Nimeä. Se on paljas kewiä mielinen ja ſyndinen Jumalan Nimen turhan lauſuminen.

5. Mitä wannomiſella ymmärretän? Waſtaus.

Otta Jumalan todiſtajaxens, ja ſillä puhens wahwiſta.

6. Cuinga tule ſijs Jumalan Nimi turhan lauſutux wannomiſella? Waſtaus.

Cuin ihminen joiſa cuiſa aſiois, joiſa ſe ei ole ſallittu, Jumalan Pyhä Nime mainitze, ja ſillä puhens wahwiſta.

7. Ongo ſijs wala joiſacuiſa aſiois luwallinen ja ſallittu? Waſtaus.

On Laki-wala.*

* 2. Moſ. 22: 11. 5. Moſ. 6: 13. 10: 20. Jer. 4: 2. 2. Cor. 1: 23. Hebr. 6: 16. Niincuin todiſtus-wala, puhdiſtus-wala, uſcolliſuden-wala, jonga wireamſebet ja alimmaiſet Jumalalle ja Eſiwallallens tekewät. Semmoiſet walat owat ei ainoaſtaus ſallitut ja luwalliſet, waan myös, niincuin me niiſä tunnuſtamme Jumalan caicki tietäwäiſyden, Wanhurſcauden ja woiman, niin oſo-

siotamma me wielä päälliſex niillä cunnian ja palweluxen Jumalalle.

8. **Mutta ongo wala caikis muis jocapäiwäſis ja yhteiſis elämäkerran aſioia ſyndinen ja pois kielty? Waſtaus.**

On.

9. **Ongo ſemmoiſſakin aſiois, jotca owat todet, ja itzeſän tarpeelliſet, cuin ei meidän lähimmäiſem tahdo niitä uſcoa? Waſtaus.**

On.* *Matth. 5: 33, 37. Jac. 5: 12.

10. **Cuinga Jumalan nimi tule wäärin wannomiſella turhaan lauſutux? Waſt.**

Cuin yxi jumalatoin ihminen Jumalan pyhällä ja callijlla Nimellä **Lain ja oikeuden edes wäärin wanno**, eli wanno aſian coconans toiſin oleman, cuin hän ſen cuitengin tietä olewan.*

* 3. Moſ. 19: 12. Semmoinen wäärä wala on erinomattain julma ja hirmuinen Jumalan Nimen turhaan lauſuminen. Se Pyhä ja Caickiwaldias Jumala on aſettanut oikeuden ja Eſiwallan omaan ſians mailmas: ſentähden cuin yxi ſemmoinen jumalatoin ihminen Lain edes teke wäärän walan, niin on ſe yhtä caicki, cuin jos hän ſilloin wasta ſilmiä ſen Wanhurſcan Jumalan edes Hänen Pyhällä nimellänsä wäärin wannois.

11. **Mitä noitumiſella ymmärretän? Waſtaus.**

Taicauſten eli perkelen awun cautta pytä tehdä jotakin hywä taicka paha, jo-

ca ei ihmiſen ymmärryxellä ja woimalla eikä luonnolliſten wälicappalden cautta tapahdua taida.

12. Cuinga ſiis Jumalan Nimi turhaan lauſutan noitumiſella? Waſtaus.

Cuin Jumalan Sana ja Pyhät Nimet ſinä mainituri tulewat.

13. Owatco taicauxet ja noitumus mutoigin ſuuret ſynnit? Waſtaus.

Owat sangen ſuuret ja hirmuiſet synnit.*

* 5. Moſ. 18: 10, 11.

14. Cuinga Jumalan Nimi tule wallella turhaan lauſutux? Waſtaus.

Cuin yxi jumalatoin ihminen Jumalan Nimellä ſemmoiſet aſiat todexi wanno, joiſa ei cuitengan yhtän perä ole.*

* Se on Jumalan Nimen turhaan lauſumus ja syndi, cuin ihminen ſemmoiſiſkin aſioihs wanno, jotca owat todet; cuinga paljo enämmin ſiis cuin perättömät aſiat tulewat Jumalan Pyhällä Nimellä todex wannotuxi. 3. Moſ. 19: 12.

15. Cuinga Jumalan Nimi turhaan lauſutan petoxella? Waſtaus.

Cuin yxi ihminen pettä Jumalan taicka lähimmäiſens, ja petoxens Jumalan Nimellä todexi wanno.*

* Monda kerta tapahtu, että yxi ihminen ſille Pyhälle Jumalalle ulos lupa pois laata ſynneiſtäns ja paranda elämäns, ja lupauxens Jumalan Pyhällä Nimellä wahwiſta; mutta ei cuitengan

gan sitä pitä, waan ruwe jällens ni neuin ennengin jumalattomasti elämän. Nijn tapahtu myös monda kerta, että yri paha ihminen pyytä lähimmäisians josa cusa asias pettä, ja wahingoon saatta, ja petoxens Jumalan Nimellä todex wanno.

16. Ongo caicki tämä Jumalan Nimen turhaan lausuminen suuri syndi? Wast.

On. *

* Nijn wähänä astana cuin se sildä jumalattomalda mailmalda pidetän; nijn suuri ja julma syndi se on.

17. Mistä me sen nähdä taidamme? Wastaus.

Sijtä, että Jumala suuri täsä samas toises Käskys uhca ei suingan jättäwäns rangaisemata niistä, jotca Hänen Nimens turhan lausuwat.* *3. Mos. 24: 16.

III. Mitä Jumala Käske täsä toises Käskys? Wastaus.

Että meidän pitä sitä caikis meidän hädisäm ja ... *

* Nimeuin se Pyhä ja Wanhurseas Jumala täsä Käskys kieldä, ettei meidän pidä Hänen Pyhä ja suurta Nimiäns tyhjis, turhis, syndisis, ja jumalattomis asiois lausuman eli mainitzeman; nijn tahto ja Käske Hän sitä wastan, että meidän pitä sen nöyrydellä ja hartaudella, Pyhis, Hengellisis, ja Taiwallisis asiois suusam pitämän.

1. Cuinga meidän pitä Jumalata auxem hutaman? Wastaus.

1. Sy-

1. Sydämmelliſeſt. 2. Nöyräſt. 3. Päälle pitäwäiſeſt. 4. Tytöwäiſellä ſydämmellä Jumalan tahtoon. 5. Caikis hädis ja tuſkis.* *Duom. 10: 15. Pſ. 50: 15. 91: 15. Luc. 18: 7. 22: 41, 42.

2. Cuinga meidän pitä rucoileman Jumalata? Waſtaus.

Se tule Jſä meidän rucouxes tiettäwäx tehdyx.

3. Cuinga meidän pitä händä ſydämmeſäm kiittämän? Waſtaus.

Jumalan hywyden ja hywäin tecoin kiitolliſella perän ajatuxella meidän ſydämmiſäm. *

* Meidän pitä Jumalan hywyttä ja hywiä tecoja, ja niden paljoutta, ſuuruutta ja anſaitzemattomuutta, meidän ſydämmeſäm mieleem johdattaman, perän ajatteleman, tutkiſteleman, ihmehtelemän, ja candaman nijden edeſtä kiitolliſia ajatuxia meidän ſydämmiſäm. Pſ. 103: 1, 2. Luc. 1: 46, 47.

4. Pitäkö meigän ſuullam ja julkiſeſtickin händä cunnioittaman? Waſtaus.

Pitä. * * Pſ. 51: 17. Matth. 12: 34. Luc. 19: 38. Eph. 5: 19, 20. Col. 3: 16.

5. Cuinga? Waſtaus.

1. Sydämmen perään ajatuxen cans. 2. Nöyräſti. 3. Hartaſti. 4. Aina. 5. Caickein Hänen hywäin töidens, ja riſtingin edeſtä.* *Job. 1: 21. Pſ. 103: 1, 2. Luc. 1: 46, 47. Col. 3: 16.

6. Min-

6. Mingä meitä pitä Jumalan kijtoxeen ylöskehoittaman? Wastaus.

Jumalan hywyden, ja Hänen suuret ja lukemattomat hywät työns meitä wastan.

Colmas Käsky.

1. Cuinga Colmas Käsky cuulu? Wastaus.

Muista ettäs Pyhität Lepopäiwän.

I. Mitä Jumala täsä colmannes Käskys kieldä yhteisest? Wastaus.

Pyhä päiwän Turmeluxen.

2. Cuinga Pyhä Päiwä tule turmelluxi? Wastaus.

Töillä, Matcustuxilla ja Ascareilla, cuin . . . *

* 2. Mos. 20: 8 . . Semmoiset ascaret, työt ja matcustuxet, jotca taicka owat Pyhä Päiwänäkin wältämättömästi tarpelliset, taicka tapahtuwat Jumalan cunnian ja palweluxen tähden; samalla muoto caicki rackauden työt, ja jotca hätätilas tarpelliset owat, ei haitta mitän, eikä ole nyt Uudes Testamendis Pyhä Päiwänäkän kieldyt. Mutta sitä wastan nijn tule Pyhä Päiwä turmelluxi caikilla muilla semmoisilla mailmallisilla ascareilla, töillä ja matcustuxilla, joilla Jumalan palwelus kircos eli cotona tule estetyxi. Ja se on yhtä caicki, joco ne owat sisälliset taicka ulconaiset. Nijn tule Pyhä Päiwä turmelluxi juuri yhtä hywin mailman surulla ja murhella, eli ajatu-

turilla mailman menoin päälle, cuin ikänäns ulconaiſilla Rumiliſilla töillä ja toimituxilla.

3. **Millä Pyhä Päiwä wielä tule** turmelluxi? Waſtaus.

Caikella muulla ſopimattomalla eli ſyndiſellä edes ottamiſella. *

* Sabbathi tule turmelluxi ſemmoiſillakin töillä ja edes ottamiſilla, jotca muutoin itzeſäns owat luwalliſet ja ſallitut; cuinga paljo enämmin ſiis ſopimattoman ja ſyndiſen edesottamiſen cautta.

4. **Owatco ylönpaldinen kylänjuoxu,** hyppy cocouxet, cortiſpeli ja juopumuden harjoitus ſemmoiſet ſopimattomat edesottamiſet Pyhä Päiwänä, joilla je tule turmellux? Waſt.

Owat. * .

* Sabbathi tule toſin monella muullakin ſyndiſellä tawalla turmelluxi, mutta täſä nimitetän erinomaiſans ne ſyndiſet edesottamiſet, joilla ſe erinnäisten meidän ſeaſam tapahtu.

5. **Mingä tähden Sabbathi tule kylän** juoxulla, hyppy cocouxilla ja cortiſpelillä turmelluxi? Waſtaus.

Sentähden että ne owat, liotengin ſillein, ſyndiſet edesottamiſet, joilla ſe callis armon aica, jonga Jumala meille Pyhä Päiwinä meidän ſielujem ylösrakennuxex ſuonut on, tule wäärin käytetyxi, ja ilkiwallaiſeſti juuri cuin jalcain ala tallatux; ja että ne monda kerta andawat monehen muuhungin jumalattomuteen tilan.*

* Sentähden on myös meidän Chriſtillinen E-

ſi-

siwaldam hyppy cocouret ja cortisselit, nijncuin semmoiset edes ottamiset, jotka Pyhä Päiwä tule turmelluxi, asetuxes Sabbathin Rikoxesta §. 9. 10. Dal. Hopia Rahan sacolla Pyhä Päiwinä pois kieldänyt.

6. Tuleco Sabbathi nijldäkin turmelluxi, jotca seimoisihin syndisihin edesottamisihin heidän huoneisans andawat ja salliwat tilan? Wast.

Tule yhtä hywin cuin nijldä, jotca nijtä harjoittawat.

7. Mingä tähden Sabbathi tule juopumuden harjoituxella turmelluxi? Wastaus.

Sentähden että juopumus, nijncuin aina muulloin, nijn myös erinomattain Pyhä Päiwinä, on yxi julma ja hirmuinen syndi, ja on paitzi sitä alcu ja lähdes enimmitten caickeen muuhungin jumalattomuteen, cuin Pyhä Päiwinä tapahtu.

8. Tekewätkö nekin tämän synnin, jotca Pyhä Päiwinä andawat tilan juopumateen? Wastau.

Ne, joidenga sydämmet Perkele on niin ylös sytyttänyt ahneuteen ja himoon rahan ja woiton perän, että he myös Pyhä Päiwinäkin pitäwät wijna ja juoma crouweja, ja sillä andawat tilan juopumuteen ja muuhun jumalattoman menoon, turmelewat sillä julmasti HERran Sabbathin: owat

myös

myös sijnä siwus heidän lähimmäisens sekä sielun että ruumin murha mielet.

11. Mitä Jumala täsä Käskys erinomattain pois kieldä? Wastaus.

1. Jumalan sanan ylön catzen. 2. &c.

1. Cuinga Jumalan sana tule ylöncatzotuxi? Wastaus.

Jumalan sanan hylkämisellä, ja sen kelwottomalla cuulolla ja tutkistelemisella.*

* Ei ainoastans silloin, cuin cakumattomat sielut owat niin Jumalattomat, ettei he pidä paljo yhtän huolda ja lucua Jumalan sanasta, eikä huoli paljo cosean tulla sitä cuuleman; waan myös, cuin he sitä häjyst, kelwottomast, ja ylöncatzella, cuulewat ja tutkistelewat.

2. Cuinga se häjysti ja ylöncatzella tapahtu? Wastaus.

Cuulemisella ilman perään ajatuxeta ja hartaudeta, ja pahendawaisella olemisella kircos. *

* Cuin cakumattomat sielut sen tekewät ilman perän ajatusta, ja lendawät ajatuxillans ymbäri mailma; cuin he cuulewat Jumalan sana ilman hartautta, haluttomalla ja wastahacoisella, colcolla ja kylmällä sydämmellä; taicka wielä päälliset nuckuwat ja torkuwat, puhuwat ja naurawat, eli juorendelewat kircosta ulos ja sijälle, ja sillä wielä muitakin estäwät heidän hartaudens ja tekewät pahennuxen.

3. Cuinga pyhät Sacramendit tulewat hyljätyxi? Wastaus.

Puo-

Puolittain ylpeillä ja ylöncatzowaisilla ajaturilla niistä, puolittain niiden suruttomalla wäärin käytöxellä ja hylkämisellä.*

* Cuin taicka Ulcocullatuilla Phariseuxilla owat heidän pyhydestäns niin suuret ja ylpiät ajaturet, ettei, he tarwitze semmoisia huonoja wälicappaleita, cuin Sacramendit heidän mielestäns owat; taicka cuin muut catumattomat syndiset ne suruttomudesansl laiminlyöwät, wäärin käyttäwät, eli coconans hylkäwät ja ylöncatzowat, ja ei pidä niistä, enämmin cuin muistacan armon ja autuden wälicappaleista, paljo yhtän huolda ja lucua. 1. Cor. 11:20, 21.

4. Cuinga pahennus opettaita wastan tapahtu? Wastaus.

Tottelemattomudella, ja ilkiwaldaisella elämäkerralla. *

* Cuin sanan cuuliat ei huoli heidän opettajains waroituxista mitän, waan ne ylöncatzowat ja tuulehen lyöwät, ja cohdastans niitä wastan jumalattomudesans ilkiwallaisesti eläwät, ja sillä tekewät heille mieli earwautta ja sydämmen kipua. Hos. 4: 4. Jer. 18: 18.

III. Mitä Jumala sitä wastan käske tässä colmannes käskys yhteisesti? Wastaus.

Sabbathin Pyhittämisen.

* 1. Ongo sen Caickiwaldian Jumalan tahto, että meidän wielä nyt Uudeskin Testamendis pitä Sabbathin pyhittämän? Wast.

On. * * Apost. T. 20: 7.

1. Cor. 16: 2. Jim. K. 1: 10.

* 2. Mutta eikö cuitengin Sabbathin

pyhittämiſes Wanhan ja Uuden Teſtamendin wälillä ole jocu eroitus? Waſtaus.

On cahdes aſias, puolittain ajan, puolittain Pyhittämiſen muodon ſuhten.

* 3. Mikä eroitus ajan ſuhten? Waſt.

Se, että Sabbathi on tullut ſiirtyx ſen enſinmäiſen Päiwän päälle wiicos, ſen ſuhteen, cuin ſe Wanhas Teſtamendis oli ſen wiimmeiſen päiwän päällä. *

* Wanhas Teſtamendis on Sabbathi tullut pidetyxi ja pyhitetyxi ſen päiwän päällä, cuin nyt on Lauwandai; mutta JEſuxen ylösnouſemiſen jälken cuolluiſta on ſe Apoſtoleilda Chriſtilliſeſtä wapaudeſta tullut Sunnundain päälle ſiirtyx, ſen syyn tähden, että JEſuxen ylösnouſeminen cuolluiſta on ſen päiwän päällä tapahtunut.

Ilm K. 1: 10.

* 4. Mikä eroitus pyhittämiſen muodon ſuhten? Waſtaus.

Wanhas Teſtamendis oli ſiitä Iſraelin lapſilla nijn cowa ja angara käſky, ettei he ſaanet Sabbathina walkiatacan heidän huonehiſins tehdä, paljo wähemmin muuta ſen enämbätä toimitta*; mutta nyt Uudes Teſtamendis olemma me chriſtityt ſiitä kindeydeſtä wapahdetut. **

* 2. Moſ. 35: 3. ** Luc. 13: 15. 14: 3, 4, 5.

5. Kenengä Sabbathin pyhittämän pitä? Waſtaus.

Caickein Chriſtittyin yhteiſeſt. *

* Ei

* Ei ainoastans nijden, jotca wielä owat heicot, huonot ja juuri cuin lapset Christillisydesäns, waan myös nijdengin, jotca jo suurembaan täydellisyteen sijnä ennättäneet owat.
1. Cor. 16: 2. Jlm. 1: 10.

IV. Mitä Jumala erinomaisest tästä Käskys käske? Wastaus.

Että me Jumalan sanan. 1. pidämme pyhänä, 2. . . .

1. Cuinga meidän pitä Jumalan sanan pitämän pyhänä? Wastaus.

Nijn, että meillä siitä owat pyhät ajatuxet, pyhät puhet, ja pyhästi sen jälken elämme.* *1. Theß. 2: 13. Jac. 1: 21, 22.

2. Cuinga meidän pitä Jumalan sana cuuleman? Wastaus.

Mielellåm. Ei haluttomalla ja wastahacoisella, ei colcolla ja kylmällä; waan mieluisella ja hartaalla sydämmellä.*
* 1. Pet. 2: 2, 3.

3. Ongo sijnä kyllä että me ainoastans Kircos cuulemma Jumalan sana? Wast.

Ei, waan meidän pitä sitä cotonammakin tutkisteleman.*

* Meidän pitä Kircosta cotia tulduam sitä cuultua Jumalan sana sitten cotona mielehem muistutteleman, sitä perän ajatteleman ja tutkisteleman, ja sen jälken meidän oma tundoam ja elämä kertam coetteleman. Sijnä siwus on sangen tarpeellinen ja hywä, että itzecukin cotonans myös Pyhä Raamattua eli muita Jumalisia Kirjo-

ja, itzellens kiedos, uscos ja elämäsäns ylöskännurer, wiriäst luoskele. * *5. Mos. 6: 6. Joh. 5: 39. Apost. 17: 11. 2. Tim. 3: 15.

4. Cuinga meidän pitä Jumalan sana oppiman? Wastaus.

Nijn että me sijtä opimma tietämän ja ymmärtämän, cuinga meidän pitä elämän, ja autuaxi tuleman.*

*5. Mos. 31: 11, 12. Luc. 8: 15.

Neljäs Käsky.

I. Cuinga neljäs käsky cuulu? Wast.

Cunnioita sinun Isäs ja ...

II. Mitä täsä neljännes käskys ymmärretän nijllä sanoilla Isä ja Äiti? Wast.

1. Luonnolliset wanhemmat, 2. ...

3. Mitä sillä tiettäwäx tehdän, cuin caikille nijlle, jotca täsä nimitetän, annetan Isän ja Äitin nimet? Wast.

Puolittain, että heidän caickein pitä luonnollisten Wanhembain eli Isän ja Äitin welwollisudet osottaman nijlle, jotca heidän allans owat; puolittain, että nijden jällens, jotca heidän allans seisowat, pitä heille lasten welwollisudet näyttämän.

III. Mitä Jumala kieldä täsä neljännes käskys? Wastaus.

Ettem me näitä ennen nimitettyjä wanhembitam ... 1. Cuin-

1. Cuinga Wanhemmat tulewat sanoilla ja käytöxillä wihoitetux? Wast.

Cuin lapset ylön catzowaisilla, ylpeillä ja häpemättömillä sanoilla * ja käytöxillä **, tygö puhuttelewat, ja cohtelewat wanhembitans.

* Cuin Jumalattomat lapset wastustawat wanhembians, toruwat heitä wastan, wiisastelewat heille, candawat häpemätöindä suuta wanhembains päälle, pauettelewat heitä, nimittelewät heitä, hauckuwat heille, härjäwät ja häwäisewät heitä. Syr. 3: 11. San. l. 20: 20. 30: 17.

** Cuin lapset catzowat wanhembains päälle, nijncuin wihaiset kärmet: cuin he wihoittelewat, suututtelewat, ja niuhoistelewat heille nijncuin pedot.

2. Cuinga töillä? Wast.

Cuin lapset tekewät wanhembains tahtoa ja käskyjä wastan, ja pitäwät paha, jtzewaldaista, ja jumalatoinda elämäkerta edesäns. *

* 5. Mos. 21: 18. - 21. San. l. 30: 17. Tähän on se myös luettawa, cuin lapset owat niin jumalattomat, ja peräti paganat, että he wäkiwaldaista käsiä heidän wanhembaans päälle candawat.

3. Cuinga wanhemmat sydämmes ja ajatuxis lapsilda ylöncatzotan? Wast.

Cuin lapset candawat halpoja, huonoja ja ylöncatzowaista ajatuxia heistä heidän sydämmesäns.* *San. l. 30: 17.

4. Eikö lapſet saa ſittengän wanhembians yläncatzoa, waicka he owat köyhät, halwat, heicot ja huonot? Waſt.

Ei. *

* Se wanhurſcas Jumala ei tee täſä käſkyns yhtän eroituſta wanhembain wälillä, waan ſano ilman eroituxeta: cunnioita ſinun Iſäs ja Äitiäs, he mahtawat olla mingälaiſet tahtons, joco he owat köyhät taicka rickaat, halwat taicka corkiat. Samoin waicka wanhemmat oliſit ymmärryxeſtä, toimeſta ja ſaatoſta huonommat; taicka jos he juoxuwat wanhuden heickouteen, ja tulewat juuri cuin lapſilliſiri; niinj pitä cuitengin yläncatzen heitä waſtan oleman lasten ſydämmiſtä yhtä hywin caucana pojeſa Syr. 3: 11.

5. Eikö, waicka he myös pahoin itzens käyttäwät, ja tekewät ſillä itzens muilda yläncatzottawix? Waſtaus.

Ei ſittengän. *

* Murhellijſta ſydändä ſaawat lapſet canda, ja heidän murhens ja micli carwaudens nöyräſti wanhemmillens näyttä, cuin he pahoinj ja ſyndijeſt eläwät ja häjyſt itzens käyttäwät, mutta yläncatzoa heitä ei he ſaa ſengän tähden.

Syr. 3: 11, 12, 13.

IV. Mitä Jumala käſke neljännes käſkys? Waſtaus.

1. Että me pidäm heitä cunnias. 2. palwelem heitä. 3. olemme ...

1. Pitäkö lasten-ſydämmeſäns pitämän wanhembans cunnias? Waſtaus.

Pitä. * * Mal.

* Mal. 1:6. Sydämmeſä pitä laſten enſiſt ja ennen caickia, wanhembans ſuures ja corkias arwos pitämän; ilman ſitä ei kelpa ulconaiſet cunnian oſoturet minghingään.

2. Pitäkö heidän caikilla ſanoilla, käytöxillä ja töillänkin cunnian heille oſottaman?

Waſtaus.

Pitä.

3. Cuinga ſanoilla ja käytöxillä?

Waſtaus.

Oſittain nöyrällä tygö puhella, oſittain waiolemiſella, oſittain kyſymiſellä caikis aſiois heidän tahtons perän.*

* Laſten ei pidä tygö puhutteleman wanhembians, nijncuin wertaiſians, rohkiaſti, waan nöyrydellä: nöyrällä änellä, nöyrillä ſanoilla, nöyrillä käytöxillä. Tähän on erinomattain myös ſe luettawa, että laſten ei pidä cutzuman wanhembians, nijncuin enimmitten tawallinen on, Sinäxi, waan Teixi. Cuin myös nijn tapahtu, että wanhemmat jongun ſyn tähden nuhtelewat heitä, nijn ei pidä laſten ſilloin ſutanſacan awaman heitä waſtan, waan oleman äneti, ja nöyrydellä cuuldeleman ja kärſimän heidän nuhtens. Yxi oſa täſtä cunniaſta on myös ſe, että he aina wanhemmildans kyſywät, mitä ja cuinga heidän cuſakin aſias tekemän pitä, liotengin nijn cauwan, cuin he owat cotona wanhembains tykönä, ja ſeiſowat heidän kätens alla. Syr. 13:9.

4. Cuinga itze työſä. Waſt.

Erinomattain ſinä, ettei lapſet pyydä hallita eli walda pitä wanhembains ylitze,

waan owat heille caikis asiois nöyrät ja alimmaiset.*

* Luc. 2: 51. Syr. 3: 8. Ilkiwallaiset ja jumalattomat lapset owat sentähden ne, jotca, liotengin heidän hywildä wanhemmildans, repiwät ja ryöstäwät wallan, eli Isännyden ja Emännyden käsistä ulos, ja asettawat itzens sen sian wallan ja hallituxen päälle, sysäwät wanhembans louckoon, ja istuwat itze pöydän päähän.

Jocu taidais täsä ajatella: Mutta mikä tule silloin edexi ja neuwoxi, cuin heidän wanhembans, jombicumbi, taicka molemmat, eläwät pahoin ja jumalattomast, cuin he juowat, särpäwät, tuhlawat ja häwittäwät caluus ja talons, wetäwät suuren welan lastens päälle ja saattawat heitä wijmein kerjäläisix ja maan tielle, eikö lapset saa sittengän otta heildä walda pois? Wastaus. Ei, waan ennen pitä caickia, cuin mahdollinen on, coeteldaman. Ensist ja ennen caickia pitä lasten cauwan aica näitäkin wanhembains wicoja kärsimän. Sijnä siwus, cuin toinen heidän wanhemmistans on hywä ja Christillinen, nijn pitäkön lapset sen cansa yhtä, ja cokecan Hänen cansans yhdestä puolen caikella heille sowelialla tawalla, estä semmoisen wanhembans paha elämäkerta. Jos ei sekän auta, taicka jos molemmat wanhemmat nimitetyllä tawalla eläwät; nijn walittacon ystäwäins cautta heidän waiwojans sekä Hengellisille, että mailmallisille Esimiehillens, että semmoiset wanhemmat tulisit, ei rangaistuxen, waan neuwon ja ojennuxen ala. Jos ei heillä sittengän toiwoa ole parannuxesta, cikä taida munta nähdä, cuin että he wijmeingin joutuwat maan tielle: nijn andacat silloin lapset asian heidän omaistens halduun, ja perän

aja-

ajaturen ala, jos he tahtowat ja taitawat nijn laitta, että semmoiset wanhemmat tulewat hallituresta eroitetuxi, ja lasten häwiö sen cautta estetyxi.

5. Cuinga Lasten pitä wanhembians palweleman? Wastaus.

Nijn että he holhowat ia auttawat heitä, cuin he joutuwat wanhoix, heickoix, huonoix eli köyhix, ja tarwitzewat lastens apua ja holhomista.*

* Luom. 45 : 9, 10, 11. Syr. 3 : 8, 9, 11, 13.

6. Cuinga lasten pitä oleman wanhemmillens cuuliaiset? Wastaus.

Wältämän sitä cuin Wanhembain tahtoa ja käskyjä wastan on, ja tekemän sitä cuin he tahtowat ja heille käskewät. *

* Tob. 5 : 1.

7. Millä tawalla? Wast.

Ei ridalla ja toralla, ei waatimaalla ja pacottamisella; waan halullisella ja mieluisella sydämmellä. * * San. 23 : 22.

8. Misä asiois? Wast.

Ei syndisis, waan caikis cunniallisis ja Christillisis asiois.*

* Ap. T. 5 : 29. Col. 3 : 20.

9. Pitäkö lasten candaman racasta sydändä wanhembians wastan? Wastaus.

Lapsilla pitä oleman rackaudella täytetyt sydämmet wanhembians wastan.

9. Pitäkö heidän myös sanoilla käytöxillä ja töillänkin rackauden heitä wastan osottaman? Wastaus.

Lasten pitä aina ystäwällisill ja rackailla sekä sanoilla että käytöxillä wanhembians cohteleman, ja itze työsäkin caikis asiois, cuin he saattawat, rackauden heitä wastan näyttämän.

10. Mingä tähden? Wast.

Paitzi muuta Sentähden että wanhemmat owat heille paljo hywä tehnet, ja heistä paljo waiwa nähneet.* *Syr. 7: 29, 30.

11. Cuinga lasten pitä Wanhembans heidän silmäins edes pitämän? Wastaus.

Niin että he aina ja joca paicas käyttäwät itzens niin, juuri cuin wanhemmat aina olisit heidän silmäins edes.

12. Pitäkö myös wanhembain welwollisudens lapsians wastan tekemän, jos he tahtowat lapsildans jällens saada sen cuin he owat welcapäät tekemän? Wast.

Pitä wältämättömäst.

13. Mikä wanhembain welwollisus on? Wastaus.

1. Christillinen ylös caswattaminen. 2. Murhen pito heidän edes tulostans mailmas. 3. Edellä käyminen hywillä esimerkeillä.*

* Pf. 78: 5, 6. Matth. 18: 6. Syr. 30: 1. Eph. 6: 4. Col. 3: 21. 1. Tim. 5. 8.

14. Mut-

14. Mutta cuin ei wanhemmat näitä welwolliſuttejans tee, waan taicka andawat lapſens itze walloin jumalattomudes ylös caſwa, taicka itze eläwät pahoin ja jumalattomaſti, mitä ſe laſten tykönä matcan ſaatta? Waſt.

Wanhembain ylöncatzen, ja ſiinä ſiwus uſeingin ſen, että lapſet tulewat ſamallaiſixi jumalattomixi, cuin he itzekin owat.*

* Cuin wanhemmat ei Chriſtilliſeſti ylöscaſwata lapſians, waan andawat heidän itzewalloin caikes jumalattomudes ylös caſwa nijncuin medin pedot; eli cuin he itze eläwät pahoin ja jumalattomaſt, nijncuin eſimerkix, cuin he eläwät juopumudes, ja ſiinä käyttäwät itzens nijncuin järjettömät luondocappalet ja ſiwottomat ſiat; kiroowat, manawat ja riehuwat nijncuin pacanat ja tyrannit, nijn tapahtu ſencautta uſeingin, että heidän lapſens ottawat heiſtä eſimerkin ja tulewat ſamanlaiſixi pacanoixi ja pedoixi cuin he näkewät wanhembanskin olewan. Mitä taita ſiitä myös ſitten muuta ſeurata, cuin että he tulewat ſemmoiſilda jumalattomilda lapſildans ylöncatzotuxi, ja täyty heildä monda miclicarwautta, harmia, ja ſydämmen kipua kärſiä? Ja ſilloin ſaawat ſemmoiſet Jumalattomat wanhemmat ſyytä heitä itzäns. 1. Sam. 2: 12, 13, 22, 23.

15. Mitä Jumala lupa Jumaliſille lapſille? Waſtaus.

Meneſtyxen ja pitkän iján maan päällä.* *5. Moſ. 5: 16.

* 16. Ongo tämä lupaus pitkäſtä ijäſtä ja ajalliſeſtä meneſtyxeſtä ilman ehdota jumalliſille lapſille tehty? Waſtaus.

Ei,

Ei, waan sillä ehdolla, jos se Taiwallinen Jsä näke sen olewan heille ei wahingoxi, waan hywän ja autuallisen.*

* Että tämä lupaus jumaliselle lapselle pitkästä ijästä ja menestyxestä maan päällä on tehty nimenomaisella ehdolla se on siitä nähtäwä, ettei caicki Jumalisetkan lapset ole menestywäiset ja pitkäijälliset mailmas; waan monen heistä täyty paljon waiwa ja onnettomutta mailmas kärsiä; moni tule myös jo nuorna mailmast pois otetux. Wis. K. 4: 10, 11.

17. Millä tähän sitä wasian uhca jumalattomia lapsia? Wastaus.

Onnettomudella ja ajattomalla cuolemalla. * * 2. Mos. 21: 17. 5. Mos. 21: 18-21. 27: 16. San. l. 20: 20. 30: 17. Syr. 3: 18.

Wijdes Käsky.

I. Cuinga Wijdes Käsky cuulu? Wastaus.

Ei sinun pidä tappaman.

II. Mitä Jumala kieldä Wijdennes käskyns? Wastaus.

Tapon.

1. Mingä tapon? Wastaus.

Ei lailliста, cosca Esiwallan Personat pahan tekiöitä rangaisewat, waan laittoman.* *Luom. 9: 6. San. l. 13: 4.

2. Cuin-

2. Cuinga laiton tappo tapahtu?
Wastaus.

1. Wihalla, wainolla ja ...

3. Tuleco sijs paljas sydämmen wiha, waino ja kiwaus Jumalalda tapox luetux?
Wastaus.

Tule. 1. Joh 3 15

4. Lukeco se Wanhurscas Jumala myös wihan kiuckuiset sanat ja käytöxet tapox?
Wastaus.

Luke.*

* Pſ. 57: 5. Jer. 9: 8. 18: 18. Matth. 5: 22. Nijnenin eſimerkix, cuin jocu cazo lähimmäiſens päälle wihaiſilla ja julmilla ſilmillä; ſylke, härista, lycki, ſyſi, lyöpi, repi ja ratele händä. Samalla muoto cuin Hän wihan kincus panettele, pilca ja häwäiſe, kiroile ja ſadattele hända; huuta Jumalan cottoa hänen ylitzens, eli käſke hänen mennä helwetin tulcen.

5. Cuinga tappo itze työſä tapahtu?
Wastaus.

Monella muoto, puolittain cohta, puolittain wähitellen ja ajan päälle.

6. Cuinga ſe cohta tapahtu? Wast.

Puolittain cuin jocu taicka itze, taicka muiden cautta cohta ja ſiinä paicas jolla culla tawalla lähimmäiſens ſurma, ja hänelda hengen pois otta, puolittain cuin hän ei auta händä hengen hädäs, cuin hän ſen tehdä taidais.*

Eſi-

* Eſimerkix: cuin yxi tyly ja armotoin ihminen callina ja köyhinä aicoina ei auta köyhä lähimmäiſtäns rahalla eli rualla, cuin hän ſen tehdä taidais; waan jättä hänen Hengen hätään, eli anda nälkään näändyä.

7. Tekewätkö myös ſemmoiſet Äitit, jotca huolettomaſti macawat ja tucahuttawat lapſens, tämän murhan? Waſtaus.

Tekewät täydelliſeſti.*

* Waicka heillä ei ole juuri tahtoa ja aicomuſta, että murhata lapſians; nijn tekewät he cuitengin itzens Jumalan edes murhaan wicapääxi cuin ſe heildä huolettomuden cautta tapahtu, johonga ſinä jo on kyllä cuin he heidän pienet lapſens panewat coco yöxi tyköänäns macamaan.

8. Cuinga tappo itze työſtä wähitellen ja ajan päälle tapahtu? Waſtaus.

Cuin jocu lähimmäiſens terweyden wäki waldaiſeſti turmele, ja ſen cautta hänen cuolemans matcan ſaatta.*

* Joca wihan kiucus nijn armottomaſti ja julmaſti menettele lähimmäiſens canſa, eli tappeluxis wiwitta ja turmele hänen terweydens nijn, että hän ſen cautta, waicka ei juuri cohta, cuitengin wähitellen ja ajan päälle, ennen aicojans mene hautan, hän on täydelliſeſt Jumalan edes lähimmäiſens murhamies.

9. Kieldäkö Jumala täſä, ettei meidän pidä lähimmäiſtäm ſielungan puoleſta tappaman? Waſtaus.

Kieldä.

10. Cuin-

10. Cuinga ihminen taita lähimmäisens sielun puolesta tappa? Wastaus.

Cuin hän sollaculla tawalla on syypä hänen jumalattomahan elämä kertans, jonga cautta hän juotu helwettihin ja ijancaickiseen cuolemaan.*

* Nijncuin esimerkixi, cuin yxi jumalatoin ihminen haucuttele, wiettele ja yllyttä muitakin jumalattomuteen hänen cansans; eli cuin hän jumalattomalla esimerkilläns heitä sihen saatta.

Erinomattain murhawat opettajat sanan cullians sielun puolesta, osittain wäärän opin cautta, osittain cuin ei he heitä neuwo ja waroita, osittain pahalla esimerkillä.

Esiwallan Personat tekewät sen saman, cuin ei he estä jumalatoinda elämä kerta olimmaistens seas; waan catzowat läpi sormein heidän syndisen elämä kertans cans.

11. Kieldäkö Jumala tässä käskys, ettei ihmisen pidä händä itziänsän sielun ja ruumin puolesta murhaman? Wast.

Kieldä.

12. Cuinga ihminen taita itzens tappa sielun puolesta? Wastaus.

Cuin hän elä ehdollisis synneis, joidenga palcka on cuolema. *

* Rom. 5: 12. 6: 23.

13. Cuinga ihminen taita itzens ruumin puolesta surmata? Wastaus.

Se taita myös tapahtua taicka cohta, taicka wähitellen ja ajan päälle.

14. Cuinga cohta? Wastaus.

Cuin ihminen ilman syytä ja tarpeeta anda itzens johonguhun warahaan ja sijnä jouru huckan *; eli cuin hän canda wäkiwaldaisia käsiä oman hengens päälle. ** * Syr. 3: 27. ** 2. Sam. 17: 23.

15. Cuinga wähitellen ja ajan päälle? Wastaus.

Ylönpaldisella mailman murhella; juopumudella; haureudella, wihan kiuculla, ja suhdattoma' a työn ahneudella. *

*Syr. 30: 25, 26. 31: 30. 37: 33, 34. 2. Cor. 7: 10.

III. Mitä Jumala käske wijdennes käsky? Wastaus.

1. Että meidän pitä meidän lähimmäistäm hänen hädäsäns auttaman. 2. holhoman.

1. Misä meidän pitä händä auttaman? Wastaus.

Caikes Rummin ja Hengen hädäs.

2. Millä meidän piti tässä hänen hädäsäns händä auttaman? Wastaus.

Laupiuden töillä *, nijn myös yhtäwälliseydellä, sanois ja käytöxis. **

* Es. 58: 7. Luc. 6: 36. Col. 3: 12. 1. Joh. 3: 17. Jac. 2: 15, 16. Nijncuin esimerkix cuin meidän

lähimmäisem callihina aicoina ja näljän waiwas kerjä ywä: coura, eli jauho piwoa, eli pyytä osta taicka lainata ywäl cappa, taicka tynnyriä, niin pitä meidän silloin tällä laupiuden työllä, jos me sen tehdä taidamme, auttaman händä, ettei hän nälkään näändyis.

** Cuin meidän lähimmäisem hänen hädäsäns tarwitze ja rucoile meildä apua, niin ei pidä meidän silloin colcosti ja tylysti händä cohteleman, ei wihoitteleman ja sututteleman hänelle, ei torcuman, hauckuman ja häwäisemän händä; waan ystäwällisillä, lembeillä, rackailla, armeliailla ja surcuttelewaisilla sanoilla ja käytöxillä cohteleman händä. 1. Cor. 12: 26. Col. 3: 12. 1. Pet. 3: 8. 1. Joh. 3: 17.

3. **Cuinga meidän pitä lähimmäistäm** holhoman? Wastaus.

Taicka esimercoixilla, taicka ***

4. **Pitäkö meidän lähimmäistäm niin hywin sielun cuin ruumingin puolesta holhoman?** Wastaus.

Pitä.* * Matth. 9: 36. Gal. 6: 1, 2. 1. Thess. 5: 14. Hebr. 3: 12, 13. Jac. 5: 19, 20.

5. **Cuinga meidän pitä händä esimercoixilla holhoman?** Wastaus.

Rucoileman Jumalata, että Hän **warjelis händä caikesta pahasta**, sielun ja ruumin puolesta; ja **hywästi** siunais **händä caikella hywällä**, hengelliseſt ja ruumillisest.* * Apost. 12: 5. Eph. 6: 18, 19. 1. Tim. 2: 1. Jac. 5: 16.

6. Cuinga meidän pitä händä edeswastamiſella holhoman? Wastaus.

Nijn että me otamme hänen, cuin hän ſitä tarwitze, ja me ſen tehdä taidam, meidän edes wastauxem ala.

7. Cuinga meidän pitä händä neuwomiſella holhoman? Wastaus.

Nijn että me neuwom händä caickeen ſijhen, cuin Hänelle hywä ja tarpellinen on, ſekä ſielun että ruumin puoleſta.*

* Cuin me näemme Hänen olewan ſokian, nijn pitä meidän händä opettaman ja ylöswalaiſeman; cuin me näemme hänen ſuruttomuden unes nuckuwan, nijn pitä meidän händä ylösherättämän; waroittaman ja nuhteleman händä ſiweydellä, cuin hän erehty; lohduttaman ja wahwiſtaman händä, cuin hän on murhellinen: ja päälliſex hänelle neuwox käymän hywillä eſimerkeillä hänen edellänsä.

Tämä meidän lähimmäiſem neuwominen hengelliſiſtin aſioiſ on ei ainoaſtans opettajain, waan myös caikein muidengin Chriſtittyin, welwolliſus, 3. Moſ. 19: 17. 1. Theſſ. 5: 14. jonga tähden he myös Jumalan ſanas cutzutan hengelliſixi Papeixi. 1. Pet. 2: 9. Jlm. 5: 10.

Cuudes Käſky.

I. Cuinga Cuudes Käſky cuulu? Wastaus.

Ei ſinun pidä huorin tekemän.

II. Mi-

II. Mitä Jumala täsä Cuudennes Käskys kieldä? Wastaus.

Huoruden.

1. Mitä huorudella täsä ymmärretän? Wastaus.

1. Häpiälliset ajatuxet, 2 - - - -

2. Lukeco Jumala myös häpiälliset ajatuxetkin huorudexi? Wast.

Luke. *

* Matth. 5: 27, 28. Col. 3: 5. 1. Theß. 4: 3, 4, 5. Cuin yxi rietas ihminen haurellista elämäkertans sydämmesäns peränajattele ja mieleens johdattele; cuin hän sen ajatuxisans, juuri cuin eläwäldä silmäins eteen asetta, ja fillä itziäns huwittele; nijn on hän täydellisesti silloin jo sen Wanhurscan Jumalan silmäin edes yxi huorin tekiä.

Samoin cuin näistä hänen haurellisista ajatuxistans huoruden himot ja halut hänen sydämmesäns ylös syttywät, ja hänellä on ajatus ja aicomus, että ne itze työsä täyttä, nijn on se yhtä caicki, cuin jos hän jo itze työsä olis huorudella itzens saastuttanut.

3. Tulewatco häpiälliset puheet ja käytöxetkin Jumalalda huorudexi luetuxi? Wast.

Tulewat. *

* Syr. 9: 10. 26: 12, 14. Matth. 5: 28. Eph. 4: 29, 30. 5: 3. 2. Pet. 2: 14. Riettaat ja häpemättömät leikit, puhet, ja laulut; irstainen ja häpiällinen päällecatzando, suun andaminen, ja muut häpemättömät curit ja käytöxet

tulewat caicki silda Pyhäldä ja wanhurscaalda Jumalalda huoruden luoturi.

4. Mitä huorudella itze työssä ymmärretän? Wastaus.

Sala wuoteus, yrin ja carinkertainen huorus, lihallinen secannus poiskieldyis polwi luguis, ja ne cauhistawaiset secannuxet järeittömäin luondocappalden cans.*

* Näistä puhutan 3. Mos. 18. lugus, joca myös wuosittain meidän Corkian Estwaldam kaskon jälken Seuracunnisa ylös luetan.

5. Kieldäkö Jumala täsä caicken sengin, cuin tilan ja yllytyxen haureuteen anda taita? Wastaus.

Kieldä.

6. Mikäst se on, cuin sijhen tilan ja kehoituxen anda taita? Wastaus.

Laiscus *, hecumallinen elämä**, ja irstainen cansa käyminen.***

* Laiscudes on yhdellä irstaisella ihmisellä ei ainoastans tila ja aica häpiälliset asiolta ajatella, waan se teke myös ruumin irstaiset 1. Mos. 34: 1, , , 2. Sam. 11: 2, , Syr. 33: 28, 29.

** Hecumallinen elämä kerta, ja lisatengin juopumus, ylös sytyttä ruumin haureuteen, ja juuri cuin awa caicki ackunat ja owet haureuden hengelle Perkeleelle; ja anda hänelle ohiat käsihins aja semmoista sowin orja, niin haureuten, cuin muhungin jumalattomuteen, mieldens myöden. San. l. 23: 31, 32, 33. Rom. 13: 13, 14.

*** Cuin nuoret miehen ja waimon puolet pi-

tä-

täwät liax ystäwällistä cansa käymistä toistens cansa; cuin he toistens caus juoxewat ixi aisis hyppy cocouxis; cuin he itzewaldaisest ajelehtawat ja macawat yhdes; nijn owat caicki ne, juuri cuin syötit, joilla haureuden hengi heitä haucuttele, ja monda kerta myös itze työsä kieto haureuden pauloin. Syr. 9: 7. Rom. 13: 13.

III. Mitä Jumala sitä wastan käske Cuudennes Käskys? Wastaus.

Pitämän 1. puhdast elämä kerta (sisällisest sydämmes ja ajatuxis) 2. Cunniallista elämäta sanoilla ja töillä, erinomaisest 3. että itzecukin . . .

1. Pitäkö sijs meidän oleman puhtaat ja cunnialliset ajatuxiskin? Wastaus.

Pitä.*

* Sydämmen ja ajatuxet pitä ensist ja ennen caickia oleman puhtat; sitten wasta owat myös caicki puhet, käytöxet ja työtkin oikein puhtaat ja cunnialliset. Syr 23: 4, 5, 6. Phil. 4: 8. 1. Thess. 4: 3, 4.

2. Pitäkö samalla muoto caicki puhet ja käytöxetkin oleman cunnialliset? Wastaus.

Pitä.* *2. Cor. 7: 1. Phil. 4: 7, 8.

3. Cuinga meidän pitä itze työsä oleman puhtat ja cunnialliset? Wastaus.

Nijn, että me pidäm, meidän ruumin caikesta luwattomasta lihallisesta secannuxesta ja saastuttamisesta puhdasna. *

*3. Mos. 18: 22, 23. 1. Cor. 6: 9, 18, 19. Gal. 5: 19. 1. Theß. 4: 4, 5.

4. Kåskekö se Pyhå Jumala tåså Cuudennes Kåskys, että meidän myös nijtå Christillisiå awuja, joidenga cautta puhtaus tule woimas pidetyxi, pitå harhoittaman? Wast.

Kåske. *

* Nijneuin hän kieldå caiken sen, cuin haurenteen, taita yllyttå; nijn kåske hän sitå wastan ne Christilliset awut, cuin puhtauden harjoituxeen tarpeelliset owat.

5. Mitkå ne owat? Wastaus.

1. Jumalan pyhyden ja caicki nåkewåisyden alinomainen muisto. 2. Harras rucous, että Jumala andais meille puhtauden hengen. 3. Raitis elåmå kerta. 4. Wireys cutzumisen töiså. * * Syr. 23: 26, 27, 28. Matth. 26: 41. Rom. 13: 14.

6. Keneldå Jumala tåtå puhtautta waati? Wastaus.

Sekå naimattomilda että nijldå, jotca Awioskåskyn sådys elåwåt. *

* Syr. 23: 26, 27, 28. 1. Cor. 7: 3, 4, 5. Hebr. 13: 4.

7. Mitå Jumala erinomaisest tåså kåskys kåske? Wastaus.

Että itzecukin Awiopuolisotans ...

8. Cuinga Awiopuolisain pitå racastaman toisians? Wastaus.

Wåltåmån wiha, ja elåmån suosios keskenåns. *

* Wihan, catkeruden, ridan ja toran, pahan,

ju-

jumalattoman ja syndisen elämän, pitä Awiopuolisoista oleman caucana pojesa; sitä wastan pitä heidän candaman rackaudella täytetyitä sydämmitä toisians wastan, ja saman rackauden caikilla sanoilla, käytöxillä ja töilläkin toisillens näyttämän. Cuin Awiopuolisot pahoin wälins eläwät, nijn on se heidän elämäns Jumalalle cauhistawainen, heille itzellens surkia ja onnetoin, ja juuri cuin jocapäiwäinen helwetti, ja päälliseri muillengin ihmisille surkia ja ruma nähdä ja cuulla. Mutta cuin he rackaudes yhdes eläwät, nijn on se Jumalalle otollinen, heille itzellens hywä, ja muillengin ihmisille caunis ja mieluinen. Eph. 5: 25, 28, 29. Col. 3: 19.

9. **Eikö Awiopuolisain pidä myös caickia sitä wältämän, cuin rackaudesta estä, mutta rijtaan ja pahaan elämän tilan anda taita?** Wastaus.

Pitä wältämättömästi, nijncuin erinomattain sitä ilkiätä juopumuutta, joca, nijncuin muiden ihmisten, nijn myös erinomattain Awiopuolisain wälillä, on useingin syy ja alcu jumalattomaan elämän.

10. **Cuinga heidän pitä toisians cunniottaman?** Wastaus.

Ei wähindäkän ylöncatzetta, waan cunnian ajatuxilla, puheilla, käytöxillä ja töillä, aina ja caikis tilois, toisians wastan näyttämän.*

*Ajatuxis nijn, että mies pitä waimons wertaisenans; waimo miehens päänäns ja esimiehenäns. Sanois ja käytöxis nijn, että he ni-

mitetyn cunnian, iota he ajaturis ja sydämmes keskenäns candawat, myös sanoilla ja käytöxillä-kin toisians wastan näyttäwät. Itze työsä nijn, että mies hallitze waimons, ei nijncuin halwemman, waan nijncuin wertaisens ylitze, ja mielelläns tyty, cuin hänen waimons händä sijhen, cuin hywä ja hyödyllinen on, neuwo; waimo nijn, että hän, liotengin cuin hänellä on järjellinen mies, osotta hänelle cuuliaisuden.

Seitzemäs Käsky.

I. Cuinga Seitzemäs Käsky cuulu? Wastaus.

Ei sinun pidä warastaman.

II. Mitä Jumala täsä käskys kieldä yhteisest? Wastaus.

Caiken warcauden, sekä salaisen että julkisen.

1. Mitä salaisella warcaudella ymmärretän? Wastaus.

Coto warcaus *, esimiesten-** ja Crunun-warcaus. ***

* Cuin tunnottomat palcolliset näpistelewät ja wähitellen pois candawat heidän haldiains hywyden. 2. Cun. 5 : 22. Tit. 2 : 10.

** Cuin asian omaiset ei maxa rehellisesti, heidän esimiehillens, mitä Esiwalda heille ylös pitämisex suonut on, waan salawat sijtä pois, mitä he saattawat, wähemmin, taicka enämmin.

*** Cuin alimmaiset ei maxa rehellisest Esiwal-

wallallens, waan salawat häneldä pois sen weron, cuin heidän tule hänelle anda.
Mal. 3 : 10. Matth. 22 : 21. Rom. 13 : 7.

2. Mingå tåhden se cutzutan salaisex warcaudex? wastaus.

Sentåhden että se useingin tapahtu nijn salaisella tawalla, ettei asian omaiset sijtä mitän tiedä, eli taida sitä warastettua caiwata.* * Rom. 13 : 7.

3. Mikå se julkinen ja crouwi warcaus on? wast.

Cuin jocu lähimmäisens huonesta, eli mualda, misä hänen caluns on, hänen tietåmåtåns sen häneldä pois otta.*
*3. Mos. 19 : 11. Rom. 13 : 9. 1. Cor. 6 : 10. Eph. 4 : 28.

4. Tekewåtkö nekin tåmån sekå salaisen että julkisen warcauden, jotta sijhen jolla culla tawalla ainoastans awulliset owat? wast.

Yhtä hywin cuin itze waraskin.*
* San. l. 29 : 24. Esimerkix : joca käske ja yllyttä muita warcauteen; joca ei ilmoita sitä; eli joca kätke warastetun calun.

III. Mitå Jumala erinomaisest tåså Käskys kieldä? Wastaus.

Erinomaisest 2. (petoxella ja wåårydellå meidän lähimmäisem Raha taicka tawarata pois ottamast) taicka petollisella calulla . . . *
* Sen wäärynden secaan, jonga se Wanhurscas Jumala tåsä Käskys pois kieldä, on myös caicki julkinen wäkiwalda ja ryöstö luettawa.

1. Kenelle se wäärys ja petos, jonga Jumala täsä käskys pois kieldä, taita tehdyx tulla? Wastaus.

Taicka halwemmille, taicka corkeimmille; taicka halwemmilda, wertaisilda ja corkeemmilda keskenäns toisians wastan.

2. Cuinga halwemmille? Wastaus.

Armottomudella köyhiä wastan *; Palcan pidättämisellä työntekiöildä **; Wanhemmilda laiscudella ja tuhlamisella ***; Lahjain ottamisella wircamiehildä *; Yhöscandomiehildä, cuin he yhtze sen, cuin Esiwalda määrännyt on, ottawat.

* Cuin ne joilla on wara ja woima autta, owat cowat ja armottowat köyhille, niin tekewät he heille wäryden ja pidättäwät heildä sen osan, cuin heidän saada tule. Job. 24: 10. Matth. 5: 42. Eph. 4: 28.

** Se wäärys, jonga ne tekewät, jotca ei maxa rehelliseſt heidän työn tekiäins palca, on niin suuri, että se Pyhäs Raamatus taiwasen huutawaisex synnix cutzutan. 3. Mos. 19: 13. 5. Mos 24: 14, 15. Jer. 22: 13. Jac. 5: 4.

*** Semmoiset Wanhemmat, jotca laiscudella, juopumudella, eli prameudella ja yhdellä elämällä tuhlawat pois lapsildans caiken hywyden, ja saattawat heitä maan tielle ja kerjäläisixi, mitkä owat he muut, cuin suuret perkäjät ja wärin tekiät heitä wastan. San. l. 18: 9. 23: 20. 2. Thess. 3: 11.

* Wircamiehet ja Esiwallan Personat jotca ottawat

tawat lahjoja, tekewät siinä sulan wäryden, waicka wielä asia olis oikia. Mutta jos he ottawat lahjoja wäris asiois, niin owat he wielä sitäkin suuremmat pettäjät ja wärin tekiät. 2. Mos. 23: 8. Es. 1: 23.

3. Cuinga corkeembia wastan? Wast. Syyttömällä kerjämisellä *, ja uscottomalla työn tegolla **.

* Laiscat ja woimalliset kerjäjät owat ihmisten pettäjät, ja ottawat wäärydellä mitä heille annetan.

** Cuin palcolliset ja työn tekiät owat laiscat ja uscomattomat heidän töisäns, eli päälliseri huolettomudella wahingota tekewät, niin ottawat hekin tunnottomudella, wäärydellä ja petoxella, heidän ruocans ja palcans. San. l. 18: 9. Luc. 16: 1, , Tit. 2: 10.

4. Cuinga halwemmilda, wertaisilda ja corkeemmilda keskenäns? Wastaus.

Osittain wärydellä caupan tegois *, Osittain toisen oman pidättämisellä **, Osittain caikillaisilla laittomilla elatuxen keinoilla ***.

* Semmoiset pettäjät owat ne, jotca pitäwät ja mywät petollista ja kelwotoinda calua; jotca pitäwät wärä, petollista ja monellaista mitta; jotca puutoxen aicana nostawat caluns suhdattoman corkian hindan, eli sitä wastam köyhän calun ilman sytä alaspolkewat; jotca ottawat lisälliste corcoraba, eli muuta suhdatoinda odottajaista, liotengin köyhildä, joita ilman mitäkin pidäis auttaman. 2. Mos. 22: 25.

5. Mos.

3. Mos. 19: 35, 36. 25: 14. 35: 10. 5. Mos. 25: 13, 14. San. l. 20: 10, 23. Amos. 8: 4, 5, 6. Syr. 27: 1, 1. Theß. 4: 6.

** Näiden pettäjäin seaan owat seurawaiset luettawat, nijncuin welcamiehet, jotca ei maxa welcoans, cuin he sen woisit tehdä; taicka cuin he omalla pahalla elämällans saattawat itzens semmoiseen tilaan, ettei he woi maxa. Samanlaiset pettäjät ja wärin tekiät owat ne, jotca ottawat lainax mistä he saawat, ja ei pidä maxoista yhtän mureta. Ne jotca löytyn calun salawat; jotca tallelle pandun calun kieldäwät ja tyhjäx tekewät, owat samoin pettäjät ja wärin tekiät. 3. Mos. 6: 2, 3. 5. Mos. 22: 1, 2, 3. Pf. 37: 21.

*** Nijncuin cortispelillä rahan eli woiton päälle. Cortispeli ei ole ikänäns sitä Pyhältä Jumalalda säätty meille wälicappaler, jolla meidän pitä meidän, lähimmäiseldäm hänen rahans eli muun omans itzellem saaman; waan itze pelkele ja se Jumalatoin mahma owat sen ylös ajatelleet ja käyndöön saattanet. Ja sentähden, ne jotca sitä edesäns pitäwät, tekewät sillä juuri sala ja julkista wärytkä toisillens. Ja sen tekewät he ei ainoastans silloin, cuin he sijnä pettawat toisens, waan myös, chkä cuinga rehellisesti ja oikein he sen muutoin olisit tekewänäns. 2. Theß. 3: 10, 11, 12.

Semmoiset wärin tekiät owat myös ne, jotca laittomia crouweja pitäwät. Mitä he lähimmäiseldäns sillä tawalla saawat ja woittawat, sen saawat he, nijncuin julkiset pettäjät.

5. Pitäkö sen joca lähimmäiseldäns on warcain eli wärydellä jotakin poisottanut,

sen

sen wälttämättömästi tacaisin andaman, jos hän tahto syndins anderi saada ja autuaxi tulla? Wastaus.

Pitä. * *Hes. 33:15. Luc. 19:8.

III. Mitä Jumala Seitzemännes Käskys Käske? Wastaus.

1. Että me auttaisim meidän lähimmäistäm woiman jälken, 2 ...

1. Cuinga meidän pitä händä auttaman? Wastaus.

Woiman jälken; köyhembäin wähemmin; ricasten enämmin. *

* Es. 1:17. Tob. 4:7. Matth. 5:42. 7:12. Eph. 4:28. Phil. 2:4. Hebr. 13:16. 1. Pet. 4:10. 1. Joh. 3:17, 18.

2. Millä meidän pitä holhoman meidan lähimmäistäm, että hänen caluns tulis enätyxi? Wastaus.

Hywillä neuwoilla ja toimituxilla.

3. Pitäkö meidän warjeleman meidän lähimmäisem omaisutta, ettei sille wahingota tapahduis? Wastaus.

Pitä. * * 5. Mos. 22:1, 2, 3.

Cahderas Käsky.

I. Cuinga Cahderas Käsky cuulu? Wastaus.

Ei sinun pidä wäärä todistusta ...

I. Mi-

1. Mitä Jumala täsä Kästys Kieldä yhteisesti? Wastaus.

Caiken walhen. *

* Se Pyhä ja Wanhurscas Jumala kieldä täsä, ettei meidän pidä misän asias josa me olemma welcapäät totuden ulos sanoman, toisin meidän lähimmäisellem puhuman, cuin me tiedämme asian oleman; waan selkiän, rehellisen totuden caikis asiois sanoman ja puhuman.

1. Cuinga monellainen on walhe yhteisesti? Wastaus.

Neljällainen: tottumus walhe *; hätä walhe **; hyödytys walhe ***; ja wahingo walhe *.

* Tottumus walhe on se, cuin ihminen on nijn harjandunut walhetteleman, ettei hän oiki cahta, colmia sana taida walehtelemata puhua.

** Hätä walhe on se, cuin jocu walehtele sitä warten, että hän eli jocu muu, jongun edesseisowaisen häpiän ja wahingon wältäis.

*** Hyödytys walheri cutzutan se, cuin jocu itzellens eli muille walhella pytä hywä tehdä, ja jotacuta etua toimitta.

* Wahingo walhe on se, cuin yxi jumalatoin ihminen walhellans pytä muita wahingoon saatta.

Caiken tämän walhen pois kieldä se Wanhurscas Jumala täsä yhteisest. Ps. 5:7. Syr. 27:25, 26, 27. Eph. 4:25.

Tämän Jumalalda pois kieldyn walhen secaan, ei ole se luettawa, cuin jocu, joiden cuiden syi-

den

den tähden, sala totuden, jota hän ei ole welcapa ilmoittaman, ninenin tehnet owat Abraham 1. Mos. 12: 13. 20: 2. Isaac 1. Mos. 26: 7. Jacob 1. Mos. 27: 19. Joseph. 1. Mos. 42: 7. ja Egyptin lasten ämmät, 2. Mos. 1: 19.

II. Mitä Jumala erinomaisest tästä Käskys kieldä? Wastaus.

1. Walehtelemast meidän lähimmäisem päälle (Lain ja oikeuden edes) eli wärin händä wastan todistamast. 2. . . .

1. Cutca Lain edes lähimmäisens päälle walehdella, eli wäärän todistuxen sanoa taitawat? Wastaus.

1. Päälle candajat. 2. Ne joidenga päälle cannetan. 3. Todistajat. 4. Asian ajajat. 5. Duomarit.

2. Cuinga se tapahtu päälle candailda? Wastaus.

Cuin he syyttömästi lähimmäisens päälle kandawat, että hän on jotakin paha tehnyt, eli perättömästi ja wastan oma tundoans jotakin hänelde caipawat.

3. Cuinga nijldä joidenga päälle cannetan? Wastaus.

Cuin he wastan oma tundoans kieldäwät sen, johonga he wicapäät owat, eli wielä päälliset, tekewät wäärän puhdistus walan. *

* Jos. 7: 19. Semmoinen wäärä wala on ei ainoastans Jumalata wastan yxi sangen suuri syndi,

ot, nijncuin jo toises Kästys sanottu on; eikä myöskän ainoastans lähimmäistä wastan suuri ricos ja paha teko, waan ihminen teke myös sijnä itzenskin ylitze julman ja hirmuisen toiwotuxen. Cuin hän sano: Nijn totta cuin Jumala minua auttacon sielun ja ruumin puolesta, nijn tahto hän sanoa: nijn totta cuin minä en nyt oikein puhu, waan wäärin ja oma tundoani wastan wannon; nijn totta älkön myös Jumala minua ikänäns auttaco, eikä sielun eikä ruumin puolesta, eikä ajallisest eikä ijancaickisest, waan hyljätkön ja ylönandacon minun sielun ja ruumin caus, täällä ajallisest, ja wijmein helwettihin ijancaickisest.

4. Cuinga todistailda? Wastaus.

Cuin he taicka ei sano selkiästi ulos totuutta, taicka puhuwat asian coconans toisin, cuin he sen tietäwät olewan, eli wielä päällisex tekewät wäärän todistus walan. *

* San. l. 14:25. 19:9. 21:18. 2. Mos. 23:1.

* 5. Cuinga asian ajailda? Wast.

Cuin he päällens ottawat wääriä asioita, ja nijtä edeswastawat ja edesautta pyytäwät.

* 6. Cuinga Duomareilda? Wastaus.

Cuin he wäärän Duomion langettawat, taicka tietämättömydestä, cuin ei he ole asioita kylläxi tutkineet; taicka wihasta eli ystäwydestä, taicka myös lahjain tähden. *

* 2. Mos.

* 2. Moſ. 18: 21. 23: 6. 5. Moſ. 1: 16, 17. 16: 18, 19. 2. Chrön. 19: 6. Mich. 7: 3. Zach. 7: 9.

7. Ongo ſemmoinen wäärä todiſtus eli walhe Lain edes ſuuri syndi? Waſt.

On yxi sangen julma ja suuri syndi. *

* 2. Moſ. 23: 6, 7. 2. Aica. K. 19: 6, 7. San. l. 19: 5. 21: 28. Zach. 8: 17.

8. Tekewätkö netkin tämän synnin, jotca Kircon oikeudes wäärä todiſtuſta candawat? Waſtaus.

Tekewät. *

* Kircon oikeus on myös yxi Jumalalda ja Chriſtilliſeldä-Eſiwallalda aſetettu oikeus. Ja waicka ei niiden, jotca ſiinä todiſtawat, tarwitzis walalla puhettaus wahwiſta; niin on cuitengin ſen Pyhän Jumalan tahto, että totuden pitä yhtä hywin muutoingin oman tunnon jälken tuleman puhuturi. Ja ſentähden, joca Kircongin oikeudes toiſin teke, Hän teke ſuuren synnin, ja ſen wäärän todiſtuxen, cuin Jumala täſä kieldä.

9. Cuinga ſe petos jonga Jumala täſä Käſkys pois kieldä, tapahtu? Waſtaus.

Wieckaalla haucuttelemiſella *; petolliſilla neuwoilla **; peräkömällä kehumiſella eli laittamiſella ***; lupauxen rickomiſella *; ſalaiſutten ilmoitamiſella. **

* Cuin jocu wiettele, haucuttele ja ylitze puhu lähimmäiſens, ja ſaatta hänen, oman eli muiden edun tähden, tekemän jotakin, joca hänelle wahingoxi on. Syr. 37: 8 . . .

** Cuin jocu taicka ajattelemattomudeſta,

taicka warsin mieli suosin, anda lähimmäisellens semmoista neuwoja, joidenga cautta hän joutu wahingoon, ja onnettomuteen. Syr. 19: 22.

*** Cuin jocu itzellens eduri, eli lähimmäisellens wahingoxi kehu sitä, josa ei kehumista ole, eli laitta sitä, josa ei laittamista ole. Tämä pelos tapahtu usein naimisen cauposis. Ef. 5: 20. Jer. 5: 27.

* Cuin jocu lupa jotakin anda eli tehdä lähimmäisellens, mutta ei pidä sanans, waicka han sen tehdä taidais. Syr. 4: 33. 9: 17.

** Cuin jocu ilmoitta ja ulospuhu muille, mitä hänen ystäwäns hänelle usconut on, ja ei olis tahtonut muille tulewan tietyxi. San. l. 11: 13. 20: 19. 25: 9.

10. **Mitä panettelemisella ymmärretän?** Wastaus

Cuin jocu tacanapäin lähimmäisestäns pahoin puhu.*

*Sen Pyhän Jumalan tahto on, että meidän pitä meidän lähimmäistäm itziä tygö puhuttelemman, ja waroittaman, cuin hän sitä tarwitze, mutta ei pahoin hänestä tacanapäin puhuman. 3. Mos. 19: 17. Pf. 15: 3. 41: 7. San. l. 18: 8. 20: 19. Syr. 5: 16. 28: 15. Matth. 18: 15. Gal. 6: 1. 1. Thess. 5: 14. Jac. 4: 11.

11. **Saittaco se, että cahdenkesken panetella?** Wastaus.

Yhtä hywin, cuin usiambain läsnä olles. * * Wis. K. 1: 11.

12. **Emmekö me saa ketän panetella?** Wastaus.

Ei. Panetteleminen on syndi, joco se,

jota

jota panetellan, on wiallinen taicka wiatoin, ystäwä taicka wihamies.

13. Cuinga paha sanoma tule lähimmäisen päälle ulos lewitetyx? Wastaus.

Puolittain perättömäin pahain puhetten cautta, puolittain meidän lähimmäisem wicain uloslewittämisellä.*

* Cuin yxi paha ihminen taicka syyttömästi häwäise lähimmäisens, eli semmoisia pahoja puheita uloslewittä hänen päällens, joisa ei cuitengan yhtän alcua eli perä ole; taicka hänen wicans ja ricoxens ilman sytä ja tarpeeta ymbäri kyläcunda uloshuuta, ja saatta lähimmäisens ihmisten kielden päälle, hän teke sen synnin, jonga Jumala täsä poiskieldä. Sen Pyhän ja Caickiwaldian Jumalan tahto on, ettei meidän pidä meidän lähimmäisem wicoja ilman sytä ja tarpeita hänelle häpiäx, miecarwauderi ja wahingoxi uloslewittämän, waan pikemmin rackaudella, nijn paljo cuin mahdollinen on, hänen wicans ja puutoxens peittämän. Ps. 41: 7. San. l 18: 8. Syr. 6: 5. Rom. 14: 4, 13. 1. Pet. 4: 8.

14. Ongo se pahan sanoman saattajax luettawa, joca lähimmäisens pahuden ilmoitta nijlle, joidenga händä neuwoa ja ojenda tule? Wastaus.

Ei; waan se on paljo enämmin yxi rackauden työ, ja Jumalalda meille käsketty.

III. Mitä Jumala käske cahdexannes Käskys? Wastaus.

1. Wastaman meidän lähimmäisem edestä. 2 - - - -

1. Ongo se meidän Christillisydem welwollisus, että waskata meidän lähimmäisem edest?, Wastaus.

On. *

* joca cuule muiden walehtelewan lähimmäisens päälle, händä miattomasti panettelewan, händä häwälsewän, eli hänen päällens paha sanomata saattawan, ja ei silloin edes wasta händä, hän teke pahoin lähimmäistäns wastan, ja itzens muiden synnist osalliser. San. l. 31: 8, 9.

2. Pitäkö meidän lähimmäisestäm hywin ajatteleman ja puhuman? Wastaus.

Pitä. *

* Meillä pitä aina hänestä ne ajatuxet ja puhet oleman, että hän on yxi rebellinen, cunniallinen, hywä ja Christillinen ihminen, ja hänen edes ottamisens rebelliset, cunnialliset ja Christilliset, niin cauwan cuin me wißihin tiedäm eli näemme, että asia toisin on; Erinomattain pitä niiden, jotca owat wihoin wälins jouttuneet, sen hywin warihin ottaman. Cuin ne joidenga wäli on rickandunut, pahoin aina ajattelewat ja puhuwat toisistans, niin tule sen cautta rackaus ja rauha cukisteturi, mutta sopimattomus ja wiha enämmin ja enämmin ylös puhalleturi ja woimas pidetyri. Mutta sitä wastan, cuin he heittäwät pois epälulot ja wiha puhet, ja rupewat hywin ajatteleman ja puhuman toisistans; niin ylosssammu pian wiha, mutta rackaus, sowindo ja rauha tule ylösraketuri.

3. Pitäkö meidän wielä päälliser caicki asiat parahin päin käändämän? Wast.

Pitä. *

* Cuin

* Cuin meidán láhimmáisem jotakin puhu eli teke, joca taita seká pahoin että hywin tulla kátyri, nijn on meidán welwollisudem että sen aina hywin ulostoimitta ja käändä. Syr. 6: 5. 1. Cor. 13: 7. 1. Pet. 4: 8.

Yhdexás Kásky.

I. Cuinga Yhdexás Kásky cuulu?

Wastaus.

Ei sinun pidá pyytámán sinun...

II. Mitá Jumala Yhdexánnes Káskys kieldá yhteisesti? Wastaus.

Caicki pahat himot ja halut.*

* Cuin se Caickiwaldias Jumala tásá Káskys kieldá halun meidán láhimmáisem huoneen eli hánen seká irtaimen että kindián omaisudens perán; nijn ei se ole nijn ymmárrettáwá, juuri cuin ei mikán muu cuin ainoastans se halu olis tásá pois kielty; waan hán pane tásá halun láhimmáisen huoneen perään ainoastans yhdex esimerkix, ja sijná siwus caicki muutkin semmoiset syndiset himot ja halut yhteisest, pois kieldá.

1. Cuinga monellaiset halut owat?

Wastaus.

Cahtalaiset, hywát ja pahat.

2. Mitká ne hywát halut owat?

Wastaus.

Cuin me taicka luwallisia ruumillisia

tarpeitam, taicka Hengelliſiä, Taiwalliſia, ja ijancaickiſia halajam.*

* Pſ. 25 : 1. 37 : 4. 119 : 16. Phil. 1 : 2, 3. 1. Tim. 6 : 6, 7, 8. 1. Pet. 2 : 2.

3. Cutca ne pahat ja ſyndiſet halut? Waſtaus.

Cuin me taicka luwattomia himoitzem *, taicka nijtä, jotca itzeſäns luwalliſet owat, liax eli ylitze määrän halajam. **

* Eſimerkix, cuin ihmiſellä on halu juopumuteen, haureuteen, warcauteen. Tit. 2 : 12. 1. Pet. 2 : 11.

** Halu ruan ja' juoman perän on itzeſäns luwallinen; mutta cuin ihminen nijtä halaja ylönpaldiſeſt, nijn on ſe yxi paha ja ſyndinen halu. Halu ajalliſen hywyden perän jocapäiwäiſex tarpex, on luwallinen; ſuuren rickauden perän paha ja ſyndinen. Sarn. 5 : 9. Syr. 31 : 5, 6, 7. Matth. 19 : 23. Marc. 10 : 24. 1. Cor. 7 : 30. Gal. 5 : 26. Phil. 2 : 3. 2. Tim. 3 : 4. Hebr. 13 : 5. 1. Joh. 2 : 16.

4. Cuinga monellaiſet ne pahat eli ſyndiſet halut owat? Waſtaus.

Cahtalaiſet. 1. Se meidän canſamme ſyndynyt paha himom eli periſyndi*. 2. Ne pahat himot cuin ſijtä alcuns ſaawat, ja itze työſtä ihmiſen ſydämeſä ylös ſyttywät **. * Pſ. 51 : 7. Joh. 3 : 6. Rom. 7 : 7. Eph. 2 : 3. Jac. 1 : 14, 15.

** Rom. 7 : 8. Jac. 1 : 14, 15.

5. Mitä sitten, cuin nimitetyt syndiset himot owat sydämmessä ylös syttyneet, sen päälle ihmisen tykönä seura? Wastaus.

Catumattomain sieluin tykönä wapa ehtoinen ja täydellinen suostumus nijhin, ja aicomus että nijstä itze työssä täyttä ja ulos harjoitta*; Mutta Jumalan lasten tykönä wiha, cauhistus ja sota nijtä wastan**. *Mich. 2: 1, 2.

** Nijncuin Jumalan lapsillakin on syndinen liha ja weri, nijn cauwan cuin he täsä mailmas eläwät; nijn tapahtu monda kerta, että se syndiset ajatuxet, himot ja halut heidängin sydämmisäns matcan saatta; mutta Jumalan lapset ei cuitengan suostu nijhin, paljo wähemmin aicowat nijtä täyttä ja ulos harjoitta; waan wihawat, cauhistuwat ja seisowat nijtä wastan. 1. Mos. 4: 7. Matth. 26: 41. Rom. 6: 6, 12. 7: 14 - - - Gal. 5: 16, 24. 2. Tim. 2: 22.

6. Kieldäkö sijs Jumala pois syndiset himot ja halutkin? Wastaus.

Yhtä hywin, cuin synnit itze työsäkin.

III. Mitä Jumala täsä kieldä erinomaiseſt? Wastaus.

Caickinaisen himon meidän lähimmäisem omaisuden tygö kijndiämes - - -*.

* Täsä nimitetän syndinen halu erinomaiseſt meidän lähimmäisem huoneen perään, ainoastans yhden esimerkin, nijncuin jo ennen sanottu on. 1. Kun. 21: 1, - - - Es. 5: 8. 10: 1, 2. Rom. 13: 9.

1. Kieldäkö hän ettei meidän pidä oikeuden muodon ja Lain warjongan alla sitä himoitzeman? Wastaus.

Kieldä yhtä hywin, cuin himon sen perään julkisella wäärydellä.*

*Ehkä cuinga caunihin ja kiskdäwäisen oikeuden muodon ja Lain warjon alla, yxi tunnotoin ihminen himoitzis lähimmäisens omaisutta, ja sen itzellens tygö omistais, niin on se cuitengin yhtä suuri syndi ja cauhistus Jumalan edes. Ja niin cauwan, cuin hän sen sillä tawalla omistetun lähimmäisens omaisuden pitä; niin on hän täydelliseſt Jumalan edes yxi wäärin tekiä, cikä yhtän parembi, cuin yxi julkinen waaras.

IV. Mitä Jumala käske yhdexännes Käskys? Wastaus.

Oleman meidän lähimmäisellem awulliset . . . * * Phil. 2: 4.

Kymmenes Käsky.

I. Cuinga Kymmenes Käsky cuulu? Wastaus.

Ei simun pidä himoitzeman simun . . .

II. Mitä Jumala kieldä Kymmenennes Käskys yhteiseſt? Wastaus.

Caiken meidän cansam syndynen pahan himon, eli perisynnin yhteiseſt.*

* Yhdexännes käskys kieldä Hän, niincuin jo sanot-

sanottu on, ne himot jotca itze työsä ylös syttywät meidän sydämmihim; mutta täsä Kymmenennes Käskys sen meidän cansamme syndyneben himon eli Perisynnin, ja tosin caiken Perisynnin yhteisest se Pyhä Jumala kieldä täsä, ettei meisä ollengan pidä oleman yhtän canßasyndynyttäkän himoa, eli yhtän Perisyndiäkän, waan tahto, että meidän pitä oleman siitäkin nijn täydellisesti puhtat, cuin meidän ensimmäiset Esiwanhembam ennen synnin langemusta olit.

Cuin se Pyhä Jumala täsä käskys pois kieldä pahan himon meidän lähimmäisem omaisuden perän josa hengi on, nijn on taas waarin otettawa, ettei se ole ymmärrettäwä nijn, juuri cuin ei mikän muu meidän cansamme syndynyt paha himo, cuin ainoastans se täsä nimitetty, olis pois kielty, ei; waan se Wanhurseas Jumala pane sen nimitetyn himon täsä taas ainoastans yhdex esimerkix, ja sillä samalla caiken muungin meidän cansamme syndynen pahan himon eli Perisynnin yhteisest pois kieldä.

III. Mitä Jumala täsä Käskys erinomaisest Kieldä? Wastaus.

Caickinaisen cansa syndyneen himon meidän lähimmäisem omaisuden tygö, josa hengi on. * *5. Mos. 5: 21.

I. Cosca se Pyhä Jumala täsä kieldä, ettei meillä pidä himoacan oleman meidän lähimmäisem emännän, palcollisten ja juhtain perän, ongo sijs sekin kielty, että nijtä itze työsä wetä ja haucutella häneldä pois? Wast.

On. Joca sen teke, hän teke Jumalan tahtoa ja tätä käskyä wastan, ja sem-

moisen synnin, jolla hän wihoitta Jumalan, wahingoitta lähimmäisens ja ansaitze ijancaickisen cadotuxen.

IV. Mitä Jumala sitä wastan täsä Kymmenennes Käskys Käske? Wastaus.

1. Että me hillitzisim pahan himon *, ja noudataisim ... **. 2. Auttaisim, että meidän lähimmäisem ...

* Se Wanhurscas Jumala kieldä, nijncuin jo sanottu on, täsä Käskys, ettei meisä ollengan pidä yhtän cansa syndynyttä syndistä himoa olemangan; ja sihen kieldon on hänellä myös täysi sy ja oikeus; mutta nijncuin se meille ihmisille nyt langemuxen jälken on mahdotoin, että tulla siitä juuri nijn täydellisesti puhtaix; nijn pitä meidän cuitengin sama syndistä himoa meidän tykönäm hillitzemän.

** Sen sian cuin se Wanhurscas Jumala kieldä, ettei meisä ollengan, pidä yhtän syndistä himoa oleman, nijn tahto ja käske hän, että meidän pitä oleman puhtaat sydämmestäm, se on, ei ainoastans ulconaisesti waan myös sisällisesti sydämmen pohjasta, eli coconans ja täydellisesti puhtaat, Pyhät ja Wanhurscaat. Tämä käsky käy sen päälle ulos, että meidän pitä oleman myös nijn täydellisesti Pyhät ja Wanhurscat, cuin meidän ensimmäiset Esiwanhembam olit ennen synnin langemusta. 3. Mos. 11: 44, 45. 19: 2. 4. Mos. 15: 40.

Mutta nijncuin se nyt meille ihmisille on mahdotoin, että olla nijn täydellisesti Pyhät; nijn pitä meidän cuitengin noudattaman tätä sydämmen puhtautta aina enämmin ja enämmin, ja ahke-

ahkeroitzeman tulla sitä aina likemmä ja likemmä, ja siinä jocapäiwä aina täydellisemmäx ja täydellisemmäx. Eph. 4: 24.

1. **Cuinga meidän sijs tämän pahan himon eli perisynnin pitä hillitzemän?** Wast.

Nijn ettem me anna sen saada ylikättä ja walda, ja hallita meidän tykönäm, ja ulos puhjeta teko syndein.*

* Meidän alinomaisen työm pitä oleman, että me ahkeroitzem sitä tucahutta, cuoletta, alas polkia, pois häwittä ja ulos juuritta itzestäm, jocapäiwä aina enämmin ja enämmin. Mutta, ehkä cuinga ahkerasti me sen teemmä, nijn on sillä cuitengin se luondo, että se usein jällens juuri cuin wastudest wirco, ja tahto ryöstä wallan käsihins, ja ulos puhjeta nyt yhten nut toisen tecosyndihin; waan silloin pitä meidän hillitzemän sitä nijn, ettem me anna sen tapahtua. Meidän pitä silloin Jumalan armon cautta sitä wastan seisoman nijn, ettem me anna sen saada walda, ja ulospuhjeta meidän tykönäm, nijncuin esimerkix, silloin, cuin wiha, sydämmeen rupe ylös nouseman ja tahto ulos puhjeta syndisihin sanoin, käytöxihin ja töihin. 1. Mos. 4: 7. Syr. 18: 31.

2. **Eikö sijnä ole kyllä, että me ulconaisis menois elämm hywin, ja cunnialliseſti, pitäkö meidän sydämmengin puhtautta noudattaman? Wastaus.**

Pitä.

3. **Mutta jos emmä me ole sydämmestäm puhtaat eli Jumaliset, waan ainoastans ulconaisis menoisam cunnialliset, eikö se ole totinen pyhys ja jumalisus? Wast.**

Ei,

Ei, waan paljas ilkiä ulcocullaisus.

4. Cosca meidän pitä auttaman että meidän lähimmäisem palcolliset olisit alallans ja tekisit mitä he owat welcapäät? Wast.

Cuin me ymmärrám, ettei he aiwo hänen tykönäns pois lähtiä *.

* Silloin on meidän welwollisudem, ei ainoastans, että anda heidän olla alallans, waan myös autta, että he ahkeraſti ja uſcolliſeſti tekiſit ſen cuin he owat welcapäät tekemän.

5. Cosca nijtä on luwallinen pyytä? Wastaus.

Cuin he aicowat endiſeldä tilaldans pois mennä.

Jumalan Kymmenen Käſky
Sanain Päätös.

1. Cuinga Jumala tahto tehdä ſekä nijlle, jotca hänen Käſkyns ylitze käywät, että nijlle jotca hänen Käſkyns pitäwät? Wastaus.

Tottelemattomat tahto Hän rangaiſta, ja . . .

2. Cuca ſe on, jolda tottelemattomat tulewat rangaiſtuxi? Wastaus.

Se Wanhurscas Jumala itze, joca on yxi wäkewä ja kijwas coſtaja. *

* Nah. 1: 2. 2. Cut-

2. Cutca ne owat jotca rangaiſtuxi tulewat? Waſtaus.

Jotca Hänen Käſkyns rickowat ja yliße käywät. * *4. Moſ. 15: 30, 31. 2. Sam. 6: 7.

3. Tulewatco lapſetkin heidän jumalattomain wanhembains syndein tähden rangaiſtuxi? Waſtaus.

Tulewat aina colmandeen ja neljändeen polween saacka*; mutta ei cuitengan Jumaliſet ** waan jumalattomat lapſet, jotca heidän Eſiwanhembains askeleita ja eſimerkiä jumalattomudes seurawat ***.

* Ja, meillä on eſimerkejä Jumalan Sanaſen päälle, että jumalattomat lapſet owat silloin Wanhurſcalda Jumalalda wielä uſiambaan polween tullet rangaiſtuxi, niinkuin Judalaiſilla. Matth. 23: 25: 26. ** Pſ. 103: 17, 18. Ezech. 18: 10, 11, 12, 13. *** Ezech. 18: 14, 15, 16, 17.

4. Mitä syndein rangaiſtuxilla ymmärretän? Waſtaus.

Ne onnettomudet ja waiwat, cuin ſe Wanhurſcas Jumala pane catumattomain syndiſten päälle*. * Syr. 33: 33 — 37. Matth. 10: 28. Rom. 6: 23 1. Cor. 11: 30, 31, 32. 2. Theſſ. 2: 10, 11, 12. 5: 9.

5. Cuinga ja millä tawalla ſe Wanhurſcas Jumala catumattomia syndiſiä rangaiſe? Waſtaus.

1. Puolittain itze ilman wälicappaleita, juuri

juuri cuin omalla kädelläns, puolittain wälicappalden cautta. 2. Caickein sekä wähembäin että suurembain, sekä jättämisen että tekemisen syndein tähden. 3. Hengellisesti ja rumilliseſti, ajalliseſti ja ijancaickiseſti. 4. Wähemmin taicka cowemmin.*

* 2. Sam. 6: 7. Syr. 39: 33. ** Jac. 2: 10.

6. **Tulewatco catumattomat syndiset** nijn hywin jättämisen cuin tekemisengin syndein tähden rangaistuxi? Wastaus.

Tulewat. *

* Jotca ainoastans jättäwät sen hywän tekemätä cuin heidän tekemän pidäis, owat yhtä hywän Jumalan käskyin rickojat, cuin netkin, jotca tekewat sitä paha cuin Jumala kieldänyt on: sentähden tulewat he myös sildä Wanhurscalda Jumalalda, nijncuin hänen käskyns rickojat rangaistuxi.

7. **Mitä warten Jumala rangaise** catumattomia syndisiä? Wastaus.

1. Itzellens hänen Jumalisen Wanhurscaudens ja woimans edestä cunniax. 2. Heille ansaitux palcax.

8. **Cuca se on joca cuuliaiset hywästi** siuna? Wastaus.

Se hywä ja armollinen Jumala.*

* 2. Mos. 20: 6. Mal. 13: 17, 18.

9. **Cutca ne owat jotca tulewat hywästi** siunatuxi? Wastaus.

Ne cuuliaiset, jotca Jumalan käskyt pitä-

tãwät; jotca wältäwät paha ja tekewät hywä.* *Pſ. 112: 2. 103: 17. San. I. 16: 7. Ezech. 18: 20, 24. Mal. 3: 16, 17, 18. Rom. 8: 28.

10. Tulewatco lapſetkin heidän Jumaliſten Wanhembains tähden ſiunatuxi? Waſtaus.

Tulewat.*

* Se armollinen Jumala teke laupiuden ei ainoaſtans Jumaliſille Wanhemmille itzelle, waan myös monelle tuhannelle heidän lapſiſtanſkin, nimittäin nijlle, jotca ſemmoiſten wanhembains aſkeleita heidän jumaliſudeſans noudattawat.* *2. Moſ. 20: 6. Pſ. 103: 17.

11. Cuinga Hän armolla ja caikella hywällä heitä ſiuna? Waſtaus.

1. Puolittain wälicappalden cautta täſä eläwäs, puolittain ilman wälicappakeita Taiwas. 2. Hengelliſeſti ja ruumilliſeſti, ajalliſeſti ja ijancaickiſeſti. 3. Caiken heidän jumaliſudens eli hywäin töidens, ja caiken riſtins eli kärſimiſens edeſtä. 4. Wähemmäs taicka ſuuremmas mitas. *

* Dan. 12: 3. Matth 10: 42. Rom. 2: 6, 7. 1. Cor. 15: 41, 42. 2. Cor. 5: 10. 9: 6.

12. Mitä warten Jumala heitä hywäſti ſiuna? Waſtaus.

1. Itzellens Hänen hywydens ja armons edeſtä cunniax. 2. Heille hywäx ja autudex.

13. Mit-

12. Mitkä ne wälicappalet owat, cuin nie tarwitzem totiſen jumaliſuden harjoituxeen? Waſtaus.

1. Jumalan ſanan wiriä cuulo ja tutkiſtelemus. 2. Harras rucous. 3. Caſten liſtön ahkera mieleen johdatus ja uudiſtus. 4. Joca päiwäinen ſota ſyndiä waſtan.

Toinen Päächappale.

1. Mikä ſe Toinen Päächappale Catechiſmuxes on? Waſtaus.

Uſcon Tunnuſtus.

2. Mingä tähden ſeura nyt uſcoſta cobta jälken Cain? Waſtaus.

Nijncuin Laki opetta meitä . . .

3. Mitä meille uſcon cappaleis edespannan? Waſtaus.

Ewangeliumi.

I. Cuca meille Ewangeliumin opin andanut ja lahjottanut on? Waſtaus.

Jumala itze. * *Joh. 1: 17: 18. Hebr. 1: 1.

II. Kenelle Hän ſen ulos andanut on? Waſtaus.

Caikille ihmiſille.* * Matth. 16: 15. Col. 1: 23.

III. Mitä Ewangeliumilla ymmärretän? Waſtaus.

Se

Se ſuloinen oppi, että me uſcon cautta JEſuxen päälle ſaamme syndein anderi andamuxen, Wanhurſcauden, Jumalan armon ja ijancaickiſen autuden. *

* Joh. 3: 16. Apoſt. 20: 24. Rom. 1: 16. Luc. 2: 10. 2. Cor. 5: 18. Eph. 2: 17. Ewangelium on yxi Grecalainen ſana, ja merkitze meidän kielellämme niin paljo cuin yhtä hywä ja ſuloiſta ſanomata.

IV. Mingácaldainen Ewangeliumin ſana on? Waſtaus.

1. On tullut ilmoitetux ja opetetux jo Wanhas Teſtamendis aina mailman aluſta ſaacka; mutta Uudes Teſtamendis cuitengin wielä ſelkiämmäſt ja runſaammas mitas *. 2. Sen ja Lain ſanan wälillä on ſuuri eroitus. * Hebr. 1: 1.

1. Mikä eroitus ſijs nijden wälillä on? Waſtaus.

Eroitus on oſittain itze aſiain ſuhten, cuin ne opettawat; oſittain lupauſten; oſittain waicutuſten ſuhten.

2. Mitä opetta Laki, mitä Ewangeliumi? Waſtaus.

Laki opetta mitä meidän pitä jättämän ja tekemän; Ewangeliumi mitä meidän pitä uſcoman.* * Rom. 3: 27. Gal. 3: 2.

3. Mitä lupa Laki, mitä Ewangeliumi? Waſtaus.

Laki lupa meille Taiwan Waldacunnan

nan ja autuden, sillä ehdolla, jos me itze omilla töillämm Jumalan Lain täytämm; Ewangeliumi ilman meidän ansiotam, sillä ehdolla, jos me uscom HErran JEsuxen päälle.*

* 3. Mos. 18: 25. Ezech. 20: 11. Luc. 10: 28. Joh. 3: 16. Rom. 10: 9, 10.

4. Mitä waicutta Laki, mitä Ewangeliumi? Wastaus.

Laki julista meille synnin, Jumalan wihan, helwetin cuoleman ja cadotuxen, ja sillä waicutta meidän tykönämm murhellisen ja surullisen sydämmen, lewottoman ja rauhattoman omantunnon, pelgon, cauhistuxet ja epäilyxet; mutta Ewangeliumi ylösstyttä uscon, lohdutta, wirwotta murhellisia syndisiä, Jumalan armolla, syndein andexi andamuxella ja ijancaickisella Taiwallisella autudella.* *Luc. 2: 10. 4: 18. Rom. 3: 20. 4: 15. 2. Cor. 3: 3, 9.

V. Mitä warten Jumala meille Ewangeliumin andanut on? Wastaus.

1. Itzellens cunniax. 2. meille ihmisille hywäx ja autudex.* *Rom. 1: 16.

I. Cuinga monda Uscon Cappaletta on? Wast.

Nijtä on Colme Pää-cappaletta:

En-

Enſimmäinen Uſcon Cappale.

2. Miſtä Enſimmäiſes Uſcon Cappales puhutan? Waſtaus.

Iſäſt Jumalaſt ja luomiſeſt.

3. Cuinga Enſimmäinen Uſcon Cappale cuulu? Waſtaus.

Minä Uſcon Jumalan päälle, Iſän ...

4. Mitä meille täſä Enſimmäiſes Uſcon Cappales edespannan? Waſtaus.

1. Iſän Jumalan hywät työt. 2. Syy näihin hywihin töihin. 3. Meidän kiitolliſudem nijden edeſtä.

5. Cutca ne Iſän Jumalan hywät työt owat? Waſtaus.

1. Luominen. 2. Yöspitäminen. 3. ...

6. Mikä ſe Enſimmäinen Iſän Jumalan hywä työ on? Waſtaus.

Luominen.

I. Cuca meitä on luonut? Waſtaus. Jumala Caickiwaldias. * *Luom. 2: 4. Pſ 33: 6. Eſ. 44: 24. Joh. 1: 3. 1. Cor. 8: 6.

II. Mitä Hän luonut on? Waſtaus.

Taiwan ja maan ja caicki cappalet cuin niiſſä owat, ſekä näkymättömät, että näkywäiſet.* *Luom. 1: 1. Pſ. 33: 6. Col. 1: 16.

III. Miſä Luominen ſeiſo? Waſtaus.

Sijnä, että se Caickiwaldias Jumala on maan ja taiwan tyhjästä tehnyt.*

* Ebr. 1: 3.

IV. Mingäcaldainen luominen on?

Wastaus.

1. Cuutena Päiwänä täytetty.* 2. Caicki Luondocappalet sekä maan päällä että Taiwaas owat sangen hywät luodut.**

* Ei se Caickiwaldias Jumala ole cuitengan coco cuutta päiwä huomenesta ildan saacka, ihmisten tawain luomisen päälle työtä tehnyt; waan cunakin päiwänä Hänen Caickiwaldialla woimallans ainoastans silmän räpäyxes tehnyt, sen cuin Hän tehnyt on. ** Luom. 1: 31.

V. Mitä warten Jumala caicki cappalet luonut on? Wastaus.

1. Itzellens Hänen wiisaudens, woimans ja hywydens edestä cunniax.* 2. Meille hywäx.** * Pf. 19: 2. ** Luom. 1: 31.

I. Cuca ne parahat ja etuisammat caikista luondocappaleista owat? Wastaus.

Engelit ja ihmiset.

Engeleistä Yhteisest.

I. Kenelcä Engelit owat luodut? Wastaus.

Jumalalda itzeldä.* * Luom. 2: 1. Pf. 33: 6. 104: 4. Col. 1: 16.

II. Mit-

II. Mitkä Engelit owat olemiſens puoleſta? Waſtaus.

Hengelliſet olemiſet.*

* Engeleillä ei ole itzeſtäns eli luonnoſſans ruumiſta ja ruummilliſia jäſeniä, niinkuin meillä ihmiſillä, waan owat paljat puhtat Henget.*

* Luc. 24: 39. Hebr. 1: 14.

III. Mingäcaldaiſix Jumala Engelit luonut on? Waſtaus.

1. Wiiſaix.* 2. Pyhix.** 3. Wäkewix ja Woimalliſix.*** 4. Cuolemattomix.

*2. Sam. 14: 20. **Joh. 8: 44. ***Pſ. 103: 20.

1. Wieläkö caicki Engelit nyt owat ſencaldaiſet? Waſtaus.

Ei, waan toiſet heiſtä owat canſa luoduſta pyhydeſtäns pois langennet; toiſet ſiinä ſeiſowaiſet ollet. *

* Joh. 8: 44. 2. Pet. 2: 4. 1. Joh. 3: 8.

2. Cuinga monenlaiſet ſiis Engelit nyt owat? Waſtaus.

Cahtalaiſet, pahat * ja hywät**.

* Cutzutan myös pahoix ja riettaix hengix, ja Perkeleix.

** Cutzutan Jumalan Pyhix Engeleix, ja walkeuden Engeleix.

IV. Mitä warten Jumala Engelit luonut on? Waſt.

1. Itzellens cunniaxi. 2. Meille ihmiſille hywäx.* * Hebr. 1; 14.

Pahoista Engeleistä eli Perkeleistä.

I. Cutca ne pahat Engelit eli Perkelet owat? Wastaus.

Ne jotca cansa luoduista Pyhydestäns wapa ehtoisesti syndihin langenneet owat.* * Joh. 8: 44. Jud. v. 6.

II. Mihingä syndihin he langenneet owat? Wastaus.

Ylpeyteen ja cunnian pyyndöön.*

* Jumalan Sanas ei tosin nimitetä juuri selkiäst, mihingä syndihin he langennet owat; mutta me taidam cuitengin siitä päättä, että he ilman epäilemätä owat langennet ylpeyden syndihin, ja tahtonet Jumalan cansa wisaudes, Majestetis ja cunnias juuri yhden caldaisen tulla. Luom. 3: 5. Syr. 10: 14. Matth. 4: 9.

III. Mingä caldaiset he nyt owat? Wastaus.

1. Wieckat ja cawalat*. 2. Sangen pahat, ettei he tahdockan eikä taidackan muuta, cuin pahutta tehdä **. 3. Wäkewät ja woimalliset, cuin Jumala heille wallan salli ***. 4. Ulos sanomattomasti paljon.* * Eph. 6: 11. ** Matth. 10: 1. 13: 19. Luc. 7: 21. 8: 2, 27, 29. Eph. 6: 12. 1. Joh. 5: 18. *** Job. 1: 12. Pf. 91: 1, 5. Matth. 8: 31. Marc. 5: 2. Luc. 11: 21. Eph. 6: 12. * Marc. 5: 9.

IV. Mit-

IV. Mitkä heidän työns ja toimituxens owat? Wastaus.

Jumalan suhten että Hänen tahtoans ja cunniatans ajalliseſti ja ijancaickiſeſt; ihmiſten suhten että heidän ajalliſta ja ijancaickiſta autuuttans, ja etziä heidän sekä ajalliſta että ijancaickiſta cadotuſtans. *

* Luom. 3: 4, 5. Matth. 13: 25. 1. Pet. 5: 8. Ilm. K. 12: 12.

V. Mitä he owat langemuxellans mattan saattanet? Wastaus.

1. Että he owat perätti ja ijäxi armoſta ja autudeſta pois hyljätyt. 2. Että he owat Duomitut ja syöſtetyt helwettihin.*

* 2. Pet. 2: 4. Jud. v. 6.

Pyhiſtä Jumalan Engeleiſtä.

I. Cutca ne hywät eli Pyhät Jumalan Engelit owat? Waſt.

Ne jotca canſa luodus Pyhydeſäns ſeiſowaiſet ollet owat.

II. Mingä caldaiſet he nyt owat? Wastaus.

1. Wielä ſuuremmalla wiſaudella cuin luomiſes lahjoitetut *. 2. Pyhydeſäns langemattomix wahwiſtetut**. 3. Wäkewät ja woimalliſet***. 4. Ulos sanomatoin paljous *.

* 2. Sam. 14: 20. Matth. 18: 10. Eph. 3: 10.

** Enſimmäldä luomiſen jälken oliſit he niin

hywin cuin pahat Engelitkin tainet jos he olisit tahtonet, langeta; mutta nyt owat he heidän jeisowaisudens edestä armopalcax tullet Pyhydesäns nijn wahwisteturi, ettei he enä taidackan jyndihin langeta.

*** Yxi esimerki heidän werrattoman woimans päälle on 2. Cun. K. 20. Lugus, josa tiettäwäx tehdän, cuinga yxi ainoa Jumalan Engeli yhdes yös on Assyrialaisten Leiris mahan lyönyt liki caxi sata tuhatta miestä. Pf. 103: 20.

* Pf. 68: 18. Dan. 7: 10.

III. Mitkä heidän työns ja toimituxens owat? Wast.

Jumalan suhten Händä cunnioitta, palwella, Hänen tahtoans ja käskyjäns toimitta, ja edes autta Hänen nimens cunniata *. Ihmisten suhten warjella heitä caikesta, sekä ajallisesta että ijancaickisesta onnettomudesta, ja edes autta heidän sekä ajallista että ijancaickista autuuttans.**

*Pf. 103: 20, 21. 104: 4. Es. 6: 3. Dan. 7: 10.
**Pf. 34: 8. 91: 11. Matth. 18: 10. Luc. 16: 22. Ebr. 1: 14.

I. Cutca ne toiset parahat ja etuisemmat luondocappalet owat? Wastaus.

Ihmiset.

Ihmisistä.

I. Kenelkä ihmiset owat luodut? Wastaus.

Jumalalda.* *Luom. 1: 26, 27.

II. Cutca ne enſimmäiſet ihmiſet owat, cuin Jumala aluſa luonut on? Waſtaus.

Yxi mies ja yxi waimo; Adam ja Ewa.* * Luom. 1: 27.

III. Mingä caldaiſix Hän heidän luonut on? Waſtaus.

1. Niin, että he owat ſaanet cari oſa ſielun ja ruumin, jotca tekewät ihmiſen olemiſen. * 2. Hänen cuwaxens.**

* Sarn. 12: 7. ** Luom. 1: 27. 9: 6. Eph. 4: 24. Col. 3: 10.

1. Miſtä Jumala on luonut heidän ruumins? Waſtaus.

Adamin ruumin maaſta, Ewan Adamin kylkiluuſta.* * Luom. 2: 21.

2. Miſtä heidän ſieluns? Waſt.

Adamin ſielun on Hän itze hänehen ſiſälle puhaldanut; mutta Ewa on Adamiſta niin ſieluns, cuin ruuminſkin ſaanut.* * Luom. 2: 7.

3. Mitkä ne corkeimmat ſielun woimat owat? Waſtaus.

Ymmärrys ja tahto.

4. Mitä Jumalan cuwalla ymmärretän? Waſtaus.

Yhdencaldaiſus Jumalan canſa.*

* Niincuin yxi cuwa on ſen canſa, jolle ſe on tehty eli malattu, yhdencaldainen, niin tulit myös Adam ja Ewa niin yhdencaldaiſix Juma-

lan canſa luoduit, että he olit juuri cuin Hänen malaiut cuwans. Sarn 7: 30 Eph. 4: 24. Mutta ei he cuitengan ſentähden ollet yhtä täydelliſet Jumalan canſa. Yhdencaldaiſus oli heillä, nimcuin Jumalan cuwalla, Hänen canſans, mutta ei cuitengan ſitä täydelliſyttä wiſſaudes, Pyhydes, woimas ja muiſa aſioiſs, cuin ſillä Majeſtetilliſellä Jumalalla on. Täydelliſyydes oli Jumalan ja heidän wälillä yhtä hywin ſuurembi ja lawiambi eroitus, cuin maan ja taiwan wälillä on.

5. Miſä aſioiſa he olit Jumalan cuwat, eli yhden caldaiſet Jumalan canſa? Waſt. 1. Wiſſaudes*. 2. Pyhydes**. 3. Cuolemattomudes ***. 4. Wallas ja woimas muiden luondocappalden ylitze*.

* Adam ja Ewa owat, ehkei juuri caickitietäwäiſyttä, cuitengin nijn corkian tiedon ja wiſſauden caikis luonnolliſis, hengelliſis ja taiwalliſis aſioiſs luomiſes ſaanet, että he ſinä olit juuri cuin ſen caicki tietäwäiſen Jumalan cuwat. Col. 3: 10.

** Se Pyhä Jumala ei luonut heihin yhtän caickein wähindä halua ja taipumuſtacan ſyndihin, waan coco heidän luondons, heidän ſieluns ja ruumins, caicki heidän ſieluns woimat ja ruumilliſet jäſenens, caicki heidän ajaturens, himons ja haluns, puhens, käytöxens ja työns olit läpitze pyhät. He olit ſen Pyhän Jumalan cans Pyhydes, waicka ei juuri yhtä täydelliſet, cuitengin nijn yhdencaldaiſet että he olit puhtaaſta pyhydeſtä juuri cuin Hänen kircaaſti kiljdäwäiſet cuwans. Eph. 4: 24. Col. 3: 10.

*** Ju-

*** Jumala on itze cuolematoin ia iancaickinen: Niin teki Hän myös meidän ensimmäiset Esiwanhembam sijnäkin cuwarens, että Hän loi heitä cuolemattomiri. Eikä he itze, eikä heidän jälken tulewaisens olis ikänäns cuollet, waan jos ei he olis syndihin langennet, olisit wijmein tästä maailmasta eläwäldä Taiwasen tullet ylös oteturi. Luom. 2: 17. Rom. 5: 12.

* Nijncuin Jumala on Caickiwaldias, niin loi Hän myös sinä Adamin ja Ewan cansans yhdencaldaisixi eli cuwarens, että Hän andoi heille, waicka ei juuri Caickiwaldiasta woima, cuitengin suuren wallan ja woiman muiden luondocappalden ylitze cuin maan päällä owat. Luom. 1: 28.

6. Olisimmaco myös caicki mekin, Adamin ja Ewan jälken tulewaiset, ilman synnin langemureta saanet heistä tämän Jumalan cuwan? Wastaus.

Olisimma.* * Luom. 1: 28. 5: 3.

7. Eikösta sijs meillä nyt enä luonnostam ole tätä Jumalan cuwa? Wastaus.

Ei, waan se on langemuxen cautta pois cadotettu, ja olemma sitä wastan tullet caikis asiois coconans ja cohdastans toiselaisixi, cuin Jumala on: Hengelliseksi sokeixi, pahoix ja jumalattomix, cuolewaisix, woimattomix, heicoix, huonoix.*

* Luom. 5: 3. Rom. 3: 23. 5: 12. 8: 3.

8. Mutta tuleco tämä pois cadotettu Jumalan cuwa ikänäns enä meisä ylösraketuri? Wastaus.

Tule Jumalan Lasten tykönä ensist tä-

sä

sä elämäs puolittain *, ja sitten tämän elämän jälken Taiwas täydelliseſt.

* Tiedos ja Wiiſauden ylöswaliſtuxen cautta. Pyhydes catumuxen, Wanhurſcax tekemiſen ja jocapäiwäiſen udiſtuxen eli pyhittämiſen cautta. Pſ. 17: 15. 1. Cor. 15: 49. 2. Cor. 3: 18. Eph. 4: 24. Col. 3: 10. 1. Joh. 3: 2.

V. Mitä warten Jumala on näin luonut ihmiſet? Waſtaus.

1. Itzellens cunniax. 2. Heille hywäx ja autudex.

I. Mikä ſe toinen Iſän Jumalan hywä työ on? Waſtaus.

Ylöspitäminen.

I. Cuca meitä ylöspitä? Waſtaus.

Jumala. * * Joh. 5: 17.
Apoſt. 17: 28. Ebr. 1: 3.

II. Cutca ne owat, cuin Hän ylöspitä? Waſtaus.

Caicki luondocappalet, cuin maan päällä ja Taiwas owat. *

* Huonot, hywät, pienet, ſuuret, hengettömät, hengelliſet, järjettömät, järjelliſet, näkymättömät, näkywäiſet. Matth. 5: 45. 6: 26, 28. 10: 29. Apoſt. 17: 28. Rom. 11: 36.

III. Miſä luondocappalden ylöspitäminen ſeiſo? Waſtaus.

Sijnä, että Hän heitä heidän wäeſäns

ja

ja woimasans, hengesäns ja elämäsäns ylöspitä*. * Pſ. 119: 91.
Apoſt. 17: 27, 28. Ebr. 1: 3.

IV. Millä tawalla Hän meitä ylöspitä? Waſtaus.

1. Nijn että meidängin pitä ſijnä tekemän meidän welwolliſudem*. 2. Meidän määrättyhyn loppuun saacka.**

* Nijn on meidän welwolliſudem, että me ihmiſet, jos me tahdom woimasam tulla ylöspidetyx, wireydelläm ja ahkerudellam, työlläm ja waiwallam, toimitam itzellem ne wälttäppalet, cuin tähän meidän woimam ylöspitämiſen tarpeelliſet owat. Luom. 3: 19. Pſ. 104: 23. Sarn. 6: 7. 1. Theſſ. 4: 11, 12. 2. Theſſ. 3: 12. Nijn myös, jos me tahdom tulla hengesäm ja elämäsäm määrättyyn aican saacka ylöspidetyxi, nijn pitä meidän sillä tawalla mailmas elämän, cuin se Caickiwaldias Jumala tahto jo meille käskenyt on. 2. Moſ. 20: 12. 5. Moſ. 25: 15. 1. Cun. 3: 14. Pſ. 91: 16. San. l. 3: 1, 2. 4: 10. 9: 11. 10: 27. 28: 16.

** Se Caickiwaldias Jumala on itzeullengin luondocappalelle määrännyt ja eteenpannut hänen wißin aicaans, johonga saacka hänen mailmas oleman ja elämän pitä, ja cuin hänen jällens pitä loppuns saaman, ja samaan määrättyyn aicaan saacka hän meitä myös ylöspitä. Pſ. 139: 16. Job. 14: 5.

V. Mitä warten Hän sen teke? Waſt. 1. Itzellens cunniax. 2. Meille hywäx.

---

1. Mikä se colmas Jsän Jumalan hywä työ on? Waſt.

eres

Edescatzomus.

I. Cuca meitä edescatzo? Wastaus: Jumala.* *Pſ. 145: 15.

II. Ketä Hän edescatzo? Wastaus. Caickia luondocappaleitans.*

*Pſ. 104: 27. 145: 15. Matth. 5: 45.

III. Miſtä edescatzomus ſeiſo? Wast. Sijnä, että Hän luondocappaleillens anda caicki heidäni tarpens.*

*Pſ. 145: 15. Apoſt. T. 14: 17.

IV. Millä tawalla Hän meitä edescatzo? Wastaus.

1. Enimmitten yhteiſellä, mutta toiſinans myös jollaculla imhelliſellä tawalla.* 2. Toiſinans wähemmäs, toiſinans runſammas mitas**.

* Yxi ſemmoinen imhellinen edescatzomus oli ſe, cuin JEſus ſiunais opetuslapſens ſillä runſalla calan ſaalilla Tiberian merellä. Joh. 21: 1. Nijn edescatzo ſe hywä Jumala wielä nytkin toiſinans meille juuri ihmelliſeſti meidän onnem ja ylsam.

** Toiſinans rangaiſe ſe Wanhurſcas Jumala meitä catowuoſilla, nälällä ja callilla ajalla, toiſinans ſiuna jällens runſaalla rualla ja rawinnolla; muutamille anda Hän wähemmin, muutamille enämmin hywyttä ja ylöspitämiſen wälicappaleita mailmas.

V. Mitä warten Jumala edescatzo? Wastaus.

1. Itzellens cunniasi*. 2. meille hywäx.**
* Luom 32:10. Syr. 50:24. ** Apoſt. 14:17.

---

1. Mikä ſe Neljäs Jſän Jumalan hywä työ on? Waſtaus.

Suojelus ja warjelus.

I. Cuca meitä ſuojele ja warjele? Waſtaus.

Jumala.* *Pſ. 5:12.

II. Ketä Hän ſuojele ja warjele? Waſt.

Caickia luondocappaleitans, erinomattain niitä uſcowaiſia.*
* Eſ. 41:10. Matth. 10:29, 30, 31.

III. Miſä tämä ſuojelus ja warjelus ſeiſo? Waſtaus.

Siinä, että Hän caicki wahingot ja onnettomudet meidän päältäm eſtä ja torju.* *Pſ 91:9, 10. Matth. 10:29, 30, 31.

IV. Cuinga ja millä tawalla Jumala meitä ſuojele ja warjele? Waſtaus.

Niin että Hän cuitengin toiſinans antda ja ſalli meille onnettomuutta ja wahingota tapapahtua.* *2. Aica K. 7:13. Eſ. 4:7. Mal. 3:37, 38. Amox. 3:6.

1. Sallico Hän ſitä tapahtua ei ainoaſtans jumalattomille, waan myös jumalisille? waſtaus.

Salli.* *Pſ. 32:10. 2. Tim. 3:12. Ebr. 12:5, 6.

2. Mi-

2. Mitä warten nijlle jumalattomille? Wastaus.

1. Syndein rangaistuxex.* 2. Parannuxex.

* Ne tuscat ja waiwat, cuin se Pyhä Jumala anda catumattomille syndisille tapahtua, pane Hän heidän päällens aina ensin heidän pahudens ja syndeins rangaistuxexi; Mutta sijnä siwus on hänellä cuitengin aina nijden cans myös se ajatus ja päälle tarcoitus, että he tulisit nijden cautta ylösherätetyx ja parannuxen saatetuxi. Jer. 3: 18, 19. 1. Cor. 11: 32. 1. Pet. 4: 1, 2.

3. Mitä warten nijlle jumalisille? Wastaus.

Heille hywäx ja autudex.*

* Osittain coettelemuxex, että Jumalan lapset tuscan alla saisit coetella itziäns, ja nähdä mingäcaldaiset he owat uscos ja jumalisudesans; osittain uudistuxex ja Pyhittämiseri, että he ristin cautta tulisit elletyxi tacaperin langemuxesta syndihin ja syndi enämmin ja enämmin sen cautta cuoletetux; mutta usco ja Jumalisus sitä wastan lisätyx ja wahwistetux; osittain että he sencautta tulisit wijmein ijancaickiseen autuuteen Taiwas saatetux. Rom. 5: 2, 4, 5. 1. Cor. 11: 32. 2. Cor. 4: 17, 18. 2. Tim. 4: 7, 8. Ebr. 12: 11. Jac. 1: 12.

V. Mitä warten Jumala meitä suojele? Wastaus.

1. Itzellens cunniax. 2. Luodocappaleillens hywäx.

---

1. Mitä meille tässä ensimmäises Usscon cappales toisex edes pannan? Wastaus.

Sy-

Syy näihin hywihin töihin.

2. Ongo meidän ansiom syy näihin hywihin töihin? Wastaus.

Ei.* *Luom. 32:10. Pſ. 144:3.

3. Mikäſtä nijhin on syy? Waſt.

Jumalan ſula armo ja Iſällinen hywyys.* *Luom. 32: 10.

---

1. Mitä meille täſä enſimmäiſes Uſcon cappales Colmanney edespannan? Waſt.

Meidän kijtolliſudem näiden hywäin töiden edeſtä.

2. Mikä ſe kijtolliſus on, jonga me olemma welcapäät Jumalalle näiden Hänen hywäin töidens edeſtä oſottaman? Waſtaus.

Että me ſentähden Händä 1. kijtämme, 2. Yliſtämme, 3. Olem ***

* 1. Sam. 15:22. Pſ. 136: 1. Luc. 1:74.

Toinen Uſcon Cappale.

1. Miſtä Toiſes Uſcon Cappales puhutan? Waſtaus.

Jumalan Pojaſt ja Lunaſtuxeſt.

2. Cuinga Toinen Uſcon Cappale cuulu? Waſtaus.

Minä uſcon JEſuxen Chriſtuxen päälle Hänen ***

3. Mitä meille täsä Toises Uscon cappales edespannan? Wastaus.

1. Christuxen Nimeist. 2. Personast. 3. Hywistä töistä. 4. Mitä warten Hän on meitä lunastanut.

4. Mitä siis täsä Toises Uscon cappales ensist edespannan? Wastaus.

Christuxen Nimeist.

1. Mitkä nämät Nimet owat? Wast. JEsus, Christus, meidän HErram.

2. Mitä se Nimi JEsus merkitze? Wastaus.

Se on yri Hebrealainen sana, ja merkitze Lunastajata, ja autuaxtekiätä.

3. Mingä tähden tämä Nimi on hänelle annettu? Wastaus.

Sentähden että Hän on tullut mailmata synneistä ja cuolemasta wapahtaman ja autuaxtekemän.*

* Matth. 1:21. Luc. 1:31.

4. Mitä se Nimi Christus merkitze? Wastaus.

Se on yri Grecalainen sana, ja merkitze woideldua.

5. Mingä tähden Hän tällä Nimellä cutzuttan? Wastaus.

Sentähden että Hän on miehuden luondons puolesta hengelliselä tawalla tullut woideltuxi.* *Ps.45:8. Apost.T.10:38.

6. Millä Hän on woideldu? Wast.

Hen-

Hengelliſillä lahjoilla määrättömäs mitas.*

* Pſ. 45. 3. Joh. 3: 34. Apoſt. 10: 38. Hebr. 1: 9. Näiſä nimitetyis Pyhän Raamatun paicois, joiſa ſeiſo, että meidän Wapahtajam on tullut Pyhällä Hengellä woidelluxi, ymmärretän Pyhällä Hengellä, Pyhän Hengen lahjat, joca Jeſus miehuden luonnon puoleſta on määrättömäs mitas Perſonalliſes yhdiſtyxes ſaanut.

Tällä Hengelliſellä woitelemiſella ei ſiis ymmärretä muuta, cuin miehuden luonnon oſalliſexi tekeminen Jumaluden luonnon mittamattomiſta jumalalliſiſta omaiſudeiſta, joca Perſonalliſes yhdiſtyxes tapahtunut on; niinecuin Jumalalliſeſta caickitietäwäiſydeſtä, woimaſta, armoſta, cunniaſta ja Maijeſtetiſtä, joſta cohta edespäin lawiammalda puhutan. Silloin owat nämät taiwalliſet lahjat, juuri cuin runſas woide, määrättömäs mitas Hänen päällens tullet uloswuodatetuixi.

7. Mixi Hän on woideldu? Waſtaus. Prophetaxi, ylimmäiſex Papix, ja Cuningax.*

* Prophetat, Ylimmäiſet Papit ja Cuningat owat Wanhas Teſtamendis tullet ruumilliſeſt woidelluix, ja ſen cautta wircaans ſiſälle aſetetuixi; niin on myös Jeſus nimitetyllä Hengelliſellä tawalla tullut woidelluxi Prophetax, ylimmäiſexi Papix ja Cuningaxi, meitä opettaman, lunaſtaman, ja hallitzeman niinecuin edespäin tiettäwäxi tehdän, cuin Hänen hywiſtä töiſtäns puhutan. 5. Moſ. 18: 18, 19. Pſ. 2: 6. 40: 2. 110: 4. Eſ. 61: 1—3. Matth. 1: 28, 29. Joh. 6: 14. Rom. 8: 14. Ebr. 5: 5, 6, 7, 8, 9, 10. 7: 25. 1. Joh. 2: 1.

8. Mingä tähden meidän Wapahtajam cutzutan meidän HERRAxem? Waſt. Luomiſen, Lunaſtuxen ja ylöspitämiſen tähden.* * Joh. 1: 3. 20: 28. Apoſt. 2: 36. Rom. 14: 9. 1. Cor. 16: 19, 20.

---

1. Mitä täſä toiſes Uſcon cappalees edespannan ſixi toiſex? Waſt.

Chriſtuxen Perſonaſta.

1. Cuinga monda Luondoa Chriſtuxen Perſonas on? Waſt.

Caxi: Jumaluden ja ihmiſen luondo.* * Joh. 1: 14. Rom. 9: 5. 1. Tim. 2: 5.

1. Mitä Jumaluden luonnolla ymmärretän? Waſtaus.

Jumalan Pojan Jumalallinen olemiſen.* * Luc. 1: 35. Joh. 1: 14.

2. Kenelcä hänellä on Jumaluden luondo? Waſtaus.

Taiwalliſelda Iſäldäns ſyndymiſen cautta ijancaickiſudes.* * Pſ. 2: 7.

3. Mitä ihmiſen luonnolla ymmärretän? Waſtaus.

Ihmiſen ſielu ja ruumis.* * Hebr. 2: 14.

4. Kenelcä hänellä on ihmiſen luondo? Waſtaus.

Neitzeldä Marialda.* * Luc. 1: 34, 35.

5. Cuinga meidän Wapahtajam on Neitzeſt Mariasta ſaanut tämän ihmiſen luonnon? Waſtaus.

Nijn

Niin että Hän on häneſtä ſiinnyt ja ſyndynyt.* *Eſ. 7: 14.
Luc. 1: 35. Matth. 1: 20.

6. Millä tawalla tämä ſikiäminen ja ſyndyminen tapahtunut on? Waſtaus.

1. Yhön luonnolliſella tawalla Pyhän Hengen waicutuxen cautta*. 2. Ilman ſynnitä**. * Matth 1: 20. Luc. 1: 35.
** Ebr. 7: 26.

II. Cuinga monda Perſona Chriſtuxes on? Waſt.

Xri, jonga molemmat luonnot yhteen tekewät*.

* Niincuin meiſä ihmiſiſä on caxi oſa, ſielu ja ruumis, ja ne molemmat cuitengin yhden ihmiſen eli Perſonan yhteen tekewät; niin ſamalla muoto tekewät myös molemmat Chriſtuxen luonnot ainoaſtans yhden Perſonan, yhden Chriſtuxen, yhden Wapahtajan ja autuax tekiän*.
* 1. Tim. 2: 5.

1. Cuinga Jumaluden ja ihmiſen luondo owat tullet yhdexi Perſonax? Waſtaus.

Yhdiſtyxen cautta toiſtens canſa*.
* Joh. 1: 14. Col. 2: 9. Hebr. 2: 14.

2. Coſca tämä yhdiſtys luondoin wälillä tapahtunut on? Waſtaus.

Sikiämiſen hetkellä Neitzen Marian cohdus.*

* Niin pian cuin ihmiſen luondo Pyhän Hengen waicutuxen cautta Neitzen Marian cohdus ſiinnyt on, niin on Jumalan poica cohta ſillä

samalla hetkellä itzens sen cansa yhdex Personax yhdistänyt*. * Luc. 1:35.

3. Mingä caldainen tämä yhdistys on? Wastaus.

1. Sangen likinäinen.* 2. Erottamatoin**. 3. Omaisudeista ja töistä molemmin puolin osallisex-tekewäinen.

* Joh. 1:14. Col. 2:9. Se on yxi sangen likinäinen yhdistys, mutta cuitengin ilman luondoin secoituxeta ja mutoxeta toisihins. Se on yxi semmoinen yhdistys, cuin meidän sielum ja ruumim wälillä on. Ne owat sangen liki yhdistetyt, mutta ei cuitengan tule secoitetux eikä muutu toisihins.

** Jumaluden ja miehuden luondo ei ole sitten enä itze cuolemasakan tullet, eikä myös ikänäns tule, toisistans eroiteturi, waan owat yhdistetyinä caikes ijancaickisudes.

* 4. Cuin tämä yhdistys luondoin wälillä tapahtunut on, owatco myös molemmat luonnot silloin tullet toistens omaisudeista osallisix? Wastaus.

Owat. Jumaluden luondo on itzellens tygö omistanut caicki miehuden luonnon omaisudet; miehuden luondo sitä wastan, on saanut caicki jumaluden luonnon Maijestetilliset omaisudet omaxens*. * Ps. 45:8 Matth. 28:18. Apost. T. 3:15. 20:28. Rom. 8:3. Col. 2:9. Ebr. 4:14.

* 5. Mingä caldainen töiden osallisus tästä luondoin yhdistyxestä seurannut on? wast.

Semmoinen, että Jumaluden luonnon

työt

työt, owat tullet, miehuden luonnon; ja miehuden luonnon työt jällens Jumaluden luonnon omix*.

* Nijn on weren wuodatus miehuden luonnon työ, mutta se on cuitengin tämän yhdistyxen cautta tullut myös Jumaluden luonnon omaxi. Joh. 1: 7. Apost. T. 3: 15. 20: 28. Ylösherättäminen cuolluista ja wijmeinen Duomio owat erinomattain Jumaluden luonnon työt, mutta ne owat cuitengin tämän yhdistyxen cautta tullet myös miehuden luonnon omixi. Matth. 25: 31. Joh. 5: 28, 29.

III. Mingäcaldainen Persona Christus on? Wastaus.

Yhtä aica sekä totinen Jumala, että totinen ihminen*.

* Jumala Jumaluden, ja ihminen ihmisyden luonnon puolesta. 1. Tim. 2: 5.

1. Pitikö meidän Wapahtajam wältämättömästi oleman molemmat, sekä totisen ihmisen, että totisen Jumalan? Wastaus.

Piti.

2. Mingä tähden Hänen piti oleman totisen Jumalan? Wast.

Että hän olis woinut meitä wapahta ja autuax tehdä*.

*Paljaalle ihmisen luonnolle, ja paljaalle ihmisen woimalle olis se ollut mahdotoin, että woida caickia sitä kärsiä, cuin meidän Wapahtajam meidän Lunastuxen tähden kärsimän piti ja caickia sitä tehdä, cuin Hänen meidän autudem tahden tekemän piti. Sijhen oli Caickiwaldias Jumalallinen woima tarpeellinen; sentähden piti

Hänen myös oleman totisen Caickiwaldian Jumalan. Pſ. 49: 8, 9. Rom. 8: 3.

3. Mingä tähden totisen ihmiſen?

Waſtaus.

Että Hän olis tainnut meitä piinallans ja cuolemallans wapahta ja Pyhällä elämällänſ Jumalan Lain täyttä ja ſillä meille autuden anſaita.*

* Paljaasa Jumaluden luonnoſans ei Jumalan Poica olis ſaattanut Piina ja cuolemata kärsiä, cikä niistä töitä tehdä, cuin Jumala meildä laiſans waati: ſentähden piti Hänen wältämättömäſti myös totiſen ihmiſen oleman. Gal. 4: 4. Ebr. 2: 9.

---

1. Mitä täſä toiſes Uſcon cappales Colmannex edespannan? Waſtaus.

Chriſtuxen Hywiſtä Töiſtä.

I. Mitkä ne Chriſtuxen hywät työt owat? Waſtaus.

1. Että Hän on meitä pelaſtanut caikiſta ſynneiſtä. 2. Pääſtänyt ja wapahtanut cuolemaſta.

II. Cuca nämät hywät työt meille tehnyt ja oſottanut on? Waſt.

JEſus Chriſtus meidän Wapahtajam, totinen Jumala ja totinen ihminen*.

* Jumaluden ja miehuden luondo owat tullet, niincuin jo ſanottu on, yhdex Perſonax yhdiſtetyx. Sentähden on myös meidän Wapahtajam toimittanut lunaſtuxen ja autuax tekemiſen työn

ei

ei ainoastans jumaluden, eikä myös ainoastans miehuden luonnon, waan molembain, sekä jumaluden että miehuden luonnon puolesta, eli nijnenin totinen Jumala, ja totinen ihminen.

III. Mikä se ensimmäinen Christuxen hywä työ on? Wastaus.

Että Hän on pelastanut meitä synneistä*.

* JEsus meidän Wapahtajam on pelastanut meitä ei ainoastans synnin wiasta, että me tulem synneistäm wiattomix luetux, waan myös synnin wallast ja woimasta, ettei se saa hallita meidän työnäm.

1. Millä Hän on meitä synneistä pelastanut? Wastaus.

Sillä, että Hän on pannut meidän syndim Hänen päällens *; ja toimittanut meille Pyhän Hengen woiman, että synnistä pois laata, ja nijtä wältä**.

* Meidän armollinen Wapahtajam on pelastanut meitä sekä synnin wiasta että wallasta. Cuin JEsus on caiki meidän syndim junri cuin ottanut pois meidän päältäm, ja pannut ne Hänen päällens, nijn on Hän sillä tehnyt ja matcan saattanut sen, että, cuin me usecom Hänen päällens, nijn se armollinen Jumala Wanhurscax tekemises anda meille Hänen tähtens caicki meidän syndim anderi, eli luke ja julista meitä nijstä täydelliseſt wiattomix, ja silloin tulemma me synnin wiasta wapaix. Es. 53: 4, 6, 12. Joh. 1: 29. 2. Cor. 5: 21. 1. Pet. 2: 24.

Meidän Wapahtajam on täsä meitä wastan tehnyt samoin, cuin yxi semmoinen armeljas ih-

minen teke, joca päällens otta jongun toisen ihmisen welan, ja sen mara, jonga cautta se, joca welan tehnyt on, tule siitä wapahdeturi; niin on meidän Wapahtajam caiken meidän syndein welan Hänen päällens ottanut, ja sillä meitä siitä wapahtanut.

** Sijnä siwus cuin me Wanhurscat tekemises näin tulem synneistäm wiattomix luetur, niin saamma me myös silloin, muiden Pyhän Hengen armo lahjain seas, Hengellisen wäen ja woiman, jolla me saatam laata pois synneistä, niitä wastan seiwa, niitä wältä ja cuoletta aina enämmin ja enämmin, niin ettei ne saa hallita meidän terkönäm.

IV. Mikä se Toinen Christuxen hywä työ on? Wastaus.

Että Hän on pelastanut ja wapahtanut meitä cuolemasta*.

*Joh. 3:15. Eph. 5:2. Ebr. 2:9.

1. Mitä tällä cuolemalla, josta Hän meitä wapahtanut on, ymmärretän? Wast.

Hengellinen *, ruumillinen** ja ijancaickinen cuolema ***.

* Hengellinen cuolema seiso yhden sielun eros Jumalasta ulosottomuden ja synnin tähden. Es. 59:2.

** Ruumillinen cuolema on sielun ja ruumin ero toisistans. Apost. T. 20:20.

*** Ijancaickinen cuolema on catumattomain syndisten pois eroittaminen Jumalasta, ja caikesta taiwallisesta autudesta, ijancaickiseen pijnaan ja waiwaan helwetis. Matth. 10:28. 25:41.

2. Millä JEsus on meitä tästä hengellisestä

gelliseſtä, ruumilliseſta ja ijancaickiseſta cuolemaſta wapahtanut? Waſtaus.

Piſnallans ja cuolemallans, jonga Hän on meidän edeſtäm ja ſiaſam ulosſeiſonut*.

* JEſus on tämän nimitetyn hengelliſen, ruumilliſen ja ijancaickiſen cuoleman kärſinyt täſä mailmas olleſans. Rom. 5: 10. 14: 15. Matth. 20: 28. Ebr. 2: 9. 1. Joh. 1: 7. Hengelliſen cuoleman ſillöin cuin hän on andanut Itzens tulla taiwalliſelda Jſäldäns ylönnettäxi, ja ſanonut: minun Jumalan, minun Jumalan mixis minun ylönnannoit. Matth. 27: 46. Ruumilliſen cuoleman ſillöin cuin Hän on tullut Riſtin Naulituxi, ja Hengens ylönandanut. Ijancaickiſen cuoleman on hän ulos ſeiſonut ſillöin, cuin Hän Yrtitarhas on werta hicoillut, ja riſtin päällä walittanut taiwalliſelda Jſäldäns olewan ylönannetun. Pſ. 16: 5, 6. 116: 3. Ja nijncuin JEſus on tämän nimitetyn colmellaiſen cuoleman kärſinyt meidän edeſtäm, meidän ſiaſam ja meidän puoleſtam, nijn on Hän myös ſillä meitä ſamaſta cuolemaſta wapahtanut. Eſ. 53: 4, 5, 6. Hoſ. 13: 14. Rom. 8: 34.

3. Mutta cuinga ja millä tawalla Hän meitä caikeſta täſtä cuolemaſta wapahtanut on? Waſtaus.

Hengelliſeſtä ja ijancaickiſeſta cuolemaſta nijn, ettei meidän, jos me uſcom Hänen päällens, ollengan tarwitze ſitä maiſta; Mutta ruumilliſeſtä cuolemaſta nijn, ettei ſe ole meille wahingollinen, waan hyödyllinen ja autuallinen.*

* Ei Hän ole Wapahtanut meitä ruumilliſeſta cuolemaſta itzeſäns, waan ainoaſtans tämän cuoleman wahingollisudeſta. 4. Että,

4. Eikö meidän Wapahtajam ole sitä wastan myös meille Wanhurscauden, Jumalan armon ja ijancaickisen taiwallisen autuuden ansainnut ja toimittanut? Wastaus.

On.*

* Hän on ei ainoastans synneistä ja cuolemasta meitä wapahtanut, waan myös sen sian ansainnut ja toimittanut meille Wanhurscauden, armon Jumalan tykönä ja ijancaickisen autuuden taiwas.

5. Millä? Wastaus.

Sillä että Hän täsä mailmas ollesans yhtä täydelliseſti Pyhä ja Wanhurscasta elämätä pitänyt, ja sillä Jumalan Lain meidän edestäm täyttänyt on*.

* Jumala lupa Hänen Laisans Wanhurscauden, armon ja autuuden niille, jotca saman Hänen Pyhän Lakins täydelliseſti pitäwät ja täyttäwät. 3. Mos. 18:5. Luc. 10:25,26,27,28. Sen on Jesus meidän edestäm, siasam ja puolestam tehnyt, ja sillä meille sen luwatun Wanhurscauden, armon ja autuden toimittanut. Rom. 5:18, 19. 10:4.

6. Cutca ne owat, jotca Christus on synneistä ja cuolemasta wapahtanut, ja joille Hän Wanhurscauden ja autuuden toimittanut on? Wastaus.

Caicki ihmiset cuin maan päällä ja taiwan alla owat.*

* Es. 53:6. Matth. 20:28. Joh. 3:16. Rom. 8:32. 1. Tim. 2:6 Eph. 1:7. Col. 1:14. Ebr. 2:9. 1. Joh. 2:2.

7. Mutta tulewatco caicki ihmiset Hänen cauttans itze, työssä autuax? Wast.

Ei. 8. Cut-

8. Cutca ne owat jotca ei itze työſſä tule wapahdetuxi ja autuaxi? Waſt.

Catumattomat ſyndiſet jotca uſcottomudes ja ſynneis loppuun ſaacka päälle pitäwät*. *Marc. 16: 16. Rom. 8: 13. 1. Cor. 6: 9, 10. 1. Joh. 3: 18.

9. Ongo ſemmoiſille catumattomille ſyndiſille ſijtä wahingota, että Chriſtuxen on täytynyt huckan heidän tähtens kärſiä ja Lain täyttä? Waſt.

On: ſe lange heille ſitä ſuuremmax rangaiſtuxex ja cadotuxex.

10. Cutca ne owat, jotca itze työſſä tulewat Hänen cauttans wapahdetux ja autuax? Waſtaus.

Käändyneet ja uſcowaiſet ſielut*. * Joh. 3: 15.

V. Mitä meidän Wapahtajam on ſitten tehnyt cuin Hän lunaſtuxen ja autuari tekemiſen työn täſä mailmas päättänyt on? waſt.

Alas aſtunut helwettihin*, colmandena päiwänä ylösnousnut cuolluiſta **; ylösaſtunut taiwaſeen ***; Iſtu Iſän Jumalan oikialla kädellä *, ſieldä on tulewa duomitzeman eläwitä ja cuolleita**.

* JEſus on molembain ſekä ſielun että ruumin cans, ſitten cuin Hän haudas on jällens eläwäx tullut, alas aſtunut helwettihin. Paicka, johonga Hän alasaſtunut on, on helwetti, eli ſe paicka, joſa ne cadotetut ſielut ja perkelet, heidän rangaiſtuxians kärſiwät. Hän on alasaſtunut helwettihin ſitä warten, että ſäarnamaan, niincuin Apoſtoli Pyhä Petari ſano, eli juli-

julistaman ja ilmoittaman cadotetuille helwetis, (jotca ei ollet eläissäns tahtonet uscoa,) että Hän oli se totinen mailman Wapahtaja, ja oli nyt Lunastuxen työn täyttänyt, mutta sinä siwus myös, ettei heille cuitengan pitänyt sijtä mitän hywä oleman, waan nimitetyn heidän uscottomudens tähden, oikeudella ja syystä duomitotans ja rangaistuxians kärsimän ijancaickisest. 1. Pet. 3: 19.

** JEsus on colmandena päiwänä cuolemans jälken, ylösnousnut cuolluista. On tehnyt sen omalla jumalallisella woimallans. Ylösnousnut samalla ruumilla, cuin Hänellä tässä mailmassakin ollesans ollut on, mutta cuitengin omaisuttens puolesta toisen caldaisella, nimittäin hengellisellä, näkymättömällä ja kircastetulla ruumilla. Ylösnousemisens jälken on Hän 40. päiwä tässä mailmas oleskellut, ja sillä ajalla itzens monda kerta, uscowaisillens ilmoittanut. Matth. 17: 23. Apost. T. 1: 3.

*** Millä tawalla JEsuxen taiwaseen astuminen tapahtunut on, se tiettäwäx tehdän Apost. T. 1. Lugus.

* Istua Jumalan oikialla kädellä merkitze jumalallisella Caickitietäwäisydellä ja wisaudella, Caickiwaldialla wäellä ja woimalla, cunnialla ja Majestetillä, hallita ylitze coco maan ja taiwan ja caickein cuin niissä owat. 1. Cor. 15: 25. Hebr. 1: 23.

** JEsuxen tulemisesta wiimeiselle duomiolle puhutan edespäin Colmannes Uscon Cappales.

* VI. Wielökö meillä meidän Wapahtajastam on mitän muuta tässä warihin ottamista? Wast.

Wielä Hänen säätyns; joita on caxi: Alendamisen ja ylöndämisen säätyn.

*1. Mi-

* 1. Mikä ſe enſimmäinen ſääty on?
Waſtaus.
Alendamiſen ſääty.

*2. Cummanga luonnon puoleſta JEſus on itzens alendanut? Waſt.
Miehuden luonnon puoleſta*.
*2. Cor. 3: 4. 1. Pet. 3: 18.

* 3. Miſä tämä JEſuxen alendaminen ſeiſo? Waſtaus.
Jumalan muodon poispanemiſes, ja orjan muodon päälle ottamiſes*.

* Waicka JEſus täſä mailmas olleſans miehudengin luonnon puoleſta on ollut totinen Jumala; niin ei Hän ole cuitengan ollut Jumalan muodos; waan Jumalan muodon, eli Hänen Jumalallisen wijſaudens, woimans, cunnians ja Majeſtetins täydelliſen nautinnon pois pannut, ja ſitä waſtan päällens ottanut orjan muodon, eli ollut ſangen nöyrä, halpa, huono, ſurkia, wiheljäinen ja caiken onnettomuden ala annettu täſä mailmas. Eſ. 53: 2, 3, 4, 5, 6, 7.

* 4. Mingäcaldainen tämä Chriſtuxen alendaminen on? Waſt.
Päälle ſeiſonut ſikimiſen hetkeſtä aina cuoleman ſaacka*. * Phil. 2: 8.

* 5. Mitä warten JEſus on itzens alendanut? Waſtaus.
1. Itzellens cunniax.* 2. Meille autudex.**

* Luc. 24: 26. Rom. 14: 9.

** Sitä warten on JEſus alendanut itzens, ſillä tawalla cuin ſanottu on, että Hän olis tainnut lärſimiſellänſä meitä wapahta, ja Jumalan

Lain

Lain täyttämiſellä meille autuuden toimitta. 2. Cor. 8: 9. Gal. 3: 13.

* 6. Mikä ſe toinen Chriſtuxen ſääty on? waſtaus.

Nöndämiſen ſääty.

* 7. Cummango luonnon puoleſta JEſus on tullut yletyxi? Waſtaus.

Miehuden luonnon *.

* Jumalnden luonnon puoleſta ei ole cumbican, ei alendaminen, eikä ylendäminen, tapahtunut; waan miehuden luonnon puoleſta molemmat. Phil. 2: 9, 10. Luc. 22: 69.

* 8. Miſä tämä JEſuxen ylendäminen ſeiſo? Waſtaus.

Siinä, että Hän ſen wiheljäiſen ja ſurkian orjan muodon on pois pannut, ja ſitä waſtan Hänen Jumalalliſen cunnians ja Majeſtetins täydelliſeen nautindoon ſiſälle mennyt *.

* Phil. 2: 9, 10. Ebr. 2: 7, 8, 9.

* 9. Mingácaldainen tämä Chriſtuxen ylendäminen on? Waſtaus.

Alcanut ſilloin cuin Hän on ylösnoſnut cuolluiſta, ia päälle ſeiſo lackamata caikes ijancaickiſudes.

* 10. Mitä warten Hän ylendämiſen ſäätyn tullut on? Waſt.

1. Itzellens cunniax.* 2. Meille autudex **.

* Phil. 2: 9, 10. Col. 2: 15.

** Alendamiſen ſäädys on JEſus meitä Lunaſtanut ja autuuden meille toimittanut; mutta ylen-

ylendämisen sätyyn on Hän sisälle mennyt sitä warten, että meitä samasta lunasturesta ja autudesta itze työsä osallisex tekemän. Joh. 14: 2. Rom. 4: 25. 8: 34. 14: 9.

---

1. Mitä meille täsä toises Uscon cappales Neljänner edespannan? Wast.

Mitä warten Christus on meitä Lunastanut.

I. Mikä ensimmäinen syy sijhen on? Wastaus.

Että me Hänen omans olisim ajallisest ja ijancaickisest *. *Joh. 17: 24. Eph. 1: 14.

II. Mikä se toinen syy? Wastaus.

Että me Hänen Waldacunnasans Hänen allans eläisim *. *1. Sam. 15: 22. Luc. 1: 74, 75. Rom. 6: 10, 11, 12, 13. 2. Cor. 5: 14, 15. Tit. 2: 14.

1. Mitä se merkitze että elä Hänen allans? Wastaus.

Se merkitze että olla Hänelle alammainen, eli Hänen tahdollens ja käskyllens nöyrä ja cuuliainen.

III. Mikä se Colmas syy on, jota warten Christus on meitä Lunastanut? Wast.

Puolittain, että me ijancaickisen autuden Taiwaas saisim*, Puolittain että me siinä Händä sitten näiden meitä wastan osotettuin hywäin töidens edestä ylistäisim

kiittäisim, cunnioittaisim ja palweliſim **;
*Joh. 3: 15. 1. Cor. 1: 30. **Luc. 1: 74. Eph. 1: 14.

Colmas Uſcon Cappale.

1. Miſtä Colmannes Uſcon Cappales puhutan? Waſtaus.

Pyhäſt Hengeſt ja Pyhittämiſeſt.

2. Cuinga ſe cuulu? Waſtaus. Minä uſcon Pyhän Hengen päälle, yhden ...

3. Mitä täſä Colmannes Uſcon cappales meille edespannan? Waſtaus.

1. Pyhän Hengen Perſonaſt. 2. Pyhän Hengen wiraſt ja hywiſtä töiſtä. 3. Neljä muuta aſian haara.

4. Mitä ſijs täſä Colmannes Uſcon cappales enſiſt edespannan? Waſtaus.

Pyhän Hengen Perſonaſt.

5. Mikä Pyhä Hengi on Perſonans puoleſt? Waſtaus. Totinen Jumala, joca Jſäſt ja Pojaſt ...

6. Mitä täſä Uſcon cappales toiſex edespannan? Waſtaus. Pyhän Hengen wiraſta ja hywiſtä töiſtä.

7. Mitkä nämät Pyhän Hengen hywät työt owat? Waſtaus.

1. Että Pyhä Hengi Chriſtilliſen Seuracunnan mailmas ...

8. Mi-

8. Mitä täſä enſimmäiſes Pyhän Hengen hywäs työs on waarihin otettawa?
Waſtaus.
1. Kenelle Pyhä Hengi tämän hywän työn, oſotta. 2. Mitkä ne armo-waicuturet owat cuin tämä hywä työ ſiſälläns pitä.

9. Kenelle ſijs Pyhä Hengi tämän hywän työn oſotta? Waſtaus.
Jumalan Seuracunnalle.

Jumalan Seuracunnaſt.

1. Cuca ſe on joca Jumalan Seuracunnan cutzu, coco ja walaiſe? Waſtaus.
Jumala Pyhä Hengi *. *Apoſt. 20: 28.

II. Cutca Jumalan Seuracunnan totiſet jäſenet owat? Waſtaus.
Käändynet ja uſcowaiſet Jumalan lapſet*.
* Joh. 15: 2, 3, 4, 5, 6. Rom. 8: 9.

1. Eikö ſijs catumattomat Sielut olè Jumalan Seuracunnan totiſet jäſenet? Waſt.
Ei, waan he owat perkelen joucon ja waldacunnan jäſenet*.
* Luc. 11: 17, 18. Ilm. K. 2: 9. 3: 9.

III. Mitä Jumalan Seuracunnalla ymmärretän? Waſtaus.
Käändyneitten, uſcowaiſten ja uloswalittuin ſieluin joucko, joca on täſä elämäs, ja tämän elämän jälken taiwaas*.
* Nijncuin ſe joucko, jonga ne jumalattomat, jotca mailmas owat, yhteen tekewät, cutzutan

perkelen joucox ja waldacunnax Luc. 11: 17, 18. Ilm. 2: 9. 3: 9. Nijn ymmärretän sitä wastan Jumalan Seuracunnalla se joucko, jonga ne uscowaiset täsä elämäs, ja ulos walitut taiwaas, yhteen tekewät.

IV. Mingäcaldainen tämä Jumalan Seuracunda on? Waskaus.

1. On ja löyty ymbäri coco mailmaa*. 2. Jaetan sotiwaiseen ja riemuitzewaiseen.** 3. On toisinans ja paicoin mailmas huonommas, toisinans ja paicoin paremmas tilas***. 4. Pyhä*.

* Se nimitetty Jumalan Seuracunda on ja löyty caikis paicois mailmasa, waicka cuitengin paicoin wähemmin, paicoin enämmin, paicoin huonommas, paicoin paremmas tilas.

** Sotiwaiselka Jumalan Seuracunnalla ymmärretän uscowaisten jouco täsä mailmas. Cutzutan sotiwat liha ja werta, perkelettä ja mailma wastan. Eph. 6: 10, 11, 12. Ilm. K. 12: 7.

Riemuitzewaisella Ymmärretän nijden uloswalittuin jouco taiwaas. Cutzutan riemuitzewaiser sentähden, että he owat päsnet sotimisestans ja owat taiwallises ilos ja riemus. Ebr. 12: 22, 23.

*** Huonommas taicka paremmas tilas on Jumalan Seuracunda taicka opin taicka uscon ja elämäkerran, taicka ulconaisen tilans puolesta. Cuin puhdas oppi, totinen usco, Jumalinen elämäkerta, owat hywäs woimas, niin on Jumalan Seuracunda opin, uscon ja elämän puolesta hywäs tilas.

Sa-

Samoin cuin ulconainen meno on lewollinen ja wapaes wainosta, silloin on Jumalan Seuracunda ulconaisen elämäns puolesta hywäs tilas; mutta huonommas, cuin asiat toisin owat.

* Cutzutan Pyhäs Raamatus selkiäst Pyhäin Seuracunnaxi, 1. Cor. 14: 33. Pyhäx cansax, 1. Pet. 2: 9. Puhtax Neitzeex, ja Christuxen Morsiamex, 2. Cor. 11: 2. Kihlatux uscon cautta Christuxelle, Hos. 2: 10. Christuxen hengelliset ruumix, Eph. 4: 16.

1. **Eikö cuitengan aina ulcocullatuita** ja Jumalattomia ole Jumalan Seuracunnan seas täsä mailmas? Wastaus.

On; mutta ne ei cuitengan ole Jumalan Seuracunnan jäsenet, waicka he ulconaisest owat sen seas*.

* Waicka Jumalan Seuracunda itzesäns on Pyhä, nijn on se cuitengin aina, nijn cauwan cuin se täsä mailmas on, jumalattomilla secoitettu. Se tiettäwäx tehdän meille Jumalan sanas sillä, cuin se werratan rijheen, josa sekä Nisuja, että rumenia secaisin on, Matth. 3: 12. Yhten peldoon, josa caswa sekä ohdackeita että Nisua, Matth. 13: 24. Nuottaan, joca sisällens sulke sekä hywiä että kelwottomia caloja, Matth. 13: 47. Sen on myös caickein aicain coettelemus todexi näyttänyt.

V. Mitä warten Jumala Seuracundans cutzu, coco ja walaise? Wastaus.

1. Itzellens cunniax*. 2. Uscowaisille autuden.

* Eph. 5: 27.

1. Mikä meillä on täſä Pyhän Hengen enſimmäiſes hywäs työs toiſex waarihin otta? Waſt.

Pyhän Hengen armo teot ja waicutuxet.

2. Mitkä nämät Pyhän Hengen armo teot ja waicutuxet owat? Waſt.

Catechiſmuxes nimitetän niiſtä ainoaſtans mutamia; mutta Pyhäs Raamatus paitzi niitä wielä muitakin, ja owat ſeurawaiſet, nimittäin:

1. Cutzumus.
2. Nöswaliſtus.
3. Catumus.
4. Uſcon ylösſytyttäminen eli waſtudeſt ſynnyttäminen.
5. Wanhurſcari tekeminen.
6. Yhdiſtys Jumalan canſa.
7. Joca päiwäinen uudiſtus eli pyhittäminen.
8. Nöspitäminen uſcos ja caikes muus hywäs.

3. Mikä ſe enſimmäinen näiſtä armo waicutuxiſta on? Waſt.

Cutzumus Jumalan Seuracundaan.

1. Cutca ne owat, joita Jumala cutzu Hänen Seuracundaans? Waſt.

Caicki ihmiſet ja Canſat cuin maan päällä ja Taiwan alla owat*.

* Se

* Se armollinen Jumala ei jätä ketän' waitti tätä armoa, waan cutzu caickia ihmisiä cuin maan päällä ja taiwan alla owat, ei ainoastans ulos-walituita, waan myös niitäkin jotca cadotetux tulewat. Samoin caickia canſoja, waicka ei cuitengan caickia yhtäläiſeſt eikä yhtä aica. Apoſt. T. 17: 30. 1. Tim. 2: 4. Tit. 2: 1. 2. Pet. 3: 9.

II. Miſä tämä cutzumus ſeiſo? Waſt. Sijnä, että ſe armollinen Jumala pyytä ja neuwo meitä luopuman pois nijden jumalattomain joucoſta, ja tuleman Hänen laſtens pyhän jouckon ja ſeuran *.

* Cutzumus Jumalan Seuracunnaan tapahtu ſilloin, cuin ſe armollinen Jumala Sonans ja ſanans palweljain cautta neuwo ja ylöskehoitta meitä ihmisiä luopuman pois Perkelen waldacunnaſt eli nijden jumalattomain joucoſta ja menoſta, ja tuleman Hänen laſtens nijden uſcowaiſten pyhään ja autualliſeen jouckon ja ſeuraan, enſiſt täſä mailmas ja ſitten tämän elämän jälken Taiwaas. Matth. 9: 13. 23: 37. 1. Theſſ. 2: 12. Col. 1: 12, 13. 3: 15. Tit. 2: 11, 12. 1. Joh. 1: 3.

III. Mingäcaldainen tämä cutzumus on? Waſtaus.

1. Yhteinen ja erinäinen *. 2. Se erinäinen tapahtu ajan ja muodon ſuhten ei yhtäläiſeſt, waan ſuurella j erouxella **. 3. Sydämmellinen ***. 4. Kärſiwällinen ja pitkämielinen *. 5. Tule mutamilda pikemmin, mutamilda hiljemmin, mutamilda ihmiſildä ja canſoilda ei coſcan waſtan otetux **.

* Yhteinen cutzumus on se, cuin caicki ihmiset ja cansat cuin mailmas owat, yhtä aicaa cutzuturi tulewat. Tämä yhteinen cutzumus on tapahtunut colme kerta mailmas. Ensimmäisen kerran cohta synnin langemuxen jälken, cuin se armollinen Jumala on cutzunut sen langennen Adamin ja Ewan, ja heidän cauttans heidän lapsens ja caicki muut jälken tulewaisens, cuin silloin mailmas ollet owat, cauwan aicaa. Toisen kerran on tapahtunut Noan wedenpaisumisen jälken, cuin se sama armollinen Jumala on Noan cautta cutzunut Hänen lapsens, 2. Pet. 2:5. Ja sitten heidän cauttans, cauwan aica, caicki heidängin jälken tulewaisens, cuin silloin mailmas ollet owat. Colmannen kerran Apostolein aicana, cuin he owat tullet lähetetyxi ulos caicken mailman Ewangeliumia Saarnaman caikille luoduille, Matth. 28:19. Marc. 16:20. Rom. 10:18. Col. 1:23.

** Erinäinen cutzumus on se, cuin ainoastans yxi eli toinen cansa ja macunda mailmas cutzuturi tule. Tällä erinäisellä cutzumisella on suuri eroitus puolittain ajan suhten. Mutamat ihmiset ja Cansat owat tullet cutzuturi jo ensimmäisinä mailman aicoina, mutamat JEsuxen ja Apostolein aicana, mutamat sitten, mutamat wasta nykyisinä aicoina, muutamat tulewat ilman epäilemätä wasta tästä lähin ja wiimeisinä mailman aicoina cutzuturi. Puolittain on tällä erinäisellä cutzumisella suuri eroitus muodon suhten. Muutamain cansain tygö on se armollinen Jumala uloslähettänyt ja wieläkin uloslähettä Hänen sanans palweljat julkisesti heille hänen sanans saarnamaan, ja sillä heitä cutzuman, Matth. 22:3. Mutta mutamille cansoille, joidenga tygö Hänen sanans palweljat ei ole tullet, on Hän sijtä saarnatusta sanasta

anda-

andanut tulla ja cuulua ainoastans sanoman, ja owat sen cautta tullet, ja tulewat wielä nytkin cutzutuxi. Muutamat ihmiset ja cansat owat saanet cutzumisen armon wähemmäs, muutamat suuremmas, runsaammas ja juuri cuin ylitze wuotawaises mitas. Mutta mingä tähden se armollinen Jumala on tehnyt ja wielä nytkin teke nimetetyn eroituren täsä cutzumises, sitä emmä me tiedä, emmäkä taida ulos tutkia. Sillä Pyhällä ja Wanhurscalla Jumalalla owat cuitengin sihen Hänen pyhät ja corkiat syyns, ehkä ne meildä owat pois kätketyt. Me emmä taida täsä muuta, cuin Apostolin Pyhän Pawalin cansa sanoa: Rom. 11: 33. Mutta nijn paljo tiedämmä me cuitengin wißihin, ettei syyt sihen seisso sen hywän ja armollisen Jumalan, waan ainoastans ihmisten puolella.

*** Se armollinen Jumala cutzu sydämmellisesti ei ainoastans nijtä, jotca Hän tietä cutzumisen wastan ottawan, waan myös nijtäkin, jotca sen loppuun saacka ilkiwallaisesti hylkäwät ja hlöncatzowat. Matth. 23: 37.

* Es. 65: 2. Rom. 9: 22.

** Mutamat ihmiset ottawat cutzumisen wastan nuoruden ijällä, muutamat wasta wanhana, muutamat ei coscan. Samalla muoto, owat muutamat cansat cutzumisen wastan ottanet cohta jo mailman alus, muutamat Jesuxen ja Apostolein aicoina, muutamat sitten, muutamat ei wielä nytkän. Taita myös nijn tapahtua, ettei muutamat sitä ollengan wastan ota.

---

1. Mikä se toinen armo waicutus on?

Wastaus.

Ylöswalistus

I. Cutca ne owat, joita Jumala tahto ja pyytä ylös walaista? Wastaus. Caickia ihmisiä.* * Joh. 1: 19.

1. Cutcasta ne owat jotca itze työstä ylöswalaistuxi tulewat? Wastaus. Jotca Jumalan sana, joca on ylöswalistuxen wälicappale, oikein cuulewat ja tutkistelewat.

II. Misä ylös walistus seiso? Wast. 1. Sijnä, että Jumala meitä sanans cautta tietämättömydestä, ymmärtämättömydestä, ja erehdyxistä taiwallisis asiois pelasta*, 2. Sijnä, että Hän sanans cautta sen sian oikian ja selkiän tiedon taiwallisis asiois meille anda**.

* Tämä tietämättömys, ymmärtämättömys, tyhmys ja erehdyxet hengellisis asiois, cutzutan muutoin Jumalan sanas hengellisex sokeuden, ja on se, josta se hywä Jumala meitä ylöswalistuxes pelasta. Apost. 26: 18.

** Silloin tulemma me oikein tundeman Jumalan, meidän pahudem ja syndim, ansaitut syndeim rangaistuxet, JEsuxen meidän Wapahtajam ja caicki muut taiwalliset asiat. Nijncuin mikä totinen catumus, totinen usco, totinen elämän parannus ja totinen jumalisuus on.

Tämä oikia ja selkiä tieto taiwallisista asioista, jonga Jumala meille ylöswalistuxes anda, cutzutan muutoin Pyhäs Raamatus hengellisex walkeuden. Pſ. 119: 130. Apost. 26: 16. 1. Cor. 2: 12. 2. Cor. 4: 6. Eph. 1: 18.

III. Mingäcaldainen ylöswalistus on? Wastaus.

Ta-

Tapahtu 1. Jumalan sanan 'cautta*. 2. Ei yhtäläisesti, waan suurella eroituxella Jumalan lasten ja catumattomain sieluin tykönä. 3. Wähitellen enämmin ja enämmin**. 4. Wähemmäs taicka suuremmas mitas***.

* Pf. 119: 115. 2. Pet. 1: 19.

** Cuin mailma Auringon pimenemisen jälken tule jällens ylöswalaistuxi, niin ei se tapahdu juuri yhtä äckiä, waan wähitellen aina enämmin ja enämmin; niin myös yhden sielun ylöswalaistus päiwä päiwäldä enämmin ja enämmin. 2. Cor. 3: 18. 2. Pet. 1: 19.

*** Muutamilla, ei ainoastans catumattomilla sieluilla, waan myös Jumalan lapsillakin on tieto eli ylös walistus wähemmäs mitas: sitä wastan owat muutamat ei ainoastans Jumalan lapset, waan myös catumattomatkin sielut suuremmalla ja corkeimmalla tiedolla ylöswalaistut.

1. **Cuinga meidän pitä Jumalan sana** cuuleman ja tutkisteleman, jos me tahdom sen cautta ylöswalaistuxi tulla? Wast.

Sen pitä tapahtuman ahkerasti tarcalla perään ajatuxella, Jumalan sanan sydämmeen kätkemisellä itzellem parannuxexi *, ja huocausten cans Jumalan tygö **.

* Jotca Jumalan sana culewat ja tutkistelewat häyst ja kelwottomast, joca tapahtu niildä, jotca sinä owat haluttomat ja hitaat, tekewät sen ilman perään ajatusta, semmoisella sydämmellä, joca on mailman surulla ja murhella täytetty, ja lendäwät silloin ajatuxillans ymbäri mailma; jotca ei kätke Jumalan sana sydämmens, waan andawat sen mennä yhdestä corwasta sisälle toi-

loisesta ulos, eli coconans pauhata paitzi corwians; jotca myös sen tekewät tyhjän päiwäisten ja kelwottomain päälle tarcoituksen eli syiden tähden, ne ei tule eikä taidacan tulla sen cautta ylöswalaistuxi, waan pysywät heidän sokeudesans. Mutta sitä wastan ne sielut, jotca owat Jumalan sanan cuulos ja tutkistelemuxes wiriät ja ahkerat; tekewät sen tarcan perään ajatuxen ja warihin ottamisen cans; kätkewät Jumalan sanan heidän sydämmihins eli panewat muistoons Luc. 8: 15. Cuulewat ja tutkistelewat sitä sijnä päälle tarcoituxes, että he tulisit sen cautta parannuxeen ja aututeen saateturi, ne tulewat myös sen cautta tarpeellisella taiwaallisen totuden tunnolla ylöswalaisturi.

** Mutta waicka se nijn on, että ne sielut, jotca nimitetyllä tawalla Jumalan sana tutkistelewat, tulewat sen cautta ylöswalaistuxi, ehkei he wielä olis sijnä tilas, että he saattaisit tutkistelemuxens tehdä ruconxen cans Jumalan tygö, nijncuin se on catumattomain sieluin cans, Luc. 12: 47. Apost. T. 2: 14, 37, 38, 41. Nijn tapahtu cuitenain ylöswalistus yhden sielun tykönä wielä selkiämäst, tändellisemäst ja runsaamas mitas sitten, cuin hän ylösheräjä suruttomuden unesta, tule Jumalan lapsex, ja rupe cuulons ja tutkistelemurens harrasten huocansten cans Jumalan tygö yhdistämän. Eph. 1: 17, 18. 5: 14. Jac. 1: 5, 6.

2. Mikä eroitus Jumalan lasten ja catumattomain sieluin wälillä ylöswalistuxes on? Wastaus.

Se tieto, jolla catumattomat sielut ylöswalaistut owat, on juuri cuin kylmä ja

cuol-

cuollut; Mutta Jumalan lasten tieto itze työsä eläwä ja waicuttawainen*.

* Catumattomat sielut tulewat tosin sillä taiwaallisen totuden tunnolla ylöswalaistuxi, cuin heille sijnä tilas tarpeellinen on; mutta tämä heidän tietons on cuitengin silloin wielä juuri cuin cuollut, wäetöin ja woimatoin, nijn ettei se waicuta paljo mitän hywä heidän tykönäns: Mutta sitä wastan, se tieto, jolla Jumalan lapset owat ylöswalaistut, on eläwä, woimallinen ja waicuttawainen, sekä sisälliseſti, että ulconaiſeſti caikes heidän elämäsäns.

Catumattomain sielnin ja Jumalan lasten ylöswalistuxen wälillä on se eroitus cuin Cuun ja Auringon walkeudella. Cuun walkeus paista tosin ja näyttä, mutta sillä ei ole cuitengan yhtän lämbymyttä eikä hedelmätä waicuttawaista woima myötäns, mutta auringon walkeus sitä wastan on ei ainoastans paistawainen, waan sijnä siwus myös lämmittä, wirwotta, anda elämän, ja teke hedelmätä candawaiſex.

---

1. Mikä armonteco ylöswalistuxen jälken seura? Wastaus.

Catumus.

1. Cutca ne owat joidenga tykönä Jumala catumuxen waicutta? Wast.

Ne sielut jotca owat syndein ja muiden Hengellisten asiain tunnolla ylöswalaistuxi tulleet.*

* Sitten wasta, cuin yxi sielu on tullut ylöswalaistuxi, että hän näke syndins paljouden, surkuden, julmuden ja nijden ansaitut rangaistuxet, taita

taita Jumala Hänen tykönäns catumuxen eli murhellisen syndämmen syndein tähden waicutta, mutta ei ennen. Pſ. 38: 5. 51: 5, 6. Jer. 31: 19.

II. Miſä totinen catumus ſeiſo?

Wastaus.

Syndämmelliſes surus ja murhes tehtyin syndein, wihoitetun Jumalan ja ansaittuin syndein rangaistusten tähden.

III. Mingäcaldainen tämä catuwaiſten syndiſten murhe on? Wastaus.

1. Lain sanan cautta waicutettu *. 2. Syndämmellinen **. 3. Toiſinans wähembi toiſinans suurembi ***. 4. Caickein syndein tähden*.

* 2. Cor. 3: 6.

** Apoſt. T. 2: 38.

*** Toiſinans ja muutamilla catuwaiſilla syndiſillä on niin raſcas murhe, että ſillä on myötäns suuri pelco ja cauhiſtus, oman tunnon lewottomus ja rauhattomus, ahdiſtuxet, tuſcat, waiwat ja raſcat epäilyxet. Pſ. 38: 4, 9, 11.

* Niin hywin caickein wähimmät, cuin caickein suurimmatkin synnit, matcaan saattawat catuwaiſten syndiſten tykönä murhelliſen syndämmen.

1. Ongo tällä murhella myötäns syndämellinen wiha ja cauhiſtus syndiä waſtan?

Wastaus.

On.*

* Catumattomat syndiſet eläwät ilolla ja mieliſuoſiolla synneiſäns; catuwaiſet syndiſet wihawat ja cauhiſtuwat niitä. Pſ. 38: 6. Jer. 31: 19.

2. Ongo myös tällä murhella myötäns wahwa

wahwa aicomus että laata pois synneistä ja parata elämätäns? Wast.

On.*

* Niin cauwan cuin ihminen elä synneisäns catumatoina, niin on hänellä halu ja aicomus että synneisäns päälle pitä; mutta cuin Jumala saa waicutta catumuxen, niin pois cato tämä synnin halu, ja hän teke silloin wahwan aicomuxen, että laata pois synneistä ja paranda elämä kertans. Apost. 2: 37. Mutta wäen ja woiman saamma me sihen wasta sitten, cuin usco ylösyytty meidän sydämmisäm. Rom. 7: 18.

---

1. Mikä armo waicutus seura catumuxen jälken? Wastaus.

Uscon Ylösyhtyttäminen.

I. Cutca ne owat joisa usco tule ylösyhtytetyxi? Wastaus.

Ne syndins tähden catuwaiset syndiset*.

* Suruttomain syndisten sydämmisä ei Jumala saata yhtän uscon kipinätäkän waicutta, waan murhellisten syndisten sydämmet owat ne, joisa se tapahtu. Marc. 1:15. Luc. 8:13. Apost. T. 16:29,30.

II. Misä totinen autuax tekewäinen usco seiso? Wastaus.

1. Taiwallisten asiain totises tunnos.
2. Taiwallisten asiain totena pitämises, liotengin niiden, cuin meille Jumalan armosta ja JEsuxen kärsimisestä, cuolemasta ja ansiosta Jumalan sanas ilmoitetut owat*. 3. Sydämmellises uscallux ja luotta-

luottamises, saman Jumalan armon; JEsuxen cuoleman ja ansion päälle**.

* Niincuin uscottomus seiso puolittain sijnä, että catumattomat sielut taicka epäilewät taiwallisten asiain totuden päälle, jos ikänäns niissä on yhtän perää, taicka pitäwät ne coconans tyhjinä, turhina ja perättöminä, niin seiso sitä wastan totinen usco sijnä, ettem me epäile nijden päälle, waan pidämme täytenä taiwaallisena totutena, caicki mitä meille Jumalan sanas nimitetyistä taiwallisista asioista ilmoitettu on. Joh. 11:27. Apost. T. 8:37. Rom. 4:20, 21. Ebr. 11:1. Jac. 1:5, 6, 7.

** Puolittain seiso myös uscottomus sijnä, cuin ihminen syndens tähden nijn cauhistu Jumalan wiha, cuolemata ja cadotusta, ettei hänellä ole yhtän uscallusta Jumalan armon ja JEsuxen ansion päälle, Luc. 8:50. Sitä wastan, cuin yxi murhellinen syndinen rupe syndämmesäns suloisest uscaldaman ja luottaman saman Jumalan armon ja JEsuxen ansion päälle. Ebr. 4:16.

1. Mingäcaldaisen tämän Taiwallisten asiain totena pitämisen pitä oleman? Wastaus.

Erinomaisen, nijn että itzecukin catuwainen syndinen ne itze suhtens totena pitä*.

* Ei sijnä ole kyllä totiseen autuan tekewäiseen uscoon, että catuwaiset syndiset pitäwät sen totena, että Jumala on yhteisest caikille ihmisille armollinen, ja että JEsus on yhteisest caickein edestä kärsinyt pijnan ja cuoleman; waan yhden murhellisen syndisen pitä myös sen täytenä totena pitämän, että juuri erinomattain hänelläkin on armo Jumalan tykönä; ja että JEsus hänen Wapahtajans juuri erinomattain hänen-

gin

gin edeſtäns on kärſinyt pinan ja cuoleman, ja hänellengin autuden anſainnut. 1. Tim. 1: 15. Tämä erityinen nimitettyin armollisten aſiain totena pitäminen cutzutan mutoin Chriſtilliſildä opettailda Jumalan armon ja JEſuxen anſion tygö omiſtamiſexi ja ymbärins käſittämiſexi.

2. Ongo ſe nimitetty uſcallus ja luottaminen Jumalan armon ja JEſuxen anſion päälle totiſeen uſcoon wältämättömästi tarpeellinen? Wastaus.

Palſaas taiwaalliſten aſiain totena pitämiſes ei ole wielä totiſeen uſcoon kyllä, waan ſihen on myös tämä uſcallus niin tarpeellinen, ettei ſe taida olla ſitä paitzi*.

* Yhden catuwaiſen ja murhelliſen syndiſen cans, jonga ſydämmes uſco on ylösſyttynyt on niin, että hän turwalliſeſti uſcalda ja luotta Jumalan armoon ja JEſuxen kärſimiſeen ja anſion. Cuin Jumalan wiha händä peljättä, ja teke murhelliſex, ſilloin luotta yxi ſielu, jolla ſe totinen uſco on, ſen päälle että JEſus on lepyttänyt Jumalan wihan ja toimittanut hänelle armon Jumalan tykönä. Cuin anſaittu cuolema ja cadotus händä cauhiſta ſilloin hän uſcalluxella ſihen turwa, että JEſus on Wapahtanut händä cuolemaſta ja anſainnut hänelle ijancaickiſen autuden taiwaas.

III. Mingäcaldainen totinen autuaxi tekewäinen uſco on? Wastaus

1. Ewangeliumin ſanan cautta waicutettu*. 2. Lohdutuxen murhelliſelle ſydämmelle, lewon ja rauhan omalle tunnolle, ja caickein muiden armo lahjain andawa **. 3. Toiſinans heicko, toiſinans wahwa ***.

4. Ei cuollut, waan woimallinen, eläwä ja waicuttawainen *.

* Cuin yxi murhellinen syndinen asetta Ewangeliumin sanan silmäins eteen, josa Jumala ulos lupa catuwaisille syndisille, jotca uscowat HERran JEsuxen päälle, syndein andexi andamuxen, armon, Wanhurscauden, elämän ja autuden, ja näitä suloisia armo lupauxia murhens alla mieleens johdatta ja tutkistele; nijn ylössytty sen cautta totinen eläwä usco hänen sydämmesäns. Joh. 17: 20. Rom. 10: 17. 1. Cor. 1: 20. 4: 15. Ebr. 4: 2. 1. Pet. 1: 23.

** Cuin yxi semmoinen murhellinen syndinen rupe sen täytenä totena pitämän, ja luottaman sen päälle, että Jumala on hänelle armollinen ja laupias, että JEsus on kärsinyt pijnan ja cuoleman hänengin edestäns, ja toimittanut hänellengin woiman tulla Jumalan lapsex ja saada ijancaickisen taiwallisen autuden; mitä taita sijtä muuta seurata, cuin lohdutus ja wirwotus hänen murhelliselle sydämmellens, sydämmellinen ilo ja riemu, lepo ja rauha hänen omalle tunnollens. Matth. 11: 28, 29. Rom. 5: 1. Gal. 4: 4.

*** Heicoxi uscoxi cutzutan se, joca on epäilysten Jumalan armosta, syndein andexi andamuxesta ja ijancaickisesta autudesta, ja pelwon canßa kilwottelewainen. Semmoinen on Jumalan lasten usco erinomattain ensimmäldä cuin se ylös sytty. Catuwaisilla syndisillä ei ole silloin wielä paljo muuta, cuin yxi halu ja ikäwöitzemys Jumalan armon ja JEsuxen ansion perään. Luc. 18: 13. Heidän sydämmens on silloin surulla ja murhella täytetty ja tämän murhen alla ylössytty nimitetty halu ja ikäwöitzemys juuri cuin yxi kipinä, ja kytö heidän sydammisäns monda kerta

cau-

cauwan aica, ennen cuin se enämmin ulospuhke.

Samalla muoto on se myös Jumalan lasten uscon cans sittengin, enimmitten aina silloin, cuin he owat kiusausten alla. Silloin on myös usco monda kerta juuri cuin yxi wähäinen kipinä, joca näkymättömis maca ja kytö tuhan sisällä, ja on usein silloin nijn huono ja heicko, että se on juuri ulossammumallans. Luc. 24: 25. Mutta wahwa on usco silloin, cuin ei Jumalan lapsilla ole epäilyxistä mitän waiwa, waan saattawat ilman epäilyxetä caikesta sydämmestäns nimitetyt ja muut autuden asiat totena pitä, ja turwallisesti nijden päälle uscalda ja luotta Rom. 4: 20, 21. Semmoinen on heidän uscons silloin, cuin se jo on saanut casota ja wahwistua, ja cuin he owat kiusauxista wapaat.

* Totisella uscolla on hengellinen wäki ja woima myötäns. Tämä uscon woima on cahtalainen: puolittain se, jolla se Jumalan armon ja JEsuxen, Hänen kärsimisens, cuolemans, Wanhurscaudens ja caiken muun ansions cansa ymbärins käsittä, tygö omista, ja hänes kijnni rippu; puolittain se, jonga se näyttä totises elämän parannuxes, pyhäs elämäs ja hywäin töiden harjoituxes, jotca myös sentähden Pyhäs Raamatus cutzutan uscon hedelmixi. Rom. 6: 22. Phil. 1: 12. Jac. 2: 14, 17, 18.

---

1. Mikä armo teko seura uscon ylössytyttämisen eli wastudest synnyttämisen jälken? Wastaus.

Wanhurscaax Tekeminen.

I. Cutca ne owat, jotca tulewat wanhurscax tehdyix? Wastaus.

Semmoiset syndiset * jotca owat ei ainoastans catuwaiset **, waan joilla myös on totinen eläwä usco HERran JEsuxen päälle. ***

* Ne jotca tulewat Wanhurscaix tehdyix, owat syndiset, eli semmoiset sielut, jotca wielä owat caickihin syndeins ja nisden rangaistuxihin wicapäät. Rom. 3: 19. 4: 5.

** Mutta ei he cuitengan enä ole catumattomat, waan catuwaiset eli murhelliset syndiset. Ps. 5: 5, 6, 7. Luc. 18: 13. Apost. 3: 19.

*** Waan ei sijnäkän ole wielä kyllä, että syndinen, joca tule wanhurscax tehdyx on murhellinen, waan hänellä pitä myös oleman totisen eläwän uscon HERran JEsuxen päälle. Rom. 4: 5. 10: 14. Gal. 3: 6. Phil. 3: 9.

II. Misä Wanhurscax tekeminen seiso?

Wastaus.

1. Syndein ander andamures*. 2. JEsuxen Wanhurscauden tygö lukemises.**

* Cuin se armollinen Jumala teke yhden syndisen Wanhurscax, nijn ei hän tygö lue silloin enä hänelle syndejä, waan anda ne hänelle ander; Hän pelasta ja puhdista hänen silloin synneistäns, Hän luke hänen wiattomax ja wapaax caikista hänen synneistäns. Ps. 32: 12. Jer. 31: 34. Apost. T. 13: 38. Rom. 4: 7. 2. Cor. 5: 19.

** Sitä wastan, cuin yhden syndisen wanhurscax tekeminen tapahtu, nijn tygö luke ja tygö omista se armollinen Jumala hänelle silloin JEsuxen ansaitun wanhurscauden ja sen juuri cuin hänen päällens puke. Es. 61: 10. Rom. 4: 5. 5: 19. 2. Cor. 5: 21. Gal. 3: 6. Phil. 3: 9.

III. Min-

III. Mingácaldainen yhden syndisen wanhurscax tekeminen on? Wastaus.

Tapahtu 1. Wälicappalden cautta*. 2. Sulasta armosta **. 3. Täydelliseſti ***. 4. Matcan saatta suuren ja autuallisen muutoxen ihmisen tyköná*.

* Ne wälicappalet joidenga cautta wanhurscaax tekeminen tapahtu, owat Jumalan puolelda Jumalan Pyhä sana ja Sacramendit, ihmisen puolelda Usco, Gal. 2: 16. Eph. 2: 8. Jolla hän tämän Wanhurscauden wastan otta.

** Me tulemma Wanhurscax Jumalan edes ei meidän hywydem, jumaliſudem, töidem ja ansiom cautta, waan sulasta armosta ja laupiudesta JEsuxen Christuxen ansion tähden, jonga me uscolla itzellem tygö omistam. Pſ. 103: 2. Eſ. 64: 6. Rom. 3: 20, 24, 28. Gal. 2: 16. Eph. 2: 8.

*** Caicki synnit tulewat anderi anneturi, 1. Joh. 1: 7. Ja sitä wastan coco JEsuxen ansaittu Wanhurscaus, joca on täydellinen, niille uscowaiſille tygö luetux, ja he sillä puetetux. Rom. 5: 17. Gal. 3: 27.

* Sen cautta tule yxi sielu Jumalan wihan alda Jumalan yhtäwyteen ja armoon; Perkelen yrjästä Jumalan lapſex; perkelen saſtaiſesta luolasta Jumalan Pyhäxi Templixi; helwetin ja cuoleman lapſesta, Taiwan Waldacunnan periliſex. Rom. 5: 1. Gal. 4: 4. 5: 6. Tit. 3: 7.

---

1. Mikä armo waicutus Wanhurscax tekemisen jälken seura? Wastaus.

Yhdistys Jumalan canſa.

I. Cutca ne owat, joidenga canſa Jumala tule yhdiſtetyxi? Waſtaus.

Ne uſcon cautta Wanhurſcax tehdyt ſiellut*. *Joh. 14: 23. 15: 5. Eph. 3: 17.

II. Miſtä tämä yhdiſtys ſeiſo? Waſt. Sijnä että Jumala tule uſcowaiſten ſieluin ſydämmis ſiſälliſeſti oleman ja aſuman*.

* Catumattomain ſieluin tykänä on ſe Wanhurſcas Jumala, ſamoin cuin muidengin luondocappaldens tykönä ainoaſtans ulconaiſeſt läſnä olewainen; mutta Hänen laſtens, nijden uſcowaiſten tykönä ſiſälliſeſti heidän ſydämiſäns. 3. Moſ. 26: 11, 12. Joh. 14: 23. 1. Cor. 3: 16. 6: 17, 19. Ilm. 3: 20.

III. Mingäcaldainen tämä yhdiſtys Jumalan canſa on? Waſtaus.

1. Sangen kijndiä ja likinäinen*. 2. Canſa waicuttuxen myötäns tuopa**.

* Jumalan ſanas ſeiſo, että Jumalan lapſet tulewat ſen cautta yhdex Henger Jumalan canſa. Joh. 17: 20, 21, 22. 1. Cor. 6: 17. Eph. 5: 30, 31, 32. 2. Pet. 1: 4.

** Cuin Jumala on tullut uſcowaiſten canſ yhdiſtetyx, niin waicuttawat he ſitten yhtenä toinen toiſens canſa, caickia hywä. Jumala uſcowaiſten, ja ne uſcowaiſet Jumalan canſa. Joh. 15: 5. Rom. 8: 15, 16. Gal. 4: 6. 2. Cor. 6: 16.

---

1. Mikä ſe armowaicutus on, joca ſeura yhdiſtyxen jälken Jumalan canſa? Waſt.

Jo-

Jocapäiwäinen Uudistus eli Pyhittäminen.

I. Cutca ne owat joisa Jumala sen waicutta? Wastaus.

Ne, jotca oikian catumuxen tehnet owat, ja armon tilaan Jumalalda ylös otetuxi tullet.

II. Misä jäcapäiwäinen uudistus, eli pyhittäminen seiso? Wastaus.

1. Sijnä, että se hywä Jumala nijstä synnin jäännöxiä, cuin meisä wielä parannuxen jälken owat, enämmin ja enämmin meistä ulospuhdista ja pois häwittä. 2. Sijnä, että Hän sen sian caickia hywää meisä lisä ja enändä.

III. Mingäcaldainen täma uudistus eli pyhittäminen on? Wast.

1. Joca päiwäinen*. 2. Tapahtu caikis cappaleis**.

* Joca päiwä ulospuhdista Jumala synnin jäännöxiä; joca päiwä, alinoma ja lackamata, lisä ja enändä sitä cuin hywä on. 2. Cor. 4: 16.

** Se armollinen Jumala ulospuhdista caickia synnin jäännöxiä sekä sisälliseſt että ulconaiſeſti ajatuxista, puheista, käytöxistä, töistä. Hän waicutta sitä wastan samoin lisändymisen ja caswannon caikes hywäs, nijncuin tiedos ja ymmärryxes taiwallisis asiois, totises eläwäs uscos, totises jumaliſudes, rackaudes, armeliaiſudes, laupiudes, kärsiwälliſydes, nöryydes, hartaudes, rucouxis, kijtoxis ja yliſtyxis, ja nijn edespäin. 2. Cor. 7: 1. Eph. 4: 24. 1. Theſſ. 5: 23. 2. Theſſ. 1: 3.

1. Mikä armo waicutus se on, joca seura jocapäiwäisen uudistuxen jälken? Wast.

Ylöspitäminen uscos ja caikes muus hywäs.

I. Cutca ne owat, jotca uscos ja jumalisudes ylöspidetyxi tulewat? Wastaus.

Ne sielut, joidenga tykönä jocapäiwäinen uudistus tapahtu.* *Phil.1:6. 1.Pet.5:10.

II. Misä tämä ylöspitäminen seiso? Wastaus

Sijnä, että se laupias Jumala armollans ture ja wahwista Hänen lapsians nijtä uscowaisia, ettei he heidän uscostans ja jumalisudestans pois lange, cuin he siihen kiusaturi tulewat, waan owat seisowaiset*.

* Jumalan lapset tulewat tähän langemuxeen monda kerta lihalda ja wereldä, Perkeleeldä ja mailmalda, hywällä ja pahalla, haucuturella kiusaturi; mutta he tulewat silloin myös Jumalan armon cautta tuetux ja wahwistetux niin, ettei he lange, waan ylitze woittawat kiusaxet, cuin he ainoastans andawat Jumalan armon olla työnnäns woimallisen, 2. Cor.1:21, 22. Phil. 2: 13. 2. Thess. 3:3, 4.

III. Mingäcaldainen, tämä ylöspitäminen uscos ja caikes muus hywäs on? Wastaus.

Taicka keskeen puuttuwainen, taicka loppuun saacka päälle seisowainen*.

* Monda kerta tapahtu, ettei se armollinen Jumala saa nijtä sieluja, jotca uscoon ja jumalisuteen käändyneet owat, loppuun saacka sijnä ylös

ylös pitä, waan jällens taeaisin langewat, taicka lihan ja weren, Perkelen ja mailman yllytysten cautta, taicka waiwan ja wainon alla, joca uscon ja Wanhurscauden tähden päälle tule. Luc. 8: 3.

Mutta cuitengin on semmoisiakin sieluja, jotca Jumalan armon cautta, jolla hän heitä wahwista, caicki kiusauxet ylitze woittawat, ja owat uscosans loppuun asti wahwat ja seisowaiset. 1. Cor. 9: 25. 2. Tim. 2: 5. 4: 6, 7, 8. Jac. 1: 12. Ilm. 2: 10.

Pyhän Hengen Armo waicuturist yhteiseſt.

I. Cuca ſe on joca caicki nämät armowaicuturet meidän tykönäm teke ja toimitta?

Waſtaus.

Se Pyhä ja armollinen Jumala itze*.

* Näitä armo waicuturia ei ihminen omalla luonnolliſella woimallans taida enämmin alca cuin täyttäkän, waan ne owat caicki Jumalan omat armo työt ja waicuturet. 2. Cor. 3: 5. Phil. 2: 13.

II. Mingdcaldaiſet nämät armo waicuturet owat? Waſtaus.

1. Muutamain wälillä on toiſinans cauwan aica, muutamat ſeurawat aina cohta toiſtens jälken *. 2. Tapahtuwat aina ja caicki ſijnä järjeſtyxes, joſa ne jo nimitetyt owat**.

* Ne armo waicuturet, joidenga wälillä toiſinans cauwan aica on, owat cutzumus, ylös-

walistus, catumus ja uscon ylös sytyttäminen. Nijn on monda kerta ylöswalistuxen ja catumuxen wälillä cauwan aica. Monda kerta tapahtu, että ihminen sitten wielä, cuin hän on ylöswalaistuxi tullut, cauwan aica synneisäns catumatoinna elä. Samoin käy monda kerta cauwan aica ulos, ennen cuin catumuxen päälle uscon ylössytyttäminen seura. Tapahtu monda kerta, että yxi syndinen cauwan aica on murhellinen ja surullinen, lewotoin ja rauhatoin, ennen cuin hän Ewangeliumin armo kupauxista uscon käsittä taita.

Mutta sitä wastan nijn seurawat uscon ylössytyttäminen, Wanhurscax tekeminen, yhdistys Jumalan cansa, ja ne muut seurawaiset armowaicutuxet cohta ja ilman wähindäkän wiwytystä toistens jälken. Nijncuin esimerkix: Nijn pian cuin usco meidän sydämmisäm ylös sytty, nijn tulemma me cohta sillä samalla hetkellä sen cautta Wanhurscaax tehdyix; nijn pian cuin Wanhurscaax tekeminen tapahtunut on, nijn seura cohta sen päälle yhdistys Jumalan cansa, ja nijn edespäin

** Cutzuminen tapahtu aina ensin. Cutzumisen jälken seura ylöswalistus. Ylöswalistuxen jälken catumus. Catumuxen jälken uscon ylös sytyttäminen. Uscon ylös sytyttämisen jälken Wanhurscax tekeminen ja nijn edespäin. Tämän järjestyxen pitä se Pyhä ja Wanhurscas Jumala nijn, ettei Hän ikänäns sijtä pois luowu, eikä sentähden ikänäns jotacuta jälken seurawaista armo waicutusta tee, eikä taidackan tehdä, ennen cuin se edellä käywäinen ensin tapahtunut on. Nijncuin esimerkix: Hän ei ikänäns waicuta, eikä taidackan waicutta catumusta, ennen cuin ylöswalistus tapahtunut on. Samoin ei ikänäns ylössytyttä eikä taidackan ylös sytyttä uscoa, ennen

cuin

cuin ſyndinen on tullut catuwaiſex eli murhelliſex ja ſurulliſex. Apoſt. T. 26: 18. Ilm. K. 3: 20.

III. Mitä warten ſe hywä Jumala nämät armo waicuturet meidän tykönäm teke ja toimitta? Waſtaus.

1. Itzellens cunniax. 2. meille hywäx ja autudex.

---

1. Mikä ſe toinen Pyhän Hengen hywä työ on, joca täſä colmannes uſcon cappales meille edespannan? Waſtaus.

Syndein Andex Andamus.*

* Waicka ſyndein andex andamus on yxi oſa Wanhurſcax tekemiſeſtä, jonga tähden ſitä myös jo nimitetyx armowaicuturex on tullut puhuturi; cuitengin, nijncuin ſe meidän kyſymys kirjaſam, jonga järjeſtyſtä meidän tule ſeurata, luetan yhdex erinomaiſex Pyhän Hengen armo työxi; nijn waati ſama järjeſtys, että me myös täſä wielä ſitä erityiſeſt puhumme.

I. Cuca ſe on joca meille ſynnit andex anda? Waſtaus.

Se armollinen Jumala itze.*

* Pſ. 32: 1, 2. Marc. 2: 7. Rom. 8: 7, 8. 2. Cor. 5: 19.

II. Cutca ne owat, joille Hän ſynnit andex anda? Waſtaus.

Catuwaiſet ſyndiſet, joilla on totinen uſco HERran JEſuxen päälle.*

* Apoſt. T. 10: 43. 13: 38.

III. Miſtä ſyndein andex andamus ſeiſo? Waſtaus.

Sijnä

Sijnä, että se armollinen Jumala catuwaisille syndisille, jotca uscowat HERran JEsuxen päälle, ei enä tygö lue heidän syndejäns; waan' päästä ja juliſta heitä nijstä wiattomix, wapaix ja puhtaix.*

* Rom. 4: 7. 2. Cor. 5: 19.

IV. Mingäcaldainen syndein andex andamus on? Wastaus.

1. Täydellinen*, 2. Taita tapahtua usiamman kerran.**

* Se armollinen Jumala andex anda catuwaisille syndisille caicki heidän syndins sekä sisälliset että ulconaiset, sekä pienet että suuret, sekä salaiset että julkiset, sekä endiset että nykyiset.

** Cuin yxi sielu, joca on saanut syndins andex, lange jällens syndeins tacaisin, niin tulewat ne myös silloin jällens hänelle wastudesta tygö luetux: Mutta jos hän Jumalan armon cautta jällens ylösnouse ja teke parannuxen, niin tulewat myös synnit hänelle wastudest jällens andex annetuxi.

V. Mitä warten Jumala synnit andex anda? Wastaus.

1. Itzellens cunniax.* 2. Catuwaisille syndisille hywäx ja autudex.**

* Eph. 1: 3.

** Cuin synnit tulewat andex annetux, niin langewat myös silloin ja sillä samalla caicki syndein rangaistuxet. Ja tämä autuallinen asia on se, joca sillä armollisella Jumalalla on päälle tarcoitusna, cuin Hän catuwaisille syndisille synnit andex anda. Rom. 4: 6, 7. Tit. 3: 7.

---

1. Mikä se colmas Pyhän Hengen hywä työ on? Wastaus.

Ylösherättäminen cuolluista / eli ruumillisesta cuolemasta.

2. Mistä Jumala meitä ylösherättä? Wastaus.

Cuolemasta.

I. Cuca cuoleman meidän päällem pannut on? Wastaus.

Jumala Caickiwaldias itze *.

* Luom. K. 2: 17.

II. Cutca ne owat, joidenga päälle Jumala cuoleman pannut on? Wast.

Caicki ihmiset*. * Rom. 5: 12.

III. Misä se ruumillinen cuolema seiso? Wastaus.

Sielun ja ruumin erkanemises toisistans.*

* Apost. T. 20: 10.

IV. Mingäcaldainen cuolema on? Wastaus.

1. Colmellainen: ruumillinen, hengellinen ja ijancaickinen *. 2. Ruumillinen cuolema hengen ja elämän, mutta ei cuitengan sielun päälle lopun tekewäinen **. 3. Ruumillinen cuolema on myös aicans, muotons ja paickans suhten Jumalalda Itzeldä päätetty ***. 4. Taicka onnellinen ja autuallinen, taicka onnetoin ja cadottawainen.

* Mitä ruumillisella, hengellisellä ja ijancaickisella

sella cuolemalla ymmärretän se on jo ennen sanottu.

** Niin cauwan cuin sielu on ruumin cans yhdistetty, niin anda sielu ruumisille wäen ja woiman, hengen ja elämän; mutta cuin sielu ercane pois ruumista silloin cuole ihminen Ruumin puolesta: silloin tule ruumillisen elämän päälle loppu. Mutta sielu ei cuole sittengän, cuin se ruumist ercane, waan sillä on, niincuin ennen, niin myös sittengin hänen woimans ja elämäns. Hän on ja elä wielä ruumillisen cuolemangin jälken, taicka HERran tykönä Taiwas, taicka ijancaickises pijnas ja waiwas helwetis. Sarn. 12: 7. Matth. 10: 20. Ilm. 6: 9. Cuin yxi paistawainen kyntilä on lyhdyn sisällä; niin se ylöswalaise ja lämmittä lyhdyn: mutta cuin kyntilä tule sijtä ulosoteturi, niin jäpi lyhty tyhjär, kylmär ja pimiär: mutta kyntilä pala, loista ja lämmittä yhtä hywin waicka se on ulcona lyhdystä: niin on se myös meidän sielumme cans.

*** Se Caickiwaldias Jumala on päättänyt ei ainoastans, että meidän ihmisten pitä kerran cuoleman, waan Hän on myös tehnyt päätöxen cosca, cuinga ja misä sen tapahtuman pitä. Ps. 139: 16. Job. 14: 5.

1. Mingädaldainen se päätös on, jonga se Caickiwaldias Jumala on tehnyt cuoleman ajasta, muodosta ja paicasta? Wastaus.

1. Puolittain ehdotoin puolittain ehdollinen *. 2. Puolittain lopun tekemisen, puolittain sallimisen-päätös **.

* Ehdotoin on se, jonga se Caickiwaldias Jumala on tehnyt itzecungin ihmisen luonnollisen wäen ja woiman suhten, että hänen pitä mailmas

ilmas elämän nijn cauwan, cuin hänellä tätä luonnollista woima on ja räckä, ja wältämättömästi cuoleman silloin, cuin sama luonnollinen woima loppu. Yhdollinen päätös on se, jonga se sama Caickiwaldias Jumala on tehnyt ihmisen elämä kerran muodon eli jongun muun erinomaisen syyn suhten, ja on päättänyt taicka lyhendä taicka pidendä hänen elinaicans sitä määrästä, johonga hän muutoin luonnollisella woimallans eläis. Lyhendä, jos ihminen itzens pahoin käyttä, ja sillä luonnollisen woimans ja terweydens turmele, eli jos muutoin suuret onnettomudet Jumalan lasten edes seisowat. Pidendä, jos joku erinomainen tarwe Jumalan lapsille, eli muille hywäx, sitä waati.

** Se Caickiwaldias Jumala on päättänyt puolittain että itze tehdä lopun cuolemalla ihmisen elämän päälle sillä hetkellä, sillä tawalla ja sijnä paicas, cuin se tapahtu; puolittain, että ainoastans sallia sen tapahtua, cosca cuinga ja misä se tapahtu.

V. Mitä warten Jumala on cuoleman ihmisten päälle pannut? Wastaus.

1. Hänen jumalallisen woimans ja Wanhurscaudens cunniax. 2. Synnin rangaistuxex *. * Rom. 6: 23.

1. Ongo cuolema wielä nytkin yxi synnin rangaistus? Wast.

On Jumalattomille, waan ei Jumalan lapsille *.

* Sillä, cuin JEsus on kärsinyt meidän edestäm cuoleman, on Hän pois ottanut ruumillisen cuoleman wahingollisuden, ja muuttanut sen Jumalan lapsille hywäx. Joh. 11: 25, 26. Rom. 14: 7. 2. Cor. 5: 6, 7, 8. Ilm. 14: 13.

1. Mitä cuoleman jälkeen seura? Wast.

Cuolluitten Ylösnousemus.

I. Cuca se on joca meitä cuolluista ylösherättä? Wastaus.

Jumala*. * 1. Cor. 6: 14.

II. Cutca ne owat jotca cuolluista tulewat ylösherätetyxi? Wastaus.

Caicki ihmiset, sekä Jumaliset että Jumalattomat.* * Joh. 5: 28, 29.
Ilm. K. 20: 12, 13.

III. Missä cuolluitten ylösherättäminen seiso? Wastaus.

Siinä, että se Caickiwaldias Jumala, niistä tomuista, joihinga meidän ruumim cuoleman jälken hajowat, jällens samat meidän ruumim ylösrakenda ja sielun cans yhdistä.

IV. Mingäcaldainen cuolluitten ylösnousemus on olewa? Wastaus.

Se on tapahtuwa 1. Samoilla ruumihilla itze olemisen puolesta cuin meillä täsäkin mailmas owat. 2. cuitengin omaisutten puolesta, toisencaldaisilla.*

* Ne jumaliset tulewat ylösherätetyxi kircastetuilla Ruumisilla, niin että niiden pitä wajstaman nijncuin auringon taiwaalla. Matth. 13: 43. 1. Cor. 15: 41. Phil. 3: 21. 1. Joh. 3: 2. Mutta ne jumalattomat luonnollisilla ruumilla.

V. Mitä warten Jumala meitä ylösherättä cuolluista? Wastaus.

1. Ikellens cunniari. 2. Jumalattomille rangaistuxen; jumalisille autuuden.*

* Se tapahtu sitä warten, että ne jumalattomat ruuminsakin puolesta tulisit heidän ansaituista rangastuxians helwetis kärsimään, ja ne jumaliset sitä wastan samoin ruuminsakin puolesta tulisit ijancaickiseen autuuteen taiwaas.

---

1. Mitä cuolluitten ylösnousemisen jälken seura? Wastaus.

Wijmeinen Duomio.

I. Cuca sen wijmeisen duomion pitä? Wastaus.

JEsus.* * Apost. T. 17: 31.

II. Cutca ne owat joidenga sille wijmeiselle duomiolle tuleman pitä? Wastaus.

Caicki ihmiset.* * Apost. 17: 31.
Rom. 14: 10. 2. Cor. 5: 10. 2. Tim. 4: 1.

III. Misä se wijmeinen duomio seiso? Wastaus.

1. Elämäkerran ja töiden tutkinnos, ilmoittamises ja päälle täyttämises. 2. Duomio päätöxen langettamises. 3. Langetettuin duomio päätöxen täyttämises*.

* Matth. 25: 31-46.

1. Mingäcaldaisen duomio päätöxen jumalattomat silloin saawat? Was.

Että heidän pitä menemän ijancaickiseen tuleen, joca perkeleille ja hänen Engeleillens walmistettu on.* * Matth. 25: 41.

2. Mingä duomio päätöxen ne jumaliset? Wastaus.

Että heidän pitä omistaman sen waldacunnan, cuin mailman aluista heille walmistettu on *. * Matth. 25: 34.

IV. Mingäcaldainen se wijmeinen duomio on olewa sekä Jumalisille että jumalattomille? Wastaus.

Jumalattomille julma ja onnetoin; Jumalisille lohdullinen ja autuallinen.

V. Mitä warten se wijmeinen duomio tule pidettyxi? Wastaus.

1. Jumalalle cunniax. 2. Jumalattomille rangaistuxex ja jumalisille autuuden.*

* Matth. 25: 34, 46. Rom. 2: 5, 6, 7, 8, 9, 10.

1. Mitä wijmeisen duomion jälken seura? Wastaus.

Mailman Loppu.

I. Cuca mailman päälle lopun tekewä on? Wastaus.

Se Caickiwaldias Jumala*.

* Pf. 102: 26, 27.

II Mingä päälle Jumala lopun tekewä on? Wastaus.

Maan ja Taiwaan ja caickein järiettömäin luondocappalden päälle cuin niisä owat *

* Pf. 102: 26, 27. Ne järjelliset luondocappalet Engelit ja ihmiset, ei saa coskan heidän loppuans, waan nijden pitä sittengin wielä, cuin

mailma

mailma loppuns saanut on, oleman ja elämän, taicka ijancaickiſes cadotuxes, taicka ijancaickiſes cadotuxes.

III. Miſtä mailman loppu ſeiſo? Waſt. Sijnä, että ſe Taickiwaldias Jumala anda maan ja taiwaan ja taicki järjettömät luondocappalet heidän endiſeen tyhjyteens jällens rauweta.*

* Eſ. 57: 6. Matth. 24: 35. Ilm. 20: 11.

IV. Mingäcaldainen mailman loppu on? Waſtaus. Wißeillä tundo merkeillä meille jo edelpäin tiettäwäx tehty.*

* Semmoiſet tundomerkit owat ſuuri surutoimus; erinomaiſet ſuuret maan järiſtyxet; ſuuret mätelit ja sodat; Auringon, Cuun ja Tähtein pimeneminen. Matth. 24: 11, 29, 37, 38. Luc. 21: 9, 10. 2. Pet. 3: 3, 4.

V. Mitä warten Jumala mailman päälle lopun tekewä on? Waſt.

1. Itzellens cunniax. 2. Jumalan lapſille pelaſtuxex*. *Luc. 21: 28. Rom. 8: 19-22.

---

1. Mikä ſe neljäs Pyhän Hengen hywä työ on? Waſtaus.

Ijancaickinen Elämä.

I. Cuca ijancaickiſen elämän meille anda? Waſtaus. Itze Jumala.* *Rom. 8: 30. 2. Tim. 4: 8. Tit. 3: 5. Ebr. 2: 10.

II. Kenelle? Wastaus.

Uscowaisille, jotca loppun asti uscos seisowaiset owat.* * Matth. 10: 22. Joh. 1: 12. Rom. 8: 17. Jlm. 2: 10.

III. Misä ijancaickinen elämä eli autuus seiso? Wastaus.

1. Sijnä, että ne uloswalitut taiwas owat täydellisesti wapaat caikesta pahasta*. 2. Sijnä, että heillä sitä wastan on caickia hywä sielun ja ruumin puolesta ylönpaldisest.**

* He owat; wapaat caikesta ruumillisesta papasta eli ruumillisista tuskista ja waiwoista; wapaat caikesta hengellisestä pahasta, nijncuin hengellisestä sokeudesta, synnistä ja hengellisistä sielun ahdistuxista ja waiwoista; wapaat caikesta ijancaickisesta pahasta, eli nijstä ijancaickisista helwetin tuskista ja waiwoista, joisa ne cadotetut tämän elämän jälken owat. Ps. 116: 8. Es. 35: 10. Wijs. K. 3: 11. 1. Cor. 15: 26, 53, 54. Jlm. K. 21: 4.

** Job. 19: 26, 27. Ps. 16: 11. 17: 15. 116: 9. Es. 35: 10. Wijs. K. 3: 1. 1. Cor. 13: 12. 1. Joh. 3: 2. Jlm. K. 7: 13. Sielun puolesta owat ne ulos walitut ylöswalaistut täydellisellä Jumalan ja caickein muiden taiwallisten asiain tunnolla. Ruumin puolesta lahjoitetut täydellisellä terweydellä, cuolemattomudella, ja ulos sanomattomalla kircaudella, nijn että he paistawat cuin Auringo taiwaalla. Tällä kirckaudella owat myös heidän ruumilliset silmäns ylöswalaistut nijn, että he nä kewät ja catzelewat Jumalata caswoista caswoin. Job. 19: 26, 27. Molembain, sielun ja ruumin puolesta, omat he täydellisest pyhät ja wanhurseat; suloises ja autuallises seuras ja cansakäymises Jumalan

lan ja caickein muiden taiwan asuinden cans; suures taiwallises cunnias, ja ulosanomattomas taiwaallises ilos ja riemus.

IV. Mingäcaldainen tämä eläma ja autuus on? Wastaus.

1. Ulos sanomatoin*. 2. Alca sielun puolesta cohta cuoleman jälken, molembain, sielun ja ruumin puolesta sinä wijmeisenä paiwänä**. 3. Ijancaickinen***.

* Matth 5: 12. 1. Cor. 2: 9.
** Matth. 25: 46. Luc. 16: 22.
*** Dan. 12: 2. 1. Thess. 4: 17.

V. Mitä warten Jumala anda ijancaickisen elämän? Wastaus.

1. Itzellens cunniax*. 2. Ulscowaisille hywäx. * Ilm. K. 7: 11, 12.

I. Mihingä catumattomat syndiset cuoleman jälken joutuwat? Wastaus.

Ijancaickiseen cuoleman.

Ijancackinen Cuolema eli Cadotus.

I. Kenelda catumattomat syndiset tulewat ijancaickisella cuolemalla rangaistuxi? Wastaus.

Sildä Wanhurscalda Jumalalda itzeldä*. * Matth. 10: 28. 2. Thess. 1: 7, 8, 9.

II. Cutca ne owat, jotca sillä rangaistuxi tulewat? Wastaus.

Catumattomat syndiset, jotca semmoisina

loppuun saacka pysywát ja mailmasta wijmein pois ercanewat*. *Matth. 25: 41. Rom. 2: 8, 9. 8: 13. 1. Cor. 6: 9, 10.

III. Misá ijancaickinen cuolema eli cadotus seiso? Wastaus.

1. Sijná, ettá semmoiset catumattomat syndiset tulewat peráti ja coconans Jumalan armosta ja caikesta taiwaallisesta autudesta ulossuljetuxi. 2. Sijná, ettá he sitá wastan tulewat seká sielun ettá ruumin puolesta pijnan ja waiwan helwetis. *

*Luc. 16: 22, 23, 24. Matth. 25: 46.

IV. Mingácaldainen se on? Wastaus.

1. Julma ja hirmuinen*. 2. Alca sielun puolesta cohta cuoleman jálken; molembain, sielun ja ruumin puolesta wijmeisná páiwáná **. 3. Oikia, wanhurscas ja hywin ansaittu ***. 4. Ijancaickinen ja loppumatoin*.

* Luc 16: 24. **Luc. 16: 23, 24. Matth. 25: 46. *** Rom. 2: 2, 3, 6. 2. Theß. 1: 5, 6. * Matth. 25: 46. Marc. 9: 44. Ilm. K. 14: 11.

V. Mitá warten catumattomat syndiset tulewat sillá rangaistuxi? Wastaus.

1. Jumalan totuden, wanhurscauden ja woiman cunniax*. 2. Sitá warten, ettá he saisit sen cuin he töilláns ansainnet owat. **

* 2. Theß. 1: 9, 10. ** 2. Theß. 1: 8. Rom. 2: 6.

---

1. Mitá tásá colmannes Uscon Cappalees on colmannex waarin ottaminen? Wast.

Seura-

Seuraawaiset Neljä aſian haara.

2. Mikä ſe enſimmäinen aſian haara on? Waſtaus.

Että Pyhä Hengi caicki nämät waicutta ſarna wiran palweluxen ⁂

3. Mikä ſe toinen aſian haara? Waſt. Että nämät ſuuret Jumalan ſen Pyhän colminaiſuden ⁂

4. Mikä ſe colmas aſian haara on? Waſtaus.

Että colme on ſyytä meidän Wanhurſcauteem ja ⁂

5. Mikä ſe neljäs? Waſtaus.

Mitä hywä meille ſiſtä on, että me opimme nämät ⁂

6. Mitä hywä meille ſiis ſiſtä on, että me opimme nämät uſcon cappaleet? waſt.

1. Että me opimme tundeman Jumalan.

Jumalaſta.

1. Keneſtä Jumala on? Waſtaus. Itzeſtäns iſancaickiſeſt.*

*Eſ. 41:4. 44:8. Ilm. K. 1:17.

I. Ongo Jumalas muuta cuin yxi oleminen? Waſtaus.

Ei*. *5. Moſ. 6:4. 1. Joh. 5:7.

II. Mutta cuinga monda Perſona? Waſtaus.

Colme.* *Eſ. 48:16. Matth. 28:19. 1. Joh. 5:7.

1. Cuca se ensimmäinen Persona? wast. Isä.

2. Keneſtä Hän on? Wastaus. Itzeſtäns.

3. Cuca se Toinen? Wastaus. Jumalan Poica.

4. Keneſtä Hän on syndynyt? Wast. Isäſtä.* *Pſ. 2:7.

5. Cuinga? Wastaus. Yönluonnolliſella tawalla ja ijancaickiſudes.* *Mich. 5:2.

6. Cuca Colmas Persona? Wast. Pyhä Hengi.

7. Keneſtä Hän ulos käy? Wast. Isäſtä ja Pojaſta*. *Joh. 15:26. Gal. 4:6.

8. Cuinga? Wastaus. Ijancaickiſeſt.

III. Mingäcaldainen Jumala on omaiſutten puoleſta? Wastaus.

1. Yxi ainoa. 2. Hengellinen. 3. Ijancaickinen. 4. Caickitietäwäinen. 5. Joca paicas läſnä olewainen. 6. Caickiwaldias. 7. Pyhä. 8. Wanhurſcas. 9. Armollinen. 10. Corkia ja Maijeſtetillinen. 11. Autuas.

1. Cuinga Jumala on ainoa? Wast. Nijn ettei ole, eikä taidackan olla muuta, cuin yxi ainoa totinen Jumala.*

* 5. Moſ. 4:35. 6:4. 2. Cun. 19:19.

2. Cuinga Hengellinen? Wastaus. Nijn ettei Hän ellä ole ruumiſta ja ruumilliſia

milliſia jäſenitä, waan on yxi palias ja puhdas Hengi.* *Joh. 4: 24.

3. Cuinga ijancaickinen? Waſtaus. Nijn ettei Hänellä ole alcua eikä loppua*.

*Luom. 2: 33. Pſ. 90: 2. 102: 28. Eſ. 41: 4. Ilm. K. 21: 6.

4. Cuinga Caickitietäwäinen? Waſtaus. Nijn että Hän tietä caicki mitä maan päällä ja taiwaas on ja tapahtu.*

*1. Cun. 8: 39. Pſ. 139: 2. Ebr. 4: 13.

5. Cuinga jocapaicas läſnä olewainen? Waſtaus.

Nijn, että Hän on caikis paicois ſekä maan pällä, että taiwaas*. *Pſ. 139: 7, 8. Jer. 23: 23, 24. Apoſt. 17: 27, 28.

6. Cuinga Caickiwaldias? Waſt.

Nijn, että Hän woi tehdä caicki mitä Hän tahto.* *Luom. 17: 1. Matth. 19: 26. Luc. 1: 37. 2. Cor. 6: 18.

7. Cuinga Pyhä? Waſt.

Nijn että Hän wiha, cauhiſtu ja eſtä caickia pahutta; ja ſitä waſtan tahto, racaſta ja edesautta caickia hywää.*

*3. Moſ. 11: 44. 1. Sam. 2: 2. Eſ. 6: 3.

8. Cuinga Wanhurſcas? Waſt.

Nijn, että Hän teke ja anda itzecullengin hänen töidens ja anſions jälken.*

*Pſ. 92: 16. 119: 137. Rom. 1: 18. 2: 5, 6, 7. 2. Theſſ. 1: 6.

9. Cuinga Hän on nijlle jumalattomille Wanhurſcas? Waſtaus.

Nijn ettei Hän taidackan muutoin cuin tehdä heille, mitä he jumalatiomudellans ansaitzewat.* * Rom. 1:12.
2:5,6,8,10. 2. Theß. 1:6,7,8,9.

10. Cuinga nijlle jumalisille? Wastaus.
Nijn, että Hän heilletkin anda ja teke heidän jumalisen elämäkertans ja töidens jälken.* *Rom.2:5,6,7,10. 2.Theß.1:6,7.

11. Cuinga Hän on armollinen? Wast.
Nijn, että Hän mielelläns teke luondocappalellens caickia hywä*.

* Tämä Jumalan omaisus cutzutan muutoin Pyhäs Raamatus Jumalan hywydex, rackauder, pitkämielisydex, kärsiwällisydex ja nijn edespäin. Ps. 33:5. Joh. 3:16. Rom. 11:6. Tit. 3:4,5.

12. Cuinga monenlainen tämä Jumalan armo on? Wastaus.
Cahtalainen; Ruumillinen ja Hengellinen.*

* Ruumillinen se, jonga Hän osotta ruumillisten hywäin töidens cautta woiman waldacunnas; Hengellinen se, jonga Hän Armon- ja Cunnian-Waldacunnas hengellisten hywän töiden cautta näyttä.

13. Cuinga monellainen se hengellinen armo? Wastaus.
Taas Cahtalainen: yhteinen ja erityinen.

14. Mikä se yhteinen armo? Wast.
Jonga Hän on caikille ihmisille yhteisest osottanut, ja wieläkin osotta.

15. Misä

15. Miſä ſe ſeiſo? Waſtaus.

Simä, että Jumala on armahtanut coco langennen ihmiſen Sucucunnan päälle; andanut poicans coco ihmiſen Sucucunnalle yhteiſeſt Wapahtajax ja autuax tekiäx; ja pyytä caickia ihmiſiä aututeen saatta*. *Ezech. 33: 10. Joh. 3: 16. Apoſt. T. 17: 30, 31. Rom. 11: 32. 1. Tim. 2: 4. Tit. 2: 11.

16. Mikä ſe erityinen armo? Waſtaus.

Jonga Hän erityiſeſt Jumalan lapſille on oſottanut, ja wieläkin oſotta*.

*Joh 15: 19. Rom. 8: 30. Eph. 1: 3, 4, 2. Theſſ. 2: 13. Ilm. K 2: 10.

IV. Cuinga monenlaiſet Jumalan työt owat? Waſtaus.

Colmellaiſet: **woiman, armon ja cunnian työt***.

* Woiman työt owat ne, joidenga cautta Jumala on näyttänyt ja wieläkin näyttä Hänen Jumalalliſen Caickiwaldian woimans, nijnenin luominen ja luotuin ylöspitäminen. Armon työt, joidenga cautta Hän meille jumalalliſen armons oſotta, nijnenin cuzuminen, ylöswaliſtus, uſcon ylöstytyttäminen, ja niin edespäin. Cunnian työt, joilla Hän erinomattain myös Hänen Jumalalliſen cunnians ja Majeſtetins ilmoitta, nijnenin cuolluitten ylösherättäminen, wijmeinen tuomio ja mailman lopun tekeminen.

---

1. Mitä hywä meille ſixi toiſexi on meidän uſcon cappaleiſta? Waſt.

Sitten on meille meidän uſcom cappaleiſta lohdutus caick naiſes murhes.

2. Mikä lohdutus ruumilliſes murhes, nijncuin ylencatzes, ſairaudes, köyhydes? Waſtaus.

Me johdatam ſillöin mieleem, että Jumala on meitä ⁂

3. Mikä lohdutus hengelliſes murhes, nijncuin ahdiſtuxes, wapiſtuxes, oman tunnon waiwois yndeim tähden? Waſt.

Me mieleem johdatam ſillöin että Chriſtus ⁂

4. Mikä lohdutus wijmein cuolemata waſtan? Waſt.

Nijn myös jos me rupem pelkämän ⁂

Colmas Pääcappale.

1. Mikä ſe Colmas Pääcappale Catechiſmuxes on? Waſtaus.

Ijä Meidän Rucous.

I. Mixi nyt ſeura rucoureſt? Waſtaus. Coſca me olem uſcon cautta ⁂

II. Cuca ſe on, jota meidän pitä rucoileman? Waſt.

Itze Jumala Caickiwaldias*.

* Pſ. 50: 15. Matth. 4: 10. Jlm. 19: 10.

III. Cutca ne owat joidenga händä pitä rucoileman? Waſt.

Caicki ihmiſet, nuoret, wanhat, halwat, corkiat.

1. Cutcasta ne, jotca Händä o kein ja Kelwollisesti rucoilewat? Wastaus.

Ainoastans Jumalan lapset uscowaiset sielut*. *Joh. 4:23, 24. 9:31. 1. Tim. 2:8.

IV. Mikä on rucoilla? Wastaus.

Se on pitä nöyrä ja catuwaista = = =.*

* Ps. 19:15.

1. Mitä meidän sijs pitä rucoileman? Wastaus.

Ruumillisia ja Hengellisiä tarpeitam*.

* Marc. 11:24. Joh. 5:7.

2. Mitä erinomattain ja ylitze caickia? Wastaus.

Nijtä Hengellisiä, Taiwaallisia ja ijancaickisia*. * Matth 6:33.

V. Cuinga meidän pitä rucoileman, että meidän rucouxem tulis cuulduri? Wast.

Meidän pitä rucoileman. 1. Christuxen nimeen, se on = = =

1. Emmekö me saa rucoilla meidän oman mahdollisudem ja ansiom tähden? Wastaus.

Ei, waan meidän pitä oleman rucoillesam wiheljäiset, surkiat, kelwottomat ja mahdottomat meidän omisa silmisäm*.

* Luom. 18:27, 30, 32. 4. Mos. 20:6. Dan. 6:10. 9:18. Joh. 16:23. Apost. 20:36.

2. Mitä meidän pitä rucoillesam erinomattain wahwast uscoman? Wastaus.

Jumalan caickitetäwäisyden *, armon **, ja caickiwaldian woiman***.

* Jumalan Caickitietäwäisyden, että Hän tietä caicki

caicki meidän puutoxem ja tarpeem, meidän halum, huocauxem ja rucouxem Jac. 1: 6, 7. Ps. 27: 7, 8. Marc. 11: 24. 1. Joh. 5: 15.

** Jumalan armon, että Hän mielelläns tahto JEsuxen ansion tähden meille anda ja tehdä, mitä me häneldä rucoilem, Luc. 1: 13. 18: 7.

*** Jumalan woiman, että Hän woi sen tehdä. Matth. 21: 22.

3. Pitäkö meidän rucouxem myös catuwaisella sydämmellä tapahtuman? Wast.

Pitä*. *Ps. 66: 18. Es. 1: 15. Joh. 9: 31.

4. Owatco meidän rucouxem Jumalalle otolliset, jos em me näin rucoile? Wast.

Ei*. *Es. 1: 15. Jac. 4: 3.

5. Mutta mingäcaldaiset? Wastaus.

Ilkiät ja cauhistawaiset*.

* Es. 1: 11, 12, 13, 14, 15. Amox. 5: 21.

6. Mutta cuinga se tule, että jocu usein tällä tawalla rucoile, ja ei tule wielä sittengän cohta cuuldux? Wast.

Jos me tällä tawalla rucoilem . . *

* Se Taiwallinen Isä Hän ei taida muutoin cuin cuulla Hänen lastens rucouxet; mutta Hän ei cuitengan tee sitä aina nijn pian cuin he soisit, waan wijwyttele toisinans, ja coettele sillä heidän kärsimystäns; eikä myös aina juuri sillä tawalla, cuin he tahdoisit, waan anda heille toisinans jotacuta muuta, cuin heille parembi on.

VI. Mingä meitä pitä ylöskehoittaman rucouxeen? Wastaus.

1. Jumalan käskyn*. 2. Sen, että se on suuri syndi jos ei hartaast rucoilla Jumalata. 3. Jumalan lupauxen rucouxen

cuu-

cunsosta **. 4. Meidän ja meidän lähimmäisem puutoxet ja tarpeet.

* Pſ. 50: 15. Eſ. 45: 23. Luc. 11: 9, 18. Jac. 5: 13.

** Pſ. 50: 15. 145: 15, 19. Matth. 7: 7, 8. 21: 22. 1. Joh. 5: 14.

VII. Mitä warten meidän pitä rucoileman Jumalata? Waſt.

1. Jumalalle yliſtyxex ja cunniax. 2. Meille itzellem hywäx.

---

1. Cuca ſe paras rucous on caickein rucouſten ſeas? Waſtaus.

Jſä meidän Rucous.

2. Cuinga Jſä meidän Rucous jaetan? Waſtaus.

Colmeen oſaan, nimittäin. 1. Eſipuheeſen. 2. Itze rucouxijn. 3. Päätöxeen. 4. Mikä ſe enſimmäinen Jſä meidän Rucouxen oſa on? Waſt.

Eſipuhe.

1. Cuinga Jſä meidän Rucouxen Eſipuhe cunnu? Waſtaus.

Jſä meidän joca olet taiwaas.

II. Mitä meillä on tutkia Jſä meidän Rucouxen eſipuhees? Waſt.

1. Mitä ſinä ymmärretän näillä ſanoilla, Jſä, meidän, joca olet Taiwaas. 2. Mihingä Jumala tahto meitä Jſän nimellä wetä.

1. Mi-

1. Mitä täsä sijs Jsän nimellä ymmärretän? Wastaus.

Coco Pyhä colminaisuus, eli caicki colme Jumaluden Persona, Jsä, Poica ja Pyhä Hengi*.

toisinan s

* Pyhäs Ramatus cuttutan ensimmäinen Jumaluden Persona Jsäxi Jumalan Pojan suhten, 2. Cor. 1: 3. 1. Pet. 1: 13. Toisinans coco Pyhä Colminaisuus, meidän ihmisten suhten, nijncuin täsä Jsä meidän Rucouxes. Matth. 23: 9. Eph. 3: 15. Jac. 1: 17.

2. Mitä se sana meidän opetta? Wast.

1. Jumalan armost meidän cohtam. 2. Kehoitta. .

3. Mitä sillä sanalla Taiwaas tiettäwäxi tehdän? Wast.

Että Jumala, jota ainoata ...*

* Cuin me sanomme Jsä meidän joca olet taiwaas; nijn ei se ole nijn ymmärretäwä, juuri cuin Jumala olis ainoastans ylhällä taiwaas ja ei mijsan mualla; waan sillä tiettäwäx tehdän, ettei Hän ole joen mailmallinen, waan yxi taiwallinen Jsä, yxi Caickittetäwäinen, Armollinen ja laupias Caickiwaldias ja caikis paicois läsnä olewainen Jsä, jcka maan päällä että taiwaas, 1. Cun. 8: 27. Pf. 11: 4. Jer. 23: 29. 1. Tim. 6: 16.

4. Mihingä Jumala tahto meitä Jsän nimellä wetä? Wast.

Wahwast useoman. 1. Että Hän on meidän ..

5. Mikä se toinen Jsä meidän Rucouxen osa on? Wastaus.

Jtze

Itze Rucouret.

6. Cuinga monda itze rucouſta on?
Waſtaus.

Seitzemän.

Enſimmäinen Rucous.

I. Cuinga enſimmäinen Rucous cuulu?
Waſtaus.

Pyhitetty olcon ſinun nimes.

II. Mitä täſä Jumalan nimellä ymmärretän? Waſt.

1. Jumalan oleminen. 2. Jumalan ..

III. Ongo Jumalan nimi itzeſtäns Pyhä? Waſtaus.

On. *

* Pyhä on Jumalan oleminen, Pyhät Jumalan omaiſudet ja cunnia nimet, Pyhät Jumalan Sana ja Sacramendit, Pyhät caicki Jumalan hywät työt.

1. Mitä me ſijs täſä Rucoilem? Waſt.

Ei, että Jumalan Nimi tulis Pyhäxi, juuri cuin ei ſe jo ennen olis Pyhä, waan että ſe meildäkin tulis Pyhäx tietyx, Pyhänä pidetyxi, pyhäxi juliſtetuxi, kijtetyxi ja cunnioitetuxi.* * Pſ. 72:17, 18, 19. Mal. 1:11, 12. 1. Pet. 1:15, 16. 2:12. 3:15.

IV. Cuinga ſe meidän tykönäm pyhitetyxi tule? Waſtaus.

Coſca Jumalan Sana .* * Matth. 5:16.

V. Cuinga Jumalan Nimi tule meidän seasam häwäistyx? Wastaus.
1. Wäärän opin. 2. Pahendawaisen * *
*Ezech. 36: 22, 23. Mal. 2: 11. Rom. 2: 23, 24.

Toinen Rucous.

I. Cuinga Toinen Rucous cuulu? Wastaus.
Lähes tulcon sinun waldacundas.
II. Mitä täsä ymmärretän Jumalan waldacunnan cans? Wastaus.
Ei erinomaiseſt woiman waldacunda, jonga * * *
* Woiman waldacunda tule wasta Neljändeen Rucouxeen, josa me mailmallisia tarpeita rucoilem.
1. Cuinga monellainen Jumalan waldacunda on? Wastaus.
Colmellainen: woiman, armon ja cunnian waldacunda.
2. Mitä woiman Waldacunnalla ymmärretän? Wastaus.
Coco mailma.*
*1. Aica. K. 29: 11, 12. Pſ. 47: 3.
3. Mingä tähden ſe cutzutan woiman waldacunnaxi? Wastaus.
Sentähden että Jumala ſen caickiwaldialla woimallans ylöspitä ja hallitze.
4. Mikä armon waldacunda on? Wastaus.
Jumalan Seuracunda täsä elämäs.*
*Marc. 1: 15. Rom. 14: 17. 5. Min-

5. Mingä tähden se cutzutan armon waldacunnaxi? Wastaus.

Sentähden, että Jumala sen armollans ylöspitä ja hallitze.

6. Mitä cunnian waldacunnalla? Wastaus.

Nijden uloswalittuin Seuracunda taiwaas.* *Matth. 25: 34. 2. Tim. 4: 18.

7. Mingä tähden se cutzutan cunnian waldacunnax? Wastaus.

Sentähden että se on suures cunnias taiwas.

III. Tuleco Jumalan waldacunda itzestäns? Wastaus.

Tule.*

* Se armollinen Jumala on jo aicaa sitten ylöskrakendanut ja uloslewittänyt armon waldacunnan, eli Hänen Seuracundans mailmas, anda sen myös wielä nytkin uloslewittä ymbärins mailmaa, ja ihmisten tygö enämmin ja enämmin läheskyä, waicka ei he ikänäns sitä häneldä rucoilis. Nijn on se armollinen Jumalan andanut tämän waldacundans läheskyä meidän pacanallisten eswanhembain tygö tässä meidän Isämme maas, silloin cuin he owat wielä istunet pacanallises sokendesans, eikä palio mitän tiennetkän Jumalan waldacunnasta, paljoa wähemmin tainnet sen läheskymistä rucoilla. Samalla muoto läheskyy cunnian waldacunda itzestäns, cuin se armollinen ja laupias Jumala anda meille ilmoita, julista ja ulostarita tätä cunnian waldacunda ja sen taiwaallista autuutta, waicka en me sitä ikänäns rucoilis.

1. Mitä me sijs täsä rucouxes rucoilem?
Wastaus.
Että Jumalan waldacunda tulis meidängin tygöm.*

* Me rucoilem täsä rucouxes, että se armollinen Jumala auttais ja pelastais meitä ulos Perkelen waldacunnasta; ja sitä wastan itze työsä saattais meitä sisälle sekä armon waldacundaan täsä elämäs, että cunnian waldacundaan tämän elämän jälken taiwaas.

IV. Cuinga se sijs meidän tygöm tule?
Wastaus.
Eosca Jumala meidän taiwaallinen Isäm anda - - -

Colmas Rucous.

I. Cuinga Colmas Rucous cuulu? Wast.
Tapahtucon sinun tahtos nijn maasa cuin taiwais.

II. Mikä Jumalan tahto on? Wastaus.
Jonga Hän on meille Lais ja Ewangeliumis ilmojttanut.

1. Mikä Jumalan tahto Lais on? wast.
Että meidän pitä syndiä wältämän, ja hywä tekemän. * *Rom. 2: 18.
1. Thess. 4: 3, 4. 1. Pet. 2: 15. Ebr. 13: 21.

2. Mikä Hänen tahtons Ewangeliumis?
Wastaus.
Että me uscom HERran JEsuxen päälle,

le, ja uscon cautta autuax tulemma. *

*Ezech. 18: 23. Matth. 18: 14. Joh. 6: 40. Eph. 1: 9.

III. Tapahtuco Jumalan tahto ilman meidän rucouſtam? Waſtaus.

Tapahtu ei ainoaſtans Jumalan lapſilda täällä maan päällä, waan eninomattain myös niildä uloswalituilda ja Jumalan pyhildä Engeleildä taiwaas.* *Pſ. 103: 20, 21. 2. Sam. 15: 26. Matth. 7: 21. 12: 50. 26: 39. Apoſt. T. 21: 14. Ilm. K. 7: 15.

1. Mitä me ſijs täſä rucoilem? Waſt. Että Jumalan tahto ſamoin meildäkin tapahduis.

IV. Cuinga Jumalan tahto tapahtu meidän tykönäm? Waſtaus.

1. Coſca Jumala eſtä meidän lihalliſen tahtom, ja caicki . . . * 2. Ja hän wahwiſta ja . . . **

* Meidän tahtom on langemuren jälken lihallinen, paha ja ſyndinen, halutoin caickeen hywään, taipunut caickeen pahuteen.

Mailman ja Perkelen neuwot ja aiwoturet, ſekä hanenturilla että wainolla käywät myös ulos ſen päälle, että Jumalan tahto tulis eſtetyxi; mutta cuin Jumala eſtä ſekä meidän pahan tahtom, että nämät mailman ja Perkelen aiwoturet, ſilloin Hänen hywä tahtons tapahtu.

** Cuin ſe armollinen Jumala meitä warjele, ettem me uſcoſta pois lange, waan ſijnä olem wahwat ja ſeiſowaiſet, ja ettem me Hänen ſanaſtans ja käſkyiſtäns pois luowu, waan ihden jälken elän ja waellam aina loppun aſti.

Neljás Rucous.

I. Cuinga Neljás Rucous cuulu? wast. Anna meille tánápánä = = =

II. Mitä jocapäiwäisellä leiwällä ymmärretän? Wastaus.

Caicki mitä me ruumin rawinnox ja ylöspitämisex tarwitzem.*

*Nämät meidän tarpeem ylösluetellan Catechismuxes ja owat cahtalaiset, erityiset ja yhteiset. Erityiset ne, joita me itzecukin erityisest ylöspitämiserem tarwitzem. Semmoiset tarpeet owat ruoca, juoma, waattet = =. Yhteiset tarpeet owat ne, joita caicki yhdes Maa-ja waldacunnas yhteisest tarwitzewat, nijncuin on: hywä ja hurscas Esiwalda, hywä = = =

III. Andaco Jumala tämän jocapäiwäisen leiwän ilman meidän rucoustam caikille ihmisille? Wastaus.

Anda.*

* Toisinans pois otta tosin se wanhurscas Jumala jocapäiwäisen leiwän catumattomilda syndisildä, jotca ei sitä Häneldä rucoile, eikä kijtoxen cansa nautitze, ja tygö lähettä heille sitä wastan näljän ja callihin ajan ja muut waiwat; mutta Hänen armons on cuitengin nijn suuri, että Hän enimmiten semmoisillengin anda jocapäiwäisen leiwän, Jer. 12: 1. Matth. 5: 45.

IV. Mitä me täsä rucouxes rucoilem? Wastaus.

Että Hän tahdois anda meidän ymmärtä että = = * ja kijtoxen canßa = = = **

* Me rucoilem ei ainoastaus, että Jumala meil-

meilletkin andais meidän jocapäiwäisen leipäm, waan myös, että Hän meitä ylöswalaisis ja andais meidän ymmärtä, ettei meidän oma wijsaudem, toimem, ahkerudem, työm ja waiwam ole se, jolla me meidän jocapäiwäisen leipäm saanet olemma, waan että se Racas taiwallinen Isä itze omasta-isälliseste kädestäns, waicka cuitengin meidän ahkerudem, työm ja waiwam cautta, on meille meidän jocapäiwäisen leipäm andanut. Ps. 104: 27. 127: 1, 2. 132: 15. 145: 15. Jer. 5: 23, 24. Hos. 2: 8.

** Meidän pitä myös Jumalalda rucoileman armoa, ettem me meidän jocapäiwäistä leipäm jollaculla syndisellä tawalla, nijncuin prameudella, ylölliseydellä, eli myös armottomudella köyhiä wastan, kijttämättömästi wäärin käyttäis, waan nautitzisim sekä meille itzellem ja meidän lähimmäisellem hywäx, että Hänelle, meidän Jumalallem, kijtoxex ja cunniax. Apost. T. 27: 35. Jac. 4: 3. 1. Cor. 10: 31.

Wijdes Rucous.

I. Cuinga Wijdes Rucous cuulu? Wastaus.

Anna meille meidän syndim * *

II. Mitä me täsä rucoilem? Wastaus.

Me rucoilem täsä rucouxes ettei meidän taiwallinen * * *

* Me rucoilem, ettei Jumala catzois meidän syndejäm ja nijtä meille tygö lukis, waan caicki meidän syndim meille andex andais. Ps. 51: 3. Dan. 9: 18. Luc. 18: 13.

III. Mikä meidän welwollisudem sitä waſtan on? Waſtaus.

Että me tahdom sitä waſtan ander anda, ei että...

1. Cutca ne owat joidenga pitä lähimmäiſellens ander andaman? Waſtaus.

Caicki ihmiset niincuin halwat, niin myös corkiatkin. * *Marc. 11: 25. Col. 3: 13.

2. Cutca ne owat joille meidän pitä ander andaman? Waſtaus.

Caikille nijlle, jotca meitä waſtan rickowat, ilman eroituxeta, olcon cutca tahtons, nuoret eli wanhat, köyhät eli rickaat, halwat eli corkiat, yſtäwät eli wihamiehet. *

* Matth. 5: 23, 44. 6: 14, 15. 18: 35.

3. Mikä meidän pitä ander andaman? Waſtaus.

Caicki heidän ricoxens, wähemmät, suuremmat, harwemmat, uſiammat. *

* Matth. 6: 14, 15. 18: 21.

4. Eikö Jumala ander anna meille meidän syndejäm, ellem me meidän lähimmäiſellem hänen ricoxians ander anna? Waſt.

Ei.* *Matth. 5: 23. 18: 35. Marc. 11: 25.

Cuudes Rucous.

I. Cuinga Cuudes Rucous cuulu? Waſtaus.

Ja ällä johdata meitä kiusauxeen.

II. Cuin-

II. Cuinga monellainen kiusaus on?
Wastaus.

Cahtalainen: hywä ja paha.

1. Mikä se hywä kiusaus on? Wast.

Joca Jumalalda tule, jolla Hän meitä coettele, ja jolla = = * * Luom. 22: 1, 2. 5. Mos. 8: 2. Ps. 66: 10. 1. Pet. 4: 12. Jac. 1: 12.

2. Mikä se paha? Wast.

Jolla Perkele, mailma ja meidän oma = = * * Matth. 4: 3 = = 1. Thess. 3: 5. Jac. 1: 13, 14. Jlm: 12: 12.

III. Kiusaco Jumala ketään pahuteen?
Wastaus.

Ei. * * Jac. 1: 13.

IV. Mitä me sijs täsä rucoilem? Wast.

Että Jumala tahdois meitä warjella, ettei = = *

* Me rucoilem täsä rucouxes, että se armollinen Jumala tahdois, jos mahdollinen on, warjella meitä, ettem me Perkeleeldä, mailmalda ja meidän omalda lihaldam ja wereldäm kiusatux tulis; mutta jos se ainakin tapahtu, ja emme sitä wältä taida, ettei Hän andais meidän tulla ylitze meidän woimam kiusatuxi, eikä jättäis meitä yxinäns kiusauxeen, waan seisois silloin meidän cansam ja Pyhällä Hengelläns ylöspidäis, tukis ja wahwistais meitä nijn, ettem me langeis epäuscoon, epäilyxihin ja muihin suurihin syndihin; waan caickia näitä meidän wihollistem päälle carcauxia miehullisest wastan seisoisim, ja taiwallises totudes, uscos ja pyhydes olisim lujat ja seisowaiset, ja nijn woiton saisim. 1. Cor. 10: 13. Eph. 6: 13. 2. Thess. 3: 3. 2. Pet. 2: 9. Jlm. K. 3: 10, 11, 12.

Seitze

Seitzemäs Rucous.

I. Cuinga Seitzemäs Rucous cuulu?

Wastaus.

Mutta päästä meitä pahasta.

II. Mitä täsä ymmärretän sillä sanalla pahasta? Wastaus.

Caicki se paha cuin * * *

* Se paha josta me täsä rucoilem tulla päästetyxi on cahtalainen, Hengellinen ja Ruumillinen. Hengellisellä pahalla ymmärretän Hengellinen jokeus, uscottomus, haluttomus ja wastahacoisus caickein hywään, taipumus ja halu caickein pahuteen, lihan ja weren, mailman ja Perkelen yllytyxet ja kiusauxet, synnit, suruttomus, patumus, epäilyxet; Jumalan wiha, Perkelen walda meidän ylitzem, ijaicaicklinen cuolema ja cadotus.

Ruumillisella pahalla, ymmärretän caicki ne kusat ja waiwat, wahingot ja onnettomudet, cuin meille sielun, ruumin, cunnian ja tawaran puolesta lihalda ja wereldä, Perkeleldä ja mailmalda tehdyt tulewat.

III. Mitä me täsä rucouxes rucoilem?

Wastaus.

Me rucoilem 1. Että meidäm taiwaallinen Isäm pelastais * * * 2. Että hän päästäis * * **.

* Ensist täällä ajalliseste, ja täsä elämäs ollesam, niin paljo cuin se täsä surkeudes tapahtua taita. Ps. 94: 19. Joh. 17: 15. 2. Cor. 1: 3, 4, 5, 10.

** Sitten täman elämän jälken peräti, coconans a täydelliseste hywän lopun ja autuallisen cuoleman cautta. Luc. 2: 29. Phil. 1; 23. 2. Tim. 4: 7, 8, 18. 1. Mi-

I. Mikä se Colmas Jsä meidän Rucouxen osa on? Wastaus.

Päätös.

I. Cuinga Jsä meidän Rucouxen päätös cuulu? Wastaus.

Sillä että sinun on waldacunda &c.

II. Mitä me sillä tunnustam, cuin me sanom: sillä sinun on waldacunda, woima ja cunnia tjancaickiseſt? Wastaus.

Me tunnustam Jumalan wallan, woiman, armon ja &c.*

* Tämän päätöxen on JEsus Jsä meidän rucouxen loppun tygö pannut, puolittain sitä warten, että sen pitä meitä ylöskehoittaman turwalliseſt ja uscalluxen cansa Jumalata rucoilleman; puolittain senpähden, että meidän sinä siwus pitä sitä hywä ja armollista Jumalatakin pytämän sillä juuri cuin ylöskehoitta wastalcuiseen laupuuteen meitä wastan.

III. Mitä me sillä tiettäwät teem, cuin me sanom Amen? Wastaus.

Ettem me epäile meidän Rucouxestam &c.*

*1. Cun. 1: 36. Pſ. 33: 4. Eſ. 65: 24. Joh. 16: 23.

Neljäs Päätcappale.

I. Mikä se Neljäs Päätcappale Catechiſmuxes on? Wastaus.

Casten Sacramenti.

I. Mingätähden seura nyt Neljännex Casten Sacramendiſt? Wastaus.

Sillä

Sillä Caste niin hywin cuin Altarin Sacramenti on = = =

II. Cuinga monellaiset Sacramendit owat? Wastaus.

Cahtalaiset, Wanhan ja Uuden Testamendin Sacramendit. *

* Se sana Sacramenti on yxi Latinainen sana, ja merkitze niin paljon cuin yhtä pyhä toimitusta, josa Jumala maallisten cappalden alla meille taiwaallista anda ja ulosjacaa.

1. Cutca Wanhan Testamendin Sacramendit owat? Wastaus.

Ymbärins leickaus ja Pääsiäis Lammas.

2. Cutca Uuden Testamendin Sacramendit? Wastaus.

Casten ja Altarin Sacramenti.

III. Cuca Casten Sacramendin asettanut on? Wastaus.

Jumala itze käskyn = = *

* Matth. 28: 19. Luc. 3: 2, 3.

1. Ongo Jumala Pyhä Colminaisuus itze myös läsnä olewainen Castesa? Wastaus.

On: sillä niinquin Jumala on = =

IV. Cutca ne owat jotca Casten toimittamiseen säätyt owat? Wastaus.

Lailliset cutzutut Jumalan Seuracunnan opettajat. * *Matth. 28: 19. 1. Cor. 14: 1.

1. Cuca muut saa coscan castetta toimitta? Wastaus.

Hätä tilas, cuin ei lasta ennätetä Seuracun-

racunnan Opettajan tygö saada, on se muilletkin Christityille sallittu.* *2.Mos.4:25.

2. Cuinga Caste hätä tilas pitä toimitettaman? Wastaus.

Joca hätä Casten toimitta, pangan, nijncuin mutoingin tawallinen on, colme kerta wettä lapsen pään päälle; andacan hänelle nimen, ja sanocan castaisans: Nimen Isän, ja Pojan ja Pyhän Hengen. Sen pitä myös 2. 3. todiskajan eli cummin läsnä olles tapahtuman.

3. Joco se on täydellinen caste? wast. Jo, cuin ei sen enämbähän aica ole; mutta jos tila ja aica myöden anda, nijn kaita se, joca Casten toimitta, sijnä siwus lukia joita cuita christillisiä rucouxia, nijncuin uscon tunnustuxen, Isä meidän rucouxen ja HERran Siunauxen.

V. Cutca ne owat joille Casten Sacramenti on aseretty? Wastaus.

Caikille ihmisille Uudes Testamendis, sekä lapsille että ijällisille.*

* Matth. 28: 19. Joh. 3: 3, 5.

VI. Mikä Caste on? Wastaus.

Caste ei ole ainoastans - -

1. Cuinga monellaiset cappalet Casteessa owat? Wastaus.

Cahtalaiset: maallinen ja taiwallinen.

2. Mikä se maallinen cappale on? wast. Wesi.* * Joh. 3: 5.

3. Saa-

3. Saadango Caſtees jotakin muuta märkyttä edes tuoda, cuin wettä? Waſtaus.
Ei millän muoto - -

4. Mikä ſe taiwaallinen cappale Caſtees on? Waſtaus.
Jumalan ſana, ja ſanan canſa, Pyhä Hengi.* * Joh. 3: 5.

VII. Cuinga Caſte pitä toimitettaman? Waſtaus.
1. Caſtamiſella wedellä. 2. Pyhän colminaiſuden Iſän, pojan ja Pyhän Hengen nimeen.* * Matth. 28: 19.

1. Ongo ſe tarpeellinen että ihminen coconans weteben caſtetan? Waſtaus.
Ei: ſillä ſitä ei löytä - -*

* Sillä ei ole yhtän eroitusta, jos Caſte tapahtu taicka niin, että ſe joca caſtetan, tule wedellä ainoaſtans priſcoteturi, eli wettä hänen pääns päälle noſteturi, niincuin meidän ſeaſam tawallinen on; taicka cocouans weden ſiſälle upoteturi.

VIII. Mingäcaldainen Caſten Sacramenti on? Waſtaus.
Niin wältämättömäſti tarpeellinen, ettei yrikän ihminen taida ilman ſitä autuax tulla, cuin hän ſen ſaada taita.*
* Joh. 3: 1. Tit. 3: 5, 6.

1. Mutta cuin ei Hän ſitä ſaada taida, eſtäkö ſe Hänen autuuttans? Waſtaus.
Ei: ſillä Jumala ei ole ſemmoiſis tilois wälicappaleihin ſidottu.

IX. Mitä

IX. Mitä warten Caste on aſetettu?
Waſtaus.

1. Jumalalle cunnia. 2. Meille ihmiſille hywät ja autuuden.

1. Mitä hywä ſijs Caste matcan ſaatta?
Waſtaus.

Caste ſaatta ſyndein anden andamuxen = = * * Apoſt. T. 2: 38.
Gal. 3: 26, 27. 1. Pet. 3: 21.

2. Cuinga weſi taita niin corkiat aſiat matcaan ſaatta? Waſtaus.

Weſi ei toſin ſitä iſeſtäns = =

3. Mitä Caste merkitze? Waſtaus.

Että ſe Wanha Adam joca = = =

4. Cutca ne owat jolle caicki tämä hywä ja autuus Casiesta on? Waſtaus.

Joca Jumalan ſanan ja lupauxet uſcowat, ja caſtens liton pitäwät*
* Marc. 16: 16.

5. Mitäs Caſtes luwannut olet? waſt.

Luopua pois Perkeleeſtä ja = = =

6. Oletco ſen uſcolliſeſti pitänyt? waſt.

Jumala paratcon! minä = =

7. Eikö ſijs uſcottomilla ja catumattomilla, joca ei caſtens littoa pidä, ole mitän hywä caſtesta? Waſtaus.

Ei, waan ſe, että he caſtens lijton niin ilkiwallaiſeſt rickowat, ja juuri cuin jalcains alla polkewat, tule heille ſitä ſuuremmat rangaiſtuxet ja cadotuxet.

Wijdes Pääcappale.

1. Mikä se Wijdes Pääcappale Catechismuxes on? Wastaus.

Rippi ja syndein ander saaminen.

2. Cuinga monellainen syndein ander andamus on? Wastaus.

Cahtalainen: 1. se joca Jumalalda itzeldä tapahtu taiwas. 2. Se joca tapahtu Seuracunnan opettajain cautta.*

* Siitä syndein ander andamuxesta, joca tapahtu Jumalalda itzeldä taiwaas, puhutan colmannes uscon cappalees, josa seiso: että Pyhä Hengi caikille uscowaisille Seuracunnas joca päiwä caicki heidän syndins ander anda.

3. Cummastaco syndein ander andamuxesta täsä Pääcappalees puhutan? Wast.

Siitä joca Seuracunnan opettajain cautta tapahtu.

1. Cuca Seuracunnan opettaille on andanut woiman syndejä ander anda? Wastaus. Jumala itze.* * Matth. 16: 19. 18: 18. Joh. 20: 23.

II. Cutca ne owat joille Jumala on andanut woiman syndejä ander anda? Wast. Caikille Hänen Seuracundans opettaille.* * Matth. 18: 18. Joh. 20: 23.

III. Cutca ne owat, joille Jumalan Seuracunnan opettailla on walda syndejä ander anda? Wastaus.

Catuwaiset syndiset, joilla on totinen usco HERran JEsuxen päälle. 1. Cuin-

1. Cuinga monda cappaletta tarwitan totiseen catumuxeen? Wastaus.

Cazi: nijncuin 1. walitus ja waikeroitzemus tehtyin syndein = =

2. Pitäkö sijs nijden sieluin joille Seuracunnan Opettailla on walda ja woima syndejsä andex anda, tunnustaman heille syndins? Wastaus.

Pitä.* *2. Sam. 12: 13. Matth. 3: 6.

3. Mitkä synnit? Wastaus.

Jumalan edes pitä meidän = = *

* Ps. 19: 13.

4. Cutcasta ne owat? Wastaus.

Cadzo sinun säätyäs Jumalan = =

5. Pitäkö heillä myös oleman catuwaisen eli murhellisen ja surullisen sydämmen? Wast.

Pitä.*

* Semmoiset syndiset, jotca tietäwät ja tunnewat sydämmesäns heidän syndins, ja owat nijden tähden oman tunnon waiwas, nijn ettei he tahdo löytä ja saada yhtän lohdutusta ja rauha, waan tundewat tykönäns suuren tuscan ja waiwan, ja sentähden tulewat Seuracunnan Opettajan tygö, tunnustawat hänelle heidän syndins, näyttäwät walituxella ja waikeroitzemisella, huocauxilla ja kyneleillä murhellisen ja catuwaisen sydämmens ja pytäwät lohdutusta; Semmoiset catuwaiset syndiset owat ne, joille Jumalan Seuracunnan Opettailla on walda ja woima Jumalan puolesta synnit andex anda. Luc. 7: 38. Apost. 2: 37, 38.

6. Pitäkö heidän sijnä siwus hartaalla walituxella ja waikeroitzemisella näyttämän sen,

että he owat semmoiset catuwaiset syndiset? Wastaus.

Pitä.

7. Ongo se wielä päälliser tarpellinen, että heillä on usco Jumalan armon päälle syndein andex saamiseksa JEsuxen ansion tähden? Wastaus.

On wältämättömäst tarpeellinen. *

* Matth. 9: 2. Luc. 7: 50.

8. Cuinga taita ihminen tulla semmoiser catuwaiser joca on syndinen? Wast.

Se tapahtu Pyhäldä Hengeldä, cosca =

V. Misä se syndein andex andamus seiso, joca tapahtu Seuracunnan Opettajain cautta? Wastaus.

Sijnä että catuwaiset syndiset tulewat heildä täydelliseст eli itze työssä synneistäns wapaax pääsetyx. *

* Heillä on woima ei ainoastans että lohdutta catuwaisia syndisiä sillä, että Jumala heille synnit andex anda, waan myös että itze työssä Jumalan puolesta tygö sanoa ja anda heille synnit andex. Matth. 16: 19. Joh. 20: 23.

VI. Mingä caldainen se nimitetty syndein andex andaminen on, joca Seuracunnan Opettailda tapahtu? Wastaus.

Yhtä woimallinen cuin se, joca Jumalalda itzeldä taiwas tapahtu. *

* Cuin yxi Cuningas ulos lähettä käskyläisens yhdelle pahan tekiälle, joca on hengens rickonut eli muun rangaistuxen ansainnut, armoa julistaman, nijn on se armon julistus yhtä hywä ja woimallinen, cuin jos se Cuningaalda itzeldä tapahduis.

VII. Mitä warten Jumala on andanut Seuracunnan Opettaille woiman syndejä andex anda? Wastaus.

1. Itzellens cunniax. 2. Murhellisille syndisille uscon wahwistuxex ja autudex. *

* Monda kerta on se nijn, että semmoiset sielut, jotca owat tulleet syndein tundoon, owat nijden tähden murhelliset, lewottomat ja rauhattomat, ja oman tunnon waiwas, ei tahdo, nijncuin coettelemus todista, saatta uscoa sitä, että he saawat Jumalalda syndins andexi, waan epäilewät sen päälle; Sentähden on se armollinen Jumala hänen sanans palwelioille andanut sen woiman, että semmoisille murhellisille ja uscon heickonden cansa campalewaisille syndisille julista ja tygö sanoa syndein andexi andamuxen, sen päälle että he sitä paremmin saisit lohdutuxen, ja tulisit sijnä uscos wahwistetuxi, että heidän syndins owat heille andex annetut.

Cuudes Pääcappale.

1. Mikä se Cuudes Pääcappale Catechismuxes on? Wastaus.

Altarin Sacramenti.

2. Mingätähden seura nyt wijmeisex Altarin Sacramentist? Wastaus.

Sillä Altarin Sacramenti = =

I. Cuca Altarin Sacramentin asettanut on? Wastaus.

Meidän HERra JEsus Christus.*

* Matth. 26: 26. Marc. 14: 22. Luc. 22: 19. 1. Cor. 11: 23.

II. Kenelle Hän sen asettanut on? wast. Meille ihmisille.

III. Cutca ne owat jotca owat asetetut HERran Ehtollista ulos jacamaan? Wast. Jumalan Seuracunnan Opettajat.*

* Matth. 26: 26. 1. Cor. 4: 1.

IV. Mikä HERran Ehtollinen eli Altarin Sacramenti on? Wastaus. Se on meidän HERran JEsuxen ..

1. Cuinga monellaiset cappalet HERran Ehtollises owat? Wastaus. Cahtalaiset, maalliset ja taiwalliset.

2. Cutca ne maalliset owat? Wast. Leipä ja Wijna.* * Matth. 26: 26.

3. Taitango hätä tilas Leiwän ja Wijnan sias jotakin muuta otetta? Wastaus. Ei millän muoto, sillä sen cansa ..

4. Cutca ne taiwaalliset ja näkymättömät? Wastaus. Christuxen totinen ruumis ja weri.*

* Matth. 26: 26. Marc. 14: 22. Luc. 11: 23. 22: 19.

5. Mingä cans me nautitzem Christuxen Ruumin? Wastaus. Leiwän cans.

6. Mingä cans Christuxen Weren? Wastaus. Wijnan cans.

7. Eikö sijs Leipä ja Wijna muutu Christuxen Ruumix ja Werex? Wastaus. Ei.* * 1. Cor. 10: 16.

8. Eikö

8. Eikö Leipä ja Wijna lion merkitze Chriſtuxen Ruumiſta ja Werta? Waſtaus.

Ei, waan Leipä ja Wijna owat Chriſtuxen Ruumin ja Weren cans Sacramentilliſellä tawalla yhdiſtetyt.*

* Matth. 26: 28 1. Cor. 10: 16.

9. Millä tawalla me Leiwän ja Wijnan cans nautitzem Chriſtuxen Ruumin ja Weren? Waſtaus.

Yhön luonnolliſella, käſittämättömällä, ja * * *4. Moſ. 23: 15. Gal. 3: 15. Eph. 3: 20.

V. Mingäcaldainen HERran Ehtollinen on? Waſtaus.

1. Cahtalainen: Hengellinen ja Sacramentillinen. 2. Tarpeellinen. 3. Tule toiſilda kelwottomaſti, toiſilda kelwolliſeſti nautituxi.

1. Mikä ſe Hengellinen Ehtollinen on? Waſtaus.

Cuin Jumalan lapſet uſcolla itzellens tygö omiſtawat JEſuxen anſion, ja tundewat ſijtä tykönäns hengelliſen wirwotuxen.*

* Toiſinans cuin Jumalan lapſet mieleens johdattawat ja perään ajattelewat ſitä autuutta, cuin JEſus heille anſainnut on; niin tundewat he ſijtä tykönäns erinomaiſen lohdutuxen ja wirwotuxen, hengelliſen lewon ja rauhan, makeuden ja ſuloiſuden, ja ſaawat ſielullens rawinnon, eli tulewat ylöpidetyxi ja wahwiſtetuxi uſcos ja caikes muus hywäs. Ja ſilloin tapahtu ſe joca cuhutan Hengelliſex Ehtolliſex. Joh. 5: 50. Ilm. 3: 20.

2. Mikä se Sacramentillinen Ehtollinen on? Wastaus.

Cuin me Leiwän ja Wijnan cans nautitzem Christuxen Ruumin ja Weren.

3. Eikö sijnä Hengelliſes Ehtolliſes eli nautitzemiſes jo ole kyllä? Wastaus.

Ei, waan sijnä siwus on myös se Sacramentillinen nautitzeminen wälttämättömästi tarpeellinen, cuin sihen tila on.

4. Mingä tähden se on tarpeellinen? Wastaus.

1. Christuxen käskyn. 2. Meidän oman autuudem tähden.

5. Cuinga monellaiſet HERran Pöydän wieraat owat? Wastaus.

Cahtalaiſet: mahdolliſet ja mahdottomat.

6. Cutca ne mahdottomat owat? wast. Catumattomat ja uſcottomat sielut.*

* 1. Cor. 11: 27.

7. Ongo sijs se Jumalan tahto, että catumattomain sieluin pitä HERran Ehtolliſelle tuleman? Wastaus.

Ei, waan hän tahto, että heidän ensin pitä tekemän totiſen parannuxen.*

* 1. Cor. 11: 28.

8. Cuinga semmoiſten catumattomain syndiſten cans, jotca, eläwät julkiſis synneis, pitä täjä asias tehtämän? Wastaus.

Ne jotca eläwät julkiſis ja pahendawaiſis synneis, pitä edellä käyneitten waroituſten jälken, sieldä ulos suljettaman, ſij-

sijhen saacka, cuin he parannuxen tekewät.*

* Matth. 7: 6.

9. Cutca ne mahdolliset owat? Wast. Käändyneet ja uscowaiset sielut.

10. Cuinga nijden pitä walmistaman itzens HERran Ehtolliselle, jotca tahtowat olla mahdolliset wierat? Wastaus.

1. Itzens coettelemuxella. 2. Totisella catumuxella ja eläwällä uscolla.*

* 1. Cor. 11: 28.

VI. Mitä warten HERran Ehtollinen on asetettu? Wastaus.

1. JEsuxen muistoxi. 2. Meille hywäx ja autuudex.*

* JEsus sano itze: niin usein cuin te sen teette, nin tehkät se minun muistoxeni. Luc. 22: 19. 1 Cor. 11: 25, 26.

1. Eikö meidän muutoin cuin ainoastans HERran ehtollisella käydesäm pidä Händä muistaman? Wastaus.

Pitä aina muulloingin, mutta erinomattain täälle Ehtolliselle käydesäm.

2. Cuinga meidän pitä sielä käymän Hänen muistoxens? Wastaus.

Nijn että me silloin mieleem johdatam ja peräkän ajattelem JEsuxen kärsimistä, cuolemata ja ansiota.

3. Mitä hywä ja autuutta meillä on HERran Ehtollisesta? Wastaus.

Cuin me HERran Ehtollisella käymmä, nijncuin sanottu on, Hänen muisto-

xens, niin on meillä sijtä 1. Ylösherätys catumuxeen.* 2. Uscon wahwistus. ** 3. Wahwistus yhdistyxes Christuxen eans. 4. ylös kehoitus jumalisuteen ***, ja 5. wijmein ijancaickinen elämä ja autuus taiwaas.

* Cuin me JEsuxen kärsimisen ja tuscan paljoutta ja waikeutta, jonga Hän meidän syndeim tähden on kärsinyt, JEsuxen Ehtolliselle käydesäm, perään ajattelem; niin ei se taida muutoin olla, cuin että se meitä ylösherättä catumuxeen.

** Cuin me samoin JEsuxen Ehtolliselle käydesäm miclem muistuttelem, cuinga Hän on kärsimiselläns ja cuolemallans wapahtanut meitä meidän synneistäm, Jumalan wihan alda, cuolemasta ja cadotuxesta, ja sitä wastan toimittanut meille Jumalan armon ja autuuden; niin tuse meidän uscom Jumalan armosta, syndein andexiandamuresta ja meidän tulewaisesta autuudestam wahwistetux.

*** Se tapahtu cuin me JEsuxen Pyhä elämäkerta, jolla hän meille esicuwan andanut on, miclem muistuttelem.

4. Cutca ne owat, joille HERran Ehtolliseste on tämä hyödytys ja autuus? Wast.

Ainoastans uscowaiset ja käändyneet sielut.

5. Mutta ongo catumattomille mitän hywä HERran Ehtolliseste? Wastaus.

Ei.

6. Ongo heille mitän wahingota sijtä? Wastaus.

On.

7. Mitä

7. Mitä wahingota? Wastaus.

He tulewat 1. wicapääxi HERran Ruumiseen ja Wereen. 2. Syöwät ja Juowat itzellens duomion.* *1. Cor. 11: 27, 28.

8. Mitä se merkitze tulla Christuxen Ruumiseen ja Wereen wicapääxi? Wastaus.

Se merkitze sitä, että tulla Christuxen Ruumin ristin naulitzemiseen ja Weren ulos wuodattamiseen wicapääxi.

9. Mitä se merkitze että syödä ja juoda itzellens duomion? Wastaus.

Se merkitze sitä, että wetä päällens Jumalan wanhurscaan duomion ja rangaistuxen, sekä ajallisest että ijancaickisest.

Päätös.

Nxi tarpeellinen päälle muistutus on nyt wielä näiden Christillisyden kysymysten loppuun päätöxex tygö pandawa, jonga päällä nijn paljo seiso, että jos en me ota sijtä ahkerata waaria, ja sen jälken täydellä todella itziäm ojenna, nijn on caicki meidän tietom ja ymmärryxem Christillisyden asiois, ja caicki se ahkeruus, työ ja waiwa, cuin me sen päälle panem, ei ainoastans tyhiä ja turha, waan käändy wielä päällisex meille wijmein sitä suuremmax wahingox ja rascaammax duo-

mior, sota paremmin me Christillisydem cappaleet tienneet ja ymmärtäneet olemma.

Sama päälle muistutus seiso osittain sijnä, että me aina silloin, cuin me meidän Christillisodem cappaleita tutkistelem, menemme omaan tundoom, ia coettelemma itziäm, cuinga meidängin Christillisydem cansa asiat owat; osittain sijnä, että me annamme sen Pyhän Jumalan ei ainoastans Hänen käskyns cautta waicutta meidän tykönäm totisen catumuxen, waan myös Ewangeliumin sanan cautta totisen eläwän uscon HERran JEsuxen meidän wapahtajam päälle meidän sydämmesäm ylösfytytettä; osittain sijnä, että me myös itze työsä meidän tietom ja ymmärryxem jälken Christillisest mailmas elämm ja waellam.

Se nimitetty oman tunnon coettelemus, on täsä ensist ja ennen caickia tarpeellinen. Cuinga sen oikein tapahtuman pitä, sen taitawat seurawaiset esimerkit jollaculla tawalla ulos näyttä.

Cuin me tutkistelem sitä Ensimmäistä Käskyä Jumalan kymmenen käsky sanois, nijn pitä meidän silloin tykönäm ajatteleman ja sanoman: Ah cuinga owat nyt näisä suris ja corkeis Christillisyden welwollisudeis asiat minun cansani? Teengö minä nijncuin se Pyhä ja Wanhurscas Jumala täsä tahto

tahto ja käske? racastango minä Händä ylitze caickia cuin maan päällä ja taiwaas on? Pelkängö minä händä ylitze caickein cappalden? Panengo minä Hänen ainoan päällens caiken uscalluxen ja turwani? Taicka sitä wastan, olengo minä sydämmelläni sitä eläwästä Jumalasta pois luopunut? elängö minä sijnä cauhias epäjumalan palweluxes? racastango minä taicka hecumata ja hywiä päiwiä, taicka rickautta ja tawarata, taicka jotacuta muuta mailmas enä, cuin sitä hywä ja armollista Jumalata? Pelkängö minä ihmisiä ja mailmata enä, cuin sitä Wanhurscasta ja Caickiwaldiasta maan ja taiwaan HERRa? luotango minä itseeni, taicka muihin ihmisihin enä, cuin sen Caickiwaldian Jumalan päälle? Olengo minä etzinyt apua Perkelen ja hänen orjains, welhoin ja noitain, tykönä, ja heitä palwellut?

Cuin me Uscon Tunnuſtuxes Pyhän Hengen armowaicuturia tutkiſielem, niin käändäkäm silloin taas meidän ajatuxem itze päällem, tygö puhutelcam itziäm ja sanocam: Ach cuinga on nyt näisäkin asiois minun cansani? Ongo se hywä Jumala saanut minua jo näin ylöswalaista? Ongo hän saanut minua ylösherättä synnin ja suruttomuden uneſt? Ongo minulla totinen eläwä uscо HERRan JEſuxen päälle? cuinga owat minun elämäni parannuxen cans asiat. Cuin

Cuin se Colmas Catechiſmuxen Pääcappale rucouresta, on meillä tutkiſtelemuxen alla, niin pitä meidän taas tykönäm ajatteleman ja sanoman: cuinga olen minä tasäkin asias sen Pyhän ja Caickiwaldian Jumalan tahdon ja käskyn jälken elänyt? olengo minä rucoillut Händä, niincuin minun tekemän pitä? olengo minä sen tehnyt sydämmestäni, wahwas uscos, catuwaisella sydämmellä, nöyräst ja hartaast, aina ja päälle pitäwäisesti, sekä itzeni että lähimmäiseni, ja wihamiestenikin edestä? Taicka sitä wastan, olengo minä sen tehnyt häjyst ja kelwottomast, ilman perän ajatuxeta, paljaalla suulla ja sanoilla, uscottomudes ja synneisäni catumatoinna?

Mäin cuin nyt täsä lyhykäisest muutamalla esimerkillä näytetty on, pitä meidän aina caickia muitakin meidän Christillisydem cappaleita tutkistelleſam, menemän omaan tundoom, ja nijden jälken meidän elämäkertam ottaman tarcan coettelemuxen ala.

Mutta ei täsäkän oman tunnon coettelemuxes, wielä ole kyllä. Emmä me saa wielä sijhen pidättä. Jos me sen teemmä, niin teemmä me samoin cuin yri ihminen, joca catzo itziäns speilihin, ja näke kyllä että hänen caswons owat saastaisuutta täynäns, mutta ei huoli cuitengan pestä eli puhdista itziäns.

itziäns. Mitä hywä Hänelle siitä on, että hän on itziäns catzellut ia nähnyt mingäealdainen hän on? ei mitän. Mutta olcat myös, sano Apostoli Pyhä Jacob, sanan tekiät ja ei ainoastans cuuliat pettäin teitän. Sillä jos jocu on sanan cuulia ja ei tekiä, hän on sen miehen caldainen, joca ruumillisen caswons speilis curkistele. Ja sitten cuin hän itzens curkistellut on, nijn hän mene pois, ja unhotta cohta millinen hän oli. Jac. 1: 22, 23, 24.

Mikästä on siis sitten wielä meidän welwollisudem, cuinga tämä oman tunnon coettelemus tapahtunut on? Jos me sen alla löydämme, että me sen Caickiwaldian Jumalan käskyt rickonet ja ylitze käynet olemma, jättänet sen hywän tekemätä cuin hän tahto ja käskenyt on, ja tehnet sitä paha cuin Hän on pois kieldänyt, nijn on totinen catumus se, joca meille silloin caickein ensin tarpeellinen on; meidän pitä silloin andaman sen Wanhurscaan Jumalan Lain sanan eli Hänen käskyns cautta ylösherättä meitä ja waicutta meidän tykönäm sen, että me murhellisella ja surullisella sydämmellä langem maahan hänen jalcains juureen, huocausten ja kyneleitten cans tunnustam meidän syndim, ja pahat tecom, ja nöyräst armoa kerjäm, wahwas aicomus-

res ja päätöxes että paranda meidän pahaa elämätäm. Sitä warten pitä meidän silloin mielehem johdattaman, cuinga se Pyhä Jumala samoisa Hänen käskyisäns ne synnit, joisa me olemma eläneet, niin cowast pois kieldä, ja cuinga Hän meitä niiden tähden uhca wihallans, helwetillä ja ijancaickisella cuolemalla: Eikä meidän täskä tutkistelemuxest pidä lackaman pois ennen, cuin sydän tule todella muchelliseX ja catuwaiseX.

Sitten cuin nyt Jumalan Laki ja käskyt owat näin saanet tehdä työns meidän tykönäm; niin pitä meidän ottaman Ewangeliumin Sanan, joca uscon cappaleis edes pannan, silmäin eteen ja catzeleman siitä, cuinga Jumala on catuwaisille syndisille armollinen ja laupias, ja cuinga JEsus on kärsinyt meidän syndeim tähden pijnan ja cuoleman, ja sillä wapahtanut meitä Jumalan wihan alda, cuolemasta ja cadotuxesta. Ja täsä tutkistelemuxes pitä meidän taas niin cauwan päälle pitämän, että usco HERran JEsuxen päälle meidän sydämmisäm sen cautta ylös sytty.

Sen jälken on wältämättömästi meidän welwollisudem, että me myös itze töyssä parannam meidän elämä kertam, ja niin mailmas waelda ahkeroitzem, cuin me

meidän

meidän Christilliſydem cappaleis neuwoitux tulem.

Se että me ainoaſtans tiedäm mitä pahaa eli ſyndiä meidän wältämän ja mitä hywä meidän tekemän pitä; että me tunnem meidän ſyndim ja ricoxem; että me tiedäm cuinga meidän pitä uſeoman HERran JEſuxen meidän Wapahtajam päälle; ja cuinga meidän pitä elämä kertam parandaman, ja Chriſtilliſeſt mailmas elämän; ſe paljas tieto ei auta meitä mitän: waan jos emmä me anna ſen armolliſen Jumalan myös itze työſä meitä ſuruttomuden uneſt ylös herättä, itze työſä uſcon meidän ſydämmiſäm ylösſytyttä, itze työſä paranda meidän elämäkertam, ja waicutta tykönäm pyhän elämän; nijn on caicki tämä meidän tietom tyhjä ja turha. Ja, ſe on wielä pahembi, että ſama meidän tietom ja ymmärryxem lange meille wijmein, nijncuin jo ennen ſanottu on, ſitä raſcaammax duomiox, rangaiſtuxex ja cadoturex.

Sinä tyhmä ja hullu ihminen, joca kehut ja kerſcat, cuinga ſinä taidat hywin lukea, cuinga ſinä wiriäſt lueſkelet Jumalan ſana: cuinga ſinä ymmärrät Chriſtilliſyden aſiat hywin; ja elet cuitengin yxi ſurutoin ſyndinen, cannat uſcotoinda ſydändä, ja pidät ſemmoiſta elämä kerta, joca on cohdaſtans ſitä waſtan, cuins luet ja kehut tietä-

wäs

wäs, cuule mitä JEsus sano tästä sinun tiedoistas: Mutta sen palweljan joca tiesi Herrans tahdon ja ei itzens walmistanut, eikä tehnyt Hänen tahtons jälken, täyty paljon haawoja kärsiä. Luc. 12: 47.

Ota myös hywä waari näistä Apostolin Pyhän Petarin sanoista: Se olis heille parembi ollut, ettei he wanhurscauden tietä tundenetcan olis, cuin että he tunsit sen, ja poikeisit pois pyhästä käskystä, joca heille annettu oli, 2. Pet. 2: 21.

Ach Armollinen ja Laupias Jumala, anna meille sijs Pyhän Henges Armo, ja ylös herätä meitä sen cautta, että me ei ainoastans ahkeroitzisim tulla totiseen ja autuax tekewäiseen meidän Christillisydem tundoon, ja sijnä caswaisim ja tygö ottaisim päiwä päiwältä: waan että me myös sijtä käsittäisim totisen eläwän uscon sinun poicas HErran JEsuxen päälle; ja että me myös sen jälken meidän waelluxem täsä mailmas ojennaisim, sen päälle, että caicki wijmein tulis sinun pyhän nimes cunniax ja meidän sieluim ijancaickisex autudex!!

*** *** ***
*** ***
***

Chri-

Christilliſen opin
Pääcappalden Järjeſtys/
Josa näytetän, cuinga ne luonnolliſeſt toinen toiſens jälkeen ſeurawat, ja lukea taitan.*

* Täſä järjeſtyxes ei ole cuitengan juuri caicki ne pääcappalet, cuin ſe Christillinen oppi ſiſälläns pitä nimitelyt, waan ainoastans ne, cuin Catechiſmuxes, Kyſymys-Kirjas, ja Huonen Taulus ſielä ja täällä edes pannan. Ne tygö pandut Bladein Lugut näyttäwät, miſä paicois samat Pääcappalet yäiſä edellä käywäiſis kyſymyxis jällens löytään.

Christilliſen opin Eſipuhe.

	Bladi-Lucu.
Christilliſeſt opiſt yhteiſeſt	2.
I. Oſa.	
Jumalaſta Pyhäſtä colminaiſudeſta	172.
II. Oſa.	
Mailman luomiſeſt ja luondocappalden ylöspitämiſeſt.	
1. Luomiſeſt yhteiſeſt	104.
2. Engelein luomiſeſt	105.
3. Pahoiſt Engeleiſt eli Perkeleiſt	107.
4. Pyhiſtä Jumalan Engeleiſt	108.
5. Ihmiſten luomiſeſt Jumalan cuwan jälken	109.
6. Ylöspitämiſeſt	113.
7. Edescatzomiſeſt	115.
8. Suojeluxeſt ja warjeluxeſt	116.
III. Oſa.	
Synnin langemuxeſta ja muiſta synneiſtä, niin myös ſyndein rangaiſtuxiſt.	
1. Synniſt yhteiſeſt	22.
2. Synnin Langemuxeſt	24.

3. Perſonniſt 28. 93.
4. Tecoſynneiſtä 31.

Erinomattain'
(a) Syndiſiſtä himoiſta 90.
(b) Epäjumalain palveluxeſt 35.
(c) Jumalan nimen turhan lauſumiſeſt 43.
(d) Pyhä Päiwän turmeluxeſt 50.
(e) Laſten jumalattomudeſt heidän wanhembians waſtan 57.
(f) Murhaſta 65.
(g) Haureudeſta 71.
(h) Warcaudeſta ja wäärydeſt 77.
(i) Walheſta 83.
5. Syndein rangaiſtuxiſt yhteiſeſt 97.
6. Jſancaickiſeſt cuolemaſt 170.

IV. Oſa.

Langennen ihmiſen Sucucunnan lunaſtuxeſt ja autuuden jällens toimittamiſeſt.
1. Jumalan Pojan miehuden ottamiſeſt 121.
2. Alendamiſen ſäädyſtä. 132.
3. Lunaſtuxen työſtä 125.
4. Autuuden jällens toimittamiſeſt 129.
5. Ylöndämiſen ſäädyſtä 133.

Erinomattain
(a) Alas aſtumiſeſt Helwettihin 130.
(b) Ylösnouſemiſeſta cuolluiſta 131.
(c) Ylösaſtumiſeſta taiwaſeen 131.
(d) Iſtumiſeſta Jumalan oikialla kädellä 131.
(e) Tulemiſeſta duomiolle 131.

V. Oſa.

Wälicappaleiſta, jdidenga-cautta Jumala meitä pyytä ſijhen meille jällens toimitettun wapauteen ja taiwaalliſeen aututeen ſaatta.
1. Jumalan ſanaſta eli Pyhäſtä Raamatuſta yhteiſeſt 4.
2. Lain Sanaſt 15.
3. Ewangeliumin Sanaſt 101.
4. Caſten Sacramentiſt 192.

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS

5. Altarin Sacramentiſt 200.

VI. Oſa.

Niiſtä Jumalan armo waicuttuxiſta, jotca hän meidän tykönäm ſitä ſama ſyytä warten teke, että me tuliſim wapahdetux, ja ijancaickiſeen aututeen taiwaas ſatetux.

1. Armo waicuttuxiſt yhteiſeſt 158.
2. Cutzumiſeſt 139.
3. Yhöswaliſtureſt 142.
4. Catumuxeſt 146.
5. Uſcon yhöſſyttyttämiſeſt 148.
6. Wanhurſcaax tekemiſeſt 152. 160.
7. Yhdiſtyxeſt Jumalan canſa 155.
8. Uudiſtuxeſt ja yhiittämiſeſt 156.
9. Yhöspitämiſeſt uſcos ja caikes muus hywäs 157.

VII. Oſa.

Jumalan Pyhäſtä Seuracunnaſt, jonga yhteyteen niiden ſieluin pitä täſä mailmas tuleman, jotca tahtowat ijancaickiſeen aututeen taiwaas tulla.

1. Jumalan Seuracunnaſt yhteiſeſt 136.
2. Huonen jäädyſt / Huonen
3. Eſiwallan jäädyſt \ Taulus.
4. Opetus wiraſta
5. Opetus wiran woimaſt ſyndejä andex anda 197.

VIII. Oſa.

Niiſtä Chriſtilliſiſtä welwolliſudeiſta, cuin niiden ſieluin pitä heidän elämäſäns täſä mailmas näyttämän, jotca tahtowat ijancaickiſeen aututeen taiwaas tulla.

1. Chriſtilliſen elämä Herran welwolliſudeiſt yhteiſeſt. 1.
2. Welwolliſudeiſt Jumalata waſtan.
1. Jumalan rackaudeſt 40.
2. Uſcalluxeſt Jumalan päälle 41.
3. Totiſeſta Jumalan pelgoſt 37.

4. Rucouxeſt 177.
5. Kiitoxeſt 49.
6. Sabbathin pyhittämiſeſt. 54

3. Welwolliſudeiſta heitä itziäns waſtan.

1. Puhtaudeſt. 74.
2. Raittiudeſt 73. 75.

4. Welwolliſudeiſta lähimmäiſtä waſtan.

1. Lähimmäiſen rackaudeſt 69.
2. Laupiudeſt 69.
3. Rehelliſydeſt 78.
4. Totudeſt puheis 88.
5. Awiöpuoliſain
6. Wanhembain ja Laſten (welwolliſudet keſkenäns) Huonen
7. Opettajan ja ſanan cuuliain (welwolliſudet keſkenäns) Taulus
8. Eſiwallan ja alimmaiſten (welwolliſudet keſkenäns)

IX. Oſa.

Niiden ſielun riſtiſtä eli kärſimiſeſtä mailmas, jotca tulewat wapahdetuxi, ja ſen taiwaalliſen autuuden periä ſaawat.

1. Hengelliſiſt kiuſauxiſt 190.
2. Ruumiiliſeſt riſtiſt 116.

X. Oſa.

Cuolemaſta ja muiſta ſen Caickiwaldian Jumalan cunnia-töiſtä, joidenga cautta hän ne ſumalattomat ulos ſulke, ja ne uloswalitut ſiſälle wiepi ſihen taiwaalliſeen aututeen.

1. Cuolemaſta 162.
2. Ylösnouſemiſeſta cuolluiſt 165.
3. Wiimeiſeſt duomioſt 166.
4. Mailman lopuſta 167.
5. Jumalaickiſeſt elämäſt 168.

415. IX 91
~~315. IX. 91.~~
~~Hartanskij~~
Ro. Katechismuk
1.